

's Graven-Hage, met de voornaemste plaetsen en vermaecklijckheden

<https://hdl.handle.net/1874/41094>

9ce

's Graven-Hage, X

Met de

VOORNAEMSTE PLAETSEN

E N

Vermaecklijckheden,

D O O R

J A C O B vander D O E S,

Rechtsgelerde.

Op nieuws overfien en met verscheyde Coopere Plaeten verciert.

In 's GRAVEN-HAGE,

By JOHANNES TONGERLOO, Boeckverkooper woonende inde Venestraet, in de Thiengeboden, 1668.

Met Privilegie voor 15. Iaren.

Aen de Edele Achtb: HEEREN,
S C H O U T H,
Borgemeesteren, Schepenen ende
Regeerders

Van 's G R A V E N - H A G E.

Mr. A E L B E R T de V E E R, Bailju en Schout.

Mr. W I L H E M vander D O E S.

M A R C U S vander H O E V E N,

Mr. E W O U T B R A N D T, Borgemeesteren.

A N T O N I S P I E T E R S O N S, Theſaurier.

Mr. C O R N E L I S van S O U T E L A N D E, Penſion.

Ende Schepenen

Mr. J A C O B vander H O E V E N, Oud Burgem^r.

D I D E R I C K vander L I S S E, Oud Burgem^r.

Mr. J O H A N van B A N C H E M, Oud Burgem^r.

J O H A N M A E S.

P I E T E R van G R O E N E V E L T.

Mr. A N D R I E S van P E R S Y N.

Mr. G E R A R D G R A S W I N C K E L, Secretaris.

M *TN HEEREN,*

Den Haeg by toeftemminge van
alle Volckeren de vermaeckelijckſte
plaets van de Nederlanden, en een Luſt-

X ij hof

DEDICATIE.

hof van Europa , heb ick geoordeelt aen
 niemant met meer reden te kunnen opof-
 feren, als aen U Ed: Achtb^{den}, dewelcke niet
 alleen door goede wetten, en een wel ge-
 reguleerde Politie : *Sine qua nec domus ulla, nec ci-
 vitas, nec gens, nec hominum uniuersum genus stare, nec
 rerum natura omnis, nec ipse mundus potest*, de selve
 foodanig hebt geformeert, dat zy in dien
 dele voor geen Steden en behoeft te wijc-
 ken : maer oock door veel heerlijcke werc-
 ken en schoone gebouwen foodanig ver-
 ciert , dat zy daer in de meeste te boven
 gaet : behalven dat het (mijns oordeels)
 een ongerijmtheyt soude zijn het afbeelt-
 sel aen yemant anders toe te eygenen, als
 aen die gene, die Heeren sijn van het prin-
 cipael. Ick wil hopen , dat dese mijne ru-
 we Schets naderhant van een Apelles op-
 gemaect sal werden , doch U Ed: Achtb^{den}
 evenwel niet onaengenaem sal zijn, om dat
 het

D E D I C A T I E.

het is de eerste. U Ed: Achtb^{den} fullen daer in kortelijck connen sien het begin en de opkomst van dese heerlijcke plaets, en hoe zy jegenwoordig boven andere steden uyt blind, so door de hooge Regering van het Lant, die hier is, als door kostelike timmeragien, en ongemene vermakelickheden van de plaets selfs. Het is waer, dat ik den Haeg van straet tot straet niet heb doorwandelt, maer alleenlick voorgestelt sodanige plaetsen, dewelke of door prachtige Gebouwen of door sierlijke Plantagie dese plaets boven andren in heerlijckheyt, of vermaekelijckheyt doen uytmunten: ende dat niet Poëtischer wijze, *aut foecunda vatium licentia, quae plerumque in immensum exit, sed Historica fide*, en soodanigh, dat een yeder in dit Rijm meer waerheyt sal vinden, als lof. God geve dat den Haeg van tijt tot tijt meer ende meer mach toe-nemen ende aenwasschen niet

X iij

alleen

DEDICATIE.

alleen in Straten ende Gebouwen, maer in
alle uytterlijken, en innerlijken welstant,
en dat U Ed: Achtb^{den} de selve noch langh
onder Gods zegeningh gelukkiglick moo-
gen regeren, 't welck van herten wenscht

U Ed: Achtb^{den}

Alderrootmoedigsten dienaer

JACOB vander DOES.

Ad Hagam Comitibus

à

JACOBO vander DOES J. C.

Industriè descriptam.

O celle noster, omnium Flos unice
Amenitatum quas uterque Sol videt,
Hic, Haga, te intuerè; quos luges diu
Obiisse Doufas fortè vix credes tuos.

BEdijdt, schoon 's Gravenhaeg, in all' aensienlickheden,
Werdt grooter dan ghy zijt en alle grooter Steden,
Men volgt u op den voet: uw naem magh hooger gaen:
Maer uwe Dichters oock: Siet wat sy jong bestaen,
En gijft wat ghy der Eer en Roem af hebt te wachten,
Naer ghy bey groeyen sult in Iaren en in krachten.

CONSTANTER.

Klinck-

KLINCK-DICHT.

Op de

Beschrijvinge van 's Graven-Hage,

Door den

Hr. J A C O B vander D O E S,

Rechtsgeleerde.

DEn Heer van Zulichem beschreef ons langh voor desen
Het Voorhout van den Haeg, en onlangs weer de straet
Die Noordwaerts van den Haeg nae Scheveling toe gaet :
Nu geeft ons V A N D E R D O E S den heelen H A E G te lesen.
Al wat hem waerdigh schein daer in te zijn gepresen
Vertoont hy op 't Papier, met woorden op de Maet,
En voeght by 't vloeyend Rijm veel buyten-lands cieraet :
Dat aen zijn Versen geeft een heerlijcker wesen.
Ghy, die gaet wandelen door dees papieren Haegh,
Scherpt de veranderingh van spijs een volle maegh,
En maect een versch gerecht weer nieuwe treck tot eeten,
So sulj' u selven in dit Boeck so niet verfaen
Van kijken, of ghy zult, al waerj' al moe genaen,
Weer krygen nieuwe lust en van geen stil-staen weeten.

J. WESTERBAEN.

Op

Op
's GRAVENHAGE,
In dicht vertoont door den HEER
J A C O B van der D O E S,
Rechtsgeleerde.

Laurea donandus Apollinari.

O Ude Gravenhof, vol hoven,
Hollantsch Eden, lustprieel,
Van geen Tempe te verdoven,
Aller steden Staetjuweel,
Vorstenwiegh, vol glans en glori,
Raetpaleis van 't algemeen,
Eerste en leste in 's Lants histori,
Neêrlants heerlykheit in 't klein,
Sterke vryburgh, zonder muuren,
Van den vrygevochten Staet,
Weelde en wellust van uw buuren,
Themis trouste toeverlaet;
's GRAVENHAEGH, nu hef uw kruinen
Door de wolken hemelhoogh,
Uit uw Bosch en dorre duinen.
Want uw Vyver, nimmer droogh,
Daer de Staetzorgh zat bekommert,
Wort een andre Paerdebron,
En de Vyverbergh, belommert
Met laurier, een Helikon.

)(

VAN

VAN DER DOES, uit der Poëten
Stam gesproten, toont, dat hy
Ook is goddelyk bezeten
Van den geest der Poëzy;
Vlecht Parnasloof van uw linden,
Op het spoor van Constantyn.
Plagh men in den HAEGH te vinden,
Wat met reën, of redens schyn,
Ieders hart bekoort en oogen;
's GRAVENHAGE, met zyn' naem,
Rykdom, schoonheit, en vermogen,
Door de lofbazuin der Faem,
Alle landen, zeen en luchten,
Al de werelt door bekent;
Luider, dan die lantgeruchten
Klinken, laet aen 's werelts endt
Eene dichterstong zich hooren,
Met zyn snaren, altyt fix,
In geen grafgewelf te snooren,
Noch vergetelstroom van Styx.
Een uitheemsche magh nu sparen
Mocite en kosten van de reis.
VAN DER DOES, in luttel blaren,
Toont Stadthuis en Hofpaleis,
Vyver en Voorhout, vol levens,
Kneuterdyk en Princegracht,
Plaets en Plein en merkt; al tevens
Vol van schoonheit, schat en pracht;

Al te zaem, als Jovis eiken,
Langsaem opgewassen,
Zulk een hooghte te bereiken
In zyn' vollen ouderdom.
Kunſtbemimmers, letterkloeken,
Zoo 'k u recht ken, gy zult hier
Liever onzen H A E G H bezoeken,
Zwart gemaelt in wit papier,
Liever deze print aenschouwen,
Dan het leven, niet gewoon
U geduurigh t'onderhouwen,
Als die Dichter met zyn' toon:
Daer hy 't vrolyk en het ſtatigh,
Demokryt en Heraklyt,
Iok en errenſt, middelmatigh
Onder een mengt, op zyn' tydt;
Keur van ſtoffen vlecht en ſtrengelt,
Dat een ieder krygh zyn deel.
Zoet, met bitter dus gemengelt,
Glyt gezonder door de keel.
Beide komt het uit een ader,
Ryk van Poëzy, gevloeit:
Als ons Beekje, daer het nader
By den H A E G H het lant beſproeit.
Dat 's wat meer, dan ruwe ſteenen,
Ongelyk van form en ſtof,
Te verzamelen, te vereenen.
Ley Amſion zulk een' lof

Oit te Thebe in met zyn dichten?
Is dat stedelof alleen
Zingen? of ook steden stichten,
En veel schooner, dan van steen?
't Lofgedicht der Hagenaren
Wint het den Thebaen dus of,
En zoo ver de Grieksche snaren,
Als gy 't schoonste Vorstenhof
Met uw luister gaet te boven,
Oude Gravenhof, vol hoven.

I. VOLLENHOVE.

OP DE

Beschrijving van 's Gravenhage,

Gedaen door den

Hr. J A C O B vander D O E S,

Rechtsgeleerde.

D It is dien H A G E N A E R, die van den H A E G in 't licht
Gebracht, den H A E G weêrom voor eeuwich heeft gesticht:
Die vruchten draegt, terwijl dat andre noch staen bloejen;
Volwassen in de Kunst, hoewel zijn jaren groejen:
Een derde v a n d e r D o e s, die Vader en die Soon
Haer Lof vernieuwt, en weêr een tack brengt aen haer Kroon.
Den H A E G die kan dit Hooft na waerde niet verciere;
Komt ghy, Apol, en vlecht hem eeuwige Lauwrienen.

IAN VOS.

's G R A V E N H A G E,
Aen de Hr. I A C O B van der D O E S .

Gleerde Jongeling , met recht van my geheten
't Cieraet der Haegsche jeugt, en luyfter der Poëten :
Was mijn Voorhout bespraekt , had yder Straet een tong,
Sy had genoegh , datzy uw Lof geduerigh song.
Ick sie de glans van al mijn Dichteren verduystert,
En van haer klaerheyt door mijn VANDER DOES ontluyftert.
Hy sweeft haer boven 't hooft , hy singt een hooger toon ,
En vlecht My , en Hem self een onverwelckbre Kroon.
Nu acht ick nijt noch tijdt , nu wed ick met mijn bueren ,
Dat ick , schoon niet bewalt , haer wallen sal verdueren.
Denckt Leser wat my hier geluck en eer geschiet ,
Dat al de werelt my , en sonder reysen fiet.

L. B.

)) ij

AEN

Aen de Beschouwers
der

Kunstrijcke Beschrijvinge

's GRAVENHAGE,

Gedaen door den Geleerden Heer, en Meester

JACOB van der DOES,

Rechtsgeleerde.

WAer toe geslact, gedraeft, om Landen te door zoeken,
En Steden te bezien: nu met een eed'le zwier
De zoete Poëzy, in haer doorluchte boecken,
De gantsche Werelt ons kan toonen op 't papier,
En d'onvergancklijckheyt aen het vergancklijck geven:
De nutte Dichtkunst doet de dingen eeuwig leven.

Waer zou oudt Roomen nu doch meer te vinden wezen?
Wie zou nu van Atheen, of Troojen spreken, zweeg
Die groote Kunstgoddin, en waert niet weêr verzezen
Door hare mogentheyt: dat voor veel Eeuwen zeeg,
En tot een puinloop wierd, door d'eene plaeg of d'ander?
De Vlijt, en Oeffening, maect d'yverige schrander.

Die van mijn zeggen poogt de Waerheyd uyt te vinden?
Die volge VANDER DOES, terwijl hy met zijn Pen
In 's GRAVENHAEG u toont het Voorhout rijk van Linden,
Der Iuffren wandelperck, en Vyverbergh, men ken
Geen aengenamer plaets in heel de werelt wijzen.
De Wijsheyd doet de Kunst tot Eer en Kennis rijzen,

Zoo haeft u oogen hier verfaed zijn door 't beschouwen ;
Gae dan met hem vry voort daer hy u leyden zal:
Ghy zult d' Aeloudtheyd zien in d'oude Hof gebouwen,
En hoe den Adel hier door Haeg, en Beemd, en Dal
Met Koning Willem joeg, om Vorstlijck Wilt te vangen.
Het menschelijck gezicht blijft noyt aen een ding hangen.

Daer ziet ghy nu ter tijdt wat heerlijkheyd kan geven
Aen eenig' Stadt of Staet : den H A E G in zich bevat :
Hoe hier den Adel brald : hoe Boer en Borgers leven :
En hoe nu yder Straet vertoont een kleyne stad :
Waer in Paleyzen zijn, als Koningen bewoonen.
's Lands Heerlijckheyd en Staet, is in den H A E G te toonen.

De Vyvernimphen, zijn hier in haer volle wezen :
Hier ziet ghy Plaets en Pleyn, Stadthuys en volle Mart,
De Oud' en Nieuwe Kerck, by yder zoo geprezen,
Prins en Princeffegragt : dat alle Steden tart ;
Vermengt met Iock en Ernst, dat heelen kan en steken.
Een die naer Wijsheyd tracht, sal noyt Verstant gebreken.

Den Eyck, die met'er top den hemel schijnt te raken,
Komt uyt een zaetje voort dat weynig aenziens heeft.
De Tijdt, wist van een H A E G dit heerlijk Vleck te maken:
Daer Themis aen veel Steên doorluchte wetten geeft,
En daer 't Compas, en Stuer van 't Staetschip vast gefet is.
De Vlijt en het Vernuft, de Wijsheyd zelfs een wet is.

Wilt dan het Breynrijck Hooft met groene Lauwren kroonen,
En kus de Veder van dien grooten Hof Poeët :
Die duyfsent wond'ren u in eenen dag kan toonen ;
Schoon ghy u rust behoud, en niet een tree vertreet.
Die voor geen Constantyn, of Westerbaen soud' wijcken.
Men kent de Wijsheyd, door de zichtbaerlijcke blijcken.

In God, en Druck,
Staet mijn geluck.

JOH. RAMMAZEYN.

Op de

OP DE
AFBEELDINGH

Van

'sGRAVENHAGE.

Hier fiet ghy in het kleyn 't juweel van Nederlandt ,
Den *Haeg* , de woonplaets, en 't verblijf van d'oude GRAVEN,
Die voor vier hondert Jaer het Hof van 's Gravefandt
Hier brachten , en haer Volck hier recht en Wetten gaven.
Van dien tijdt af begon die plaets in macht , en eer
Te groeyen , en haer hoofd met luyfter op te steecken ;
Van dien tijdt af begon de werelt meer en meer
Van haer cieraedt , en van haer heerlijckheyt te spreekken.
Soo wierdt een Lust-hof van Europa , soo begon
Een yeder in die plaets te planten , en te bouwen ,
Die , mits sy 't in vermaeck van alle plaetsen won ,
De menschen niet alleen kond' locken , maer oock houwen.
Nu isser 't Hoogh gebiedt van tweemaal nege Steên ,
Die met de Ridderfchap voor Hollandts welstant waecken ,
Die vol bekommering sorg draegen voort 't gemeen ,
En door een goet gebiedt goe Onderfaeten maecken.
Ghy die tot noch toe dan noyt in den *Haeg* en waert ,
Vermidts u lust ontbrack of tijdt om daer te komen ,
Ghy hoeft niet ver te gaen , door fiet maer dese Kaert ,
Hier staet het afgebeelt , met Huysen , en met Boomen :
Reyft na *Parijs* , en fiet een werelt in een Stadt ,
Of *Londen* ; dat men schier geen *Londen* meer kan noemen ,
Of *Amsterdam* , en all' , het geen 't in sich bevadt ,
Of *Roomen* , dat men voor een wonder pleeg te roemen :
Sy mogen 't winnen in haer grootheyt , en haer macht .
Maer in vermaeck soo mag den *Haeg* de Croon wel draegen ;
Natuer heeft alles in die plaets by een gebracht ,
Eerst was het 'sGRAVEN , nu is 't yeder eens *behaegen*.

JACOB vander DOES.

's GRAVEN - H A G E.

- H**Et machtigh Roomen, 't geen zijn Heerschappy en
wetten
Aen alle volkeren, als 't hoeft, der werelt setten;
2 En met Carthagoos val, in eenen strijdt en dach
't Gebiedt der aerden in zijn hant vervallen sach:
3 Dat soo veel wond'ren met de wapens heeft bedreven:
Dat soo veel boecken vol van Wijsheyt heeft geschreven:
Dat sulcke wetten gaf, dat het Romeynsche recht
Door gansch Europa noch meest alle twisten slecht.
Die Konincklijke stadt, die prachtige gebouwen:
Die scheenen met haer top de wolcken op te houwen:
Dat Capitoel, van soo veel Keyseren betreen,
4 Daer sietmen nauwlicx af een voetstap of een steen.
Soo is 't met Roomen uyt, en selver binnen Roomen
Is Roomen niet te sien, maer schaduwen en droomen,
En overblijffels van dat machtige gebiet,
5 Die selver nu byna geworden zijn tot niet.
Het oude Grieckenlandt, de Moeder vande reden:
De Voester van 't verstandt, en de welsprekentheden:

- 1 Iamque caput rerum Romanam intraverat arcem Ovid:
Terrarum Dea gentiumque Roma *Mart.*
2 Carthagine enim Superata, & deleta, & metu ablato æmulæ urbis nihil supererat,
quod a Romanis timeretur. *Flor. lib. 2. cap. 15.* Cum antea paribus uterque votis
ac viribus imperium orbis agitare. *Flor. lib. 2. cap. 2.*
3 Ita ut qui res ejus legat, non unius populi, sed generis humani facta discat. *Flor. in
procemio.*
4 Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas, omnia destruitis. *Ovid. lib. 15. Metamor.*
5 Sunt ipsis quoque fata sepulchris *Iuv.* Quid non longa, dies? Quid non consumitis
anni, *Mars. lib. 9. Epigr.* χρόνον δὲ δαίμωνι πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

A

Dat

Aenwijfinge van de namen der Straten ende Waters van 's GRAVENHAGE, gelijk de selve tegenwoordigh gelegen is, 1667.

1 Het Stadthuys.	18 De Koediefftraet.	35 De Oude Moltraet.	52 De Nieuweftraet.	69 St. Jacobsstraet.	86 't Heulstraetje.
2 De oude Kerck.	19 De korte Houttraet.	36 De Wermoestraet.	53 De Veeneftraet.	70 't Gorttraetje.	87 't Stincksteeghje.
3 De nieuwe Kerck.	20 De lange Houttraet.	37 De Dublettraet.	54 't Kort Achterom.	71 't Iuffijnstraetje.	88 't Ellemoerstraetjen.
4 De Arminiaensche Kerck.	21 De lange Pooten.	38 De Boeckhorst-ftraet.	55 't Kettinghstraetjen.	72 De Suylestraet.	89 Scheteldoeckshaven.
5 De Franfche Kerck.	22 De Bagyneftraet.	39 De Boeckhorstlaen.	56 't Langh Achterom.	73 't Westeynde.	90 Dennewegh.
6 De Klooster-kerck.	23 't Speuy.	40 De nieuwe getrouwen Herderftraet.	57 't Halltraetje.	74 De Vleerfsteegh.	91 De Heerftraet.
7 De Luyterfche Kerck.	24 De Turfmarckt.	41 De getrouwen Herderftraet.	58 De Speuyftraet.	75 De Krommen Ellebooghftraet.	92 Blyenburgh.
8 De Hoogduytfche Kerck.	25 De Fluweele Burghwal.	42 't Oogh in 't Zeylftraetjen.	59 De Hooghftraet.	76 De Thoornftraet.	93 De Heeregracht.
9 De Vyverbergh.	26 Het Lammetjegroen.	43 De Caterftraet.	60 De Papetftraet.	77 De Dronckemans ftraet.	94 't Maeljeftraetje.
10 De Kneuterdijsck.	27 De Bierftraet.	44 De Burghwal.	61 De Nobeltraet.	78 De Princeftraet.	95 De Volfen Thuyt.
11 De Hooge Nieuwtraet.	28 De Bierkaey.	45 De Groenmarckt.	62 De Plaets.	79 De Pieterftraet.	96 't Siecken.
12 't Voothout.	29 De lange Craenftraet.	46 De Princegracht.	63 De Moleftraet.	80 De Franje.	97 De H. Geest Burghwal.
13 De korte Vyverbergh.	30 De korte Kraenftraet.	47 't Slop van de drie Boeren.	64 De Vlamingftraet.	81 De Villersdijsck.	98 De Plauveniersgracht.
14 Het Doelftraetjen.	31 De Veerkaey.	48 De Lorreftraet.	65 't Gerbrandftraetje.	82 De Snoeckftraet.	99 De Cingel.
15 De Cafewaris ftraet.	32 De nieuwe Veerkaey.	49 De Laen.	66 De Raemftraet.	83 De Breeftraet.	100 't Armhuys.
16 De Princesse Gracht.	33 De Wageftraet.	50 't Ian Hendricxftraetje.	67 De Langegracht.	84 De Geest.	
17 De nieuwe Pooten.	34 De nieuwe Moltraet.	51 De Schoolftraet.	68 't Beefemftraetje.	85 't Noordteynde.	

Dat soo veel konsten heeft gevonden en bedacht :
 Dat soo veel wijsheydt inde Wereldt heeft gebracht
 Dat alle wetenschap zijn oirspronck heeft gegeven
 En 't volgende geslacht het leven, en wel leven :
 Dat op de wapenen soo braef was afgerecht .
 Dat soo beroemt was door 't thienjarige gevecht,
 En 't wonderlijck beleggh van Trojens hooge wallen ,
 Daer soo veel helden zijn gebleven en gevallen :
 Werdt naulijcx meer gesien, en al dien roem en loff
 Die leydt begraven, en vernieticht in het stof.

¹ Iae die befaemde Stadt, dat wijdt beroemt Athenen

² Die van Minerva self haer naem kreech, is verdwenen,
 En al haer wijsheydt heeft die krachten niet gehad :
 Dat zy in wesen kost behouden hare Stadt.

'tIs al verandert, of vergaen, en diepe golven
 Vande vergetenthey, die haddent lang bedolven
 In hare stroomen, soo geen Goddelijck gedicht,

³ Dit had beschreven en voor eeuwich had gesticht.

Wie sou Achilles, of den grooten Hector noemen ?

Wie sou haer dapperheydt naer soo veel eeuwen roemen ?

Wie sprack van Troyen, en het lot van dese Stadt :

⁴ Indien Homerus dit ons niet beschreven hadt ?

Wie sou de luyster van het oude Roomen weten ?

¹ Athenis enim Pallas praesidere dicitur, unde etiam quam saepissime vocantur Palladis arces.

² Pallas contendisse fertur cum Neptuno, uter nomen Athenis daret: censuerunt Dii, ut is daret, qui melius munus mortalibus produxisset. Pallas Oleam produxit, Neptunus Equum. Judicium secundum Palladem datum est, itaque Urbem à se Athenas nominavit.

³ Te weten den Ilias van Homerus.

⁴ Carmine fit vivax virtus experisque sepulcri. Ovid. de Ponte.

Soo het niet was door hulp van Schrijvers of Poëten.
 Wie kenden Hannibal? En wie dien Africaen?
 Dien Scipio, die sulck een Vyandt kost verflaen?
 Wie wist van Cæsar of Pompêes? die groote helden,
 Die in een losse schael van Borger oorlogh stelden
 Dat vaste Rijck; want geen van beyden die kost sien,
 1 Dat iemandt nevens hem de Wereldt sou gebien.
 2 Soo raeckt het al ten eynd, en Wereltlijcke saecken
 Doen niet als onder een verwisselingen maecken:
 Het eene Rijck dat valt, het andre klimpt in top,
 3 En het geluck dat gaet met trappen of en op.
 Ons Hollandt, nu soo hooch in naem en macht geresen.
 Dat het de grootsten van geheel Europa vreesen:
 Dat nu zijn Heerschappy soo wijdt heeft uytgebreydt
 Aen 't Oost, en 't West, als de bekende Wereldt leydt.
 Dat nu soo Volckrijck is, dat soo veel groote Steden
 In sich besluyt, soo vol van gout, en kostlijckheden:
 Dat eene Stadt alleen meer geldt en Schepen geeft,
 Als buyten Engelandt den grootsten Coning heeft:
 Dat soo vermaert pleegh in de Wapenen te wesen
 En 't geen den Oorlogh raeckt: dat 4 Coningen, voor desen

1 ———— Omnisque potestas,
 Impatiens consortis erit. Luc:

————— Cæsar nec ferre priorem.
 Pompejusve parem poterat. Luc:

2 Omnium rerum vi ciffitudo est. Terent: in Eunuchis.

3 Qui imperare insueveram, nunc alterius Imperio obsequar. Plaut: Capt.

4 De Coningh van Sweden, en meer andere groote Heeren, die hier onder de
 Guardes vande Prince n van Orangien hebben gelegen.

- Hier zijn gecomen om te leeren , en te sien :
 Hoe datmen Steden windt , en legers 't hoeft kan bien.
 Dat soo beroemt is , door de wetenschap en Boecken :
 Datmen noch hedensdaechs de Wijsheyt hier comt soecken :
- 1 Daer Mars en Themis woont , en eene Stadt alleen
 Kan wesen tot een school van Wapenen , en reen.
- 2 Een Stad , die dorst haer poort voor 't magtig Spangen fluytē,
 En soo veel maenden lang dat woedend leger stuyten ,
 En liever had door pest en honger te vergaen ,
 Als onder een Tyran in slaverny te staen.
- 3 Dat Hollandt , dat nu is een Schouburg vande weelden ,
 En in zijn kleyn begrijp een Werelt uyt kan beelden ;
 Dat door geluck en deucht soo hoog is opgegaen ,
 Dat and're volck'ren daer gelijk als stil bystaen :
 Dat pleeg voor duysent jaer soo onbekendt tewesen ,
 Dat wy den naem selfs in geen oude boecken lesen :
 Of somer yedt van vindt , het was een hoeckje Landt ,
 Dat onbewoont , en meest met bosschen was beplandt.
- 4 Nochtans de Bataviërs , die zijn van oude tijden

1 Tewelven Leyden , daer een Academie van Prins Willem is opgerecht , die de heele werelt door jegenwoordigh bekennt en vermaert is , Anno 1575.

2 Hæc enim Obsidio notissima , quæ Leydensium virtutem & constantiam ad posteritatem omnem transfundet.

3 Belgium orbis annulus ,
 Annulique hujus gemma Hollandia.
 Belgium orbis Regina ,
 Reginæque hujus corona
 Hollandia.

4 Romani enim , cum Valens partem Batavorum in subsidium ire juberet , querebantur orbari se fortissimorum virorum auxillo , veteres illos , & tot bellorum victores , postquam in conspectu sit hostis , velat ex acie abduci. Tacit : Hist. Lib. 2. § seq.

En lang bekendt geweest door haer manhaftich strijden,
 En hebben meer als eens weerstaen de Roomsche macht:
 1 **Ia** selver vasticheyt aen Cæzars Rijck gebracht.
 Nu is 't een Vrijen Staet, die overvloeyt van zegen,
 En tot een hoogen top van voorspoet is gestegen:
 Die 'k wensch dat nimmermeer mach vallen of vergaen,
 2 **Maer** inde banden van haer eendracht blyven staen.
 Doch schoon sy viel, en al die kostelijcke Steden
 Die wierden neergeleydt, en in haer asch vertreden:
 Soo sal haer lof en roem noyt vallen door de tijdt:
 Maer al haer daden voor het sterven zijn bevrijdt:
 Niet door het marmersteen, door tempelen, of gebouwen:
 Maer door de wercken uyt het geestich breyn gehouwen
 3 **Van Hooft**, en van **Boxhorn**: die door haer rijck verstant
 Soo hebben uytgebreydt de wondren van ons Landt:
 Dat het nu voor geen tijt, of eeuwen heeft te vreesen,
 Want schoonmen naulicx wist waer Hollant pleeg te wese,
 En dat het (dat God hoe) bedeckt wierdt met zijn Asch,
 En datter niet een Stadt van al die Steden was:
 Soo sal het eeuwich door die groote geesten leven,
 En al wat dat het in den oorlog heeft bedreven;
 En al wat dat het inde vreden heeft gedaen,
 Sal levend' voor het oog van al de Werelt staen.

1 *Postea enim Batavi in foedus recepti Romanæ potentix haud mediocre incrementum fuere.*

2 *Ut singula hastilia facile frangas, conjuncta non possis, ita dissidentes facile superantur, concordés haud facile. Plutarch:*

3 *Waer van den eersten heeft geschreven de Historien, den laetsten het Toncel van Hollandt.*

Ia Hollant niet alleen sal blijven in gedachten
 Der menschen, maer geen stad die heeft haer eynde te wachtē:
 Want ieder heeft by na een geest en pen gehadt,
 Die haer sal thoonen als een Stadt, al wast geen Stadt.
 Ick van natuer niet min als andere verbonden
 Aen mijn geboorte plaets, heb mijn verplicht gevonden
 Om na mijn kleyn verstant de luyster, en de lof
 Vanden vermaerden Haeg, het oude Graeven Hof
 Te brengen aen den dach, en ieder op te wecken
 Die hier niet is geweest, om hier na toe te trecken:
 Of die der is geweest te thoonen, hoe 't in't kort
 Heeft toegenomen, en noch daeglijcx grooter wordt.
 Maer als ick dese plaets door wandel met mijn sinnen,
 Soo weet ick naeuw waer ick sal eynden, of beginnen.
 Hoe dat ick schrijven sal, en op wat wijs, en wat:
 1 De wijl zy in het kleyn het gantsche Landt bevat.
 Dewijl zy is het Roer van 't Schip, daer seve Staeten
 Sich in het midden vanden Oorloch op verlaten;
 En daer het gantsche Landt na luystert, en na swiert
 't Geen dat met grooten lof en wijsheydt werd gestiert.
 God geev' dat wy die staen verheven als de Cedren,
 Niet mogen vallen, noch ons selven sien vernedren
 Door twist en tweedracht, die het machtichste gebiedt
 2 Ter neder werpt, en Land, en Steden maeckt tot niet:

1 Want hier in den Hage is de Hooge en Generale Regeering van de Geunieerde Provincien.

2 Concordia enim res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur. *Sol: in Bel. jugureb.*
 Nutrix discordia Belli.

En dat den Haeg, die soo in 't kort heeft toegenomen,
 Tot sulck een Heerlijkheyt, en grootheyt noch mach komen,
 Dat al, wie dit gedicht, maer naer een korten tijt
 Sal lesen, seggen mach, is nu den Haeg soo wijt?
 Die soo veel kleynder was, noch weynigh jaer geleden,
 Doen dit geschreven wierd, en daer wy nu gaen treden
 Was dit doen Bosch en Wey? en sien verwondrend aen
 Palleyfen, in de plaets van gras en boomen staen.
 Met dese wensch en hoop soo sal ick verder treden,
 En toonen u't cieraet, vermaeck, en heerlijckheden,
 Die dese plaets besluyt, dat al wie dit maer leest
 Den Haeg sal kennen, schoon hy wasser noyt geweest.
 Den Haeg, die 'k het Iuweel van Nederlandt mach noemen,
 Die alle volck'ren voor een werelts Lusthof roemen,
 Die als een Coningin voor haers gelijk moet gaen:
 1 Gelijk Cypressen die by laege doornen staen;
 2 Die niet allen voor niet veel steden hoeft te wijcken,
 Maer by de grootsten is te stellen, en gelijcken
 In rijckdom, in cieraet, in voorspoet en in macht,
 En al, wat dat een plaets maect heerlijk en geacht;
 Is lang bekent, en voor veel honderden van jaren
 Heeft Wilhem hier het Hof doen komen en vergaren:
 Dat voor die tijden was tot Gravesandt geweest,
 Gelijkmen over al in d' oude boecken leest.

1 Quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Virg.*

2 Haga Comitum in Hollandia aula à Guilielmo Secundo Romanorum Rege. An. 1250.
 e honestata est. *Boxboorn: in Theatro Hollandia, fol. 351.*

- 1 Doen heeft hy een gebouw seer pragtich op doen rechten,
 En hier den Raedt gebracht, om alle twist te slechten.
 Die mocht ontstaen in 't Hof, of onder Edel-Lien :
 Want over Borgers bleef de Magistraet gebien.
 Van dese tijden af begon den Haeg te bloeyen,
 En 't volck van alle kant naer dese plaets te vloeyen :
- 2 Want al den Adel volgt, en hout sich aen het Hof
 En rechten huysen op in 't midden van het stof;
 Veel sijnder van vernielt, vergaen, en niet te vinden,
 Veel staender noch, en soo wy ons aen schrijvers binden :
- 3 Dat huys, daer hedendaegs den Haeg haer Raedt noch hout,
 Dat is ontrent die tijt van Brederoo gebouwt.
 Na dese tijt noch ruym een eeuw van hondert Iaren,
 Soo komt Margriet, de Vrouw van Aelbert de Bavaren,
- 4 En sticht dat Clooster, dat zijn naem noch heden hout,
 5 En oorsaek is van ons vermaeckelijck Voorhout.
 Doen wiert de Waerheyt daer verduystert, en geschonden,
 Nu wort er 't Waere Licht in suyverheyt gevonden:
 Doen sachmer Beelden uyt het hout of steen gemaect,
 Nu vintmer Christus, en de Godts dienst moedernaect.

1 Palatium regia quadam forma constructum est, in quo signorum ligna neque caries aut putredo absumit, neque Araneæ telis suis frædant.

2 Aula itaque exstructa Nobilium plures Principem secuti, sedes suas hic fixere, & exstructæ ab illis ædes amplissimæ.

3 Interque alias Brederodiæ, quæ in Hagiensem Curiam nunc conversæ. *Boxb: fol. 352.*

4 Uxor enim Alberti Bavari in Voorhouta (ut vocant) exstrui fecit amplissimum illud Monasterium cum Æde Sacrà, quæ de Clooster-Kerck hodieque nominatur.

5 Alsoo de Monnicken van dat Clooster in het Jaer 1536. het Voorhout gheplant hebben.

Die Godtsdienst, die den Staet in sulcke vaste banden
 Geleyt heeft, dat zy is een schrick voor alle Landen:
 Die, soo sy langer wert ontheylicht en geschendt,
 1 Van onse voorspoet haest weer maecken sal een endt.
 Denckt Hollandt, nu gy tot de Sterren zijt geresen:
 Dat gy niet kont bestaen als met u Godt te vreesen.
 Versuymt gy dat, soo sal dat heerelijck gewelf
 Van uw geluck, en eer, neer storten op sich self:
 Betracht gy dat ² gy kont noyt ongeluckigh werden:
 Gy sult den Hemel in zijn segen doen volherden,
 En God, die met u soo veel wond'ren heeft gedaen,
 Sal als een tweede Leeuw voor uwe Steden staen.
 Dan salder dapperheyt by uw Soldaten wesen;
 Dan sal de Zee, nu roodt ³ van bloet, gelijk voor desen
 Uw huysen proppen op met gout: al wat gy doet
 Sal u gelucken, weest gelijk gy wesen moet.
 O Hollandt! soo vermaert van outs door trouwicheden
 Dat gy een voorbeelt waert voor Rijcken en voor Steden;
 Siet toe dat ghy die naem doch nimmermeer verliest,
 En ondeucht, voor de deucht, gelijk geblint hockt kiest?
 Staet op, en oorloght met u sonden en gebreken,
 En denekt, dat gy of haer de hertaer af moet steecken,
 Of dat sy't sullen doen aen u: kiest een van tween.
 Geluck en ongeluck hanght aen u self alleen.

1 Dii multa negecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosa. Horat. Od. 6. lib. 3.

2 Οὐρανὸν ἄσπερον, καὶ πάντα πλάγῃς ἐνθάδε.

3 Door dien bedroefden oorlogh tegens den Coningh van Engellant.

Is aen de ¹ Vryheyt u door soo veel bloet verkregen,
 En uyt het vier gehaelt, maer eenighsints gelegen:
² Gelijk ick weet dat u die naem raeckt aen het hert,
 Siet toe, dat ghy aen haer verlies niet schuldigh wert.
 Sy hebben s' u gelijk als in de handt gegeven,
 Op trou en eedt, om die met ziel, en lijf, en leven,
 En weldoen voor te staen, en soo ghy dat niet doet,
 Ghy laedt op u de wraeck van haer vergoten bloet.
 Maer Hollandt, neemt van my niet qualijk dese klachten;
 Maer gaeter tegen aen, en wilt die slangh versmachten
 In zijn begin, en doet gelijk gy hebt gedaen,
 Soo sult gy op uw Deucht als op een rots steen staen.

Nae dat ick voel ick ben wat van de wegh geweken;
 Maer van het Vaderlant is 't noyt ontijdigh spreken:
 Ick kom' dan weer daer ick terstont gebleven ben,
 En sal u door den Haegh gaen leijden met mijn pen.

Nae dat het Hof hier was, en dat verscheyde Graven
 Hier quamen om vermaeck, en hier haer wetten gaven:
 Dewijl haer dese plaets door haer aentrecklijckheyt
 Beviel voor Stadt of Dorp, dat in gansch Hollandt leyt;
 En datmen daer uyt sach haer ongemeen behagen
 Tot dese plaets, kreeg zy den naem van 's Graven-hagen,
 En wies soo aen in volck, en grootheyt, dat zy ras
 't Beroemste Dorp of Vleck van gansch Europa was.

¹ Ita præclara est recuperatio Libertatis, ut ne mors quidem sit in repetenda libertate fugienda. *Cic. Philip.*

² Omnes profecto liberi libentius Sumus, quam servimus, *Plaut. in Cap.*

- 1 d' Inwoonders hebben haer als moedige Soldaten,
 Altijt op hare deucht en dapperheyt verlaeten,
 En sijn tot noch toe bloot, en sonder wal geweest
 Gelijck een volck, het geen syn Vyandt niet en vreesft.
 Zy meynden 't was meer eer zyn selven met zjn ermen
 Heel open, als met steen of aerden te beschermen:
- 2 Gelijck die oude Stadt der Griecten, en voorwaer
 Daer 't soo gestelt is, daer en is geen groot gevaer.
 Oock ³ meynden zy, gelijck den Keyser pleeg te spreken:
 Dat hare naem meer by de volck'ren uyt sou steecken
 Door 't aldergrootste Dorp, het geen de Werelt siet,
 Als een gemeene Stadt te hebben in gebiedt.
 Soo bleefden Haegh een Dorp en onbeschanst en open,
- 4 Maer defen lof, helaes! moest zy te dier bekoopen.
 Want soo veel rijckdom, soo veel buyt, en soo veel gelt
 Daer werd op toegeleyt door lagen en gewelt:

1 Noluerunt incolæ sola quadam animi magnitudine impulsî nobilissimum illud municipium moenibus claudere, *Guicciard. fol. 200. in descript. Hagæ.*

2 Sparta enim moenibus non cingebatur. Et Lycurgus interrogatus, cur prohibuisset urbem muris cingi, ostendit cives armatos & unanimes, isti, inquam, sunt civitatis moenia, *Plutarch.*

Civibus & vetitis ignavo credere muro:

Tutius objecit nudam Lacedæ mona bellis.

3 Quia nempe honestius ipsis videbatur, Cæsaris ea in re satis notam opinionem, & alios magnos viros æmulantibus, si domini sint pulcherrimi potentissimique totius Europæ pagi, quam ejusmodi urbis, quæ si moenibus foret clausa, censeretur quodammodo inter minores. *Guicciard. fol. 200.*

4 Sed næ isthæc animi magnificentia magno ipsis constitit cum Martinus Rossenius, cognito, locum expugnatum facillimum, & opulentia ejus allectus, parva manu, sed non sine magno periculo, sola diripiendi illius causa, omnem fere Hollandiam pervagatus, & Hagam miserrime depopulatus est. *Guicciard. eod.*

Want Rossum fiende, dat die plaets was licht te winnen
 Dat hy by dach en nacht met wapenen daer binnen
 Kost komen, sonder dat sijn volck daer voor gestuyt
 Sou werden, en verlockt door d'ongemeenen buyt
 Die daer te haelen was, koos eenige Soldaten
 Op welckers vroomheyt hy sich veylich kost verlaeten,
 De bloem van Gelderlandt, en raecten op de been,
 En trock, niet sonder groot gevaer, door Hollant heen,
 Alleen om dese plaets verradelijck te plondren:
 Gelijck hy kort daerna soo schielijck op quam dond'ren,
 Dat hy den Haegh, eer dat haer iemant hulp toesent,
 Ellendigh had berooft, geplundert en geschendt.
 Soo dat den Haeg niet tot die luyster is gekomen
 Daer zy haer nu in siet, of heeft al mee vernomen
 De vloet en ebb' van het veranderlijck ¹ geluck,
 Hoewel zy heden al die swaricheyt, en druck
 En schae en nederlaeg geluckigh weer te boven
 En Heerelijcker is, als iemandt kan gelooven:
 Of als zy immer is geweest voor onse tijt:
² Soo dat zy heden is een doelwit vande nijt:
³ Want in aensienlijckheyt soo hoeft sy niet te wijcken
 Als weynigh Steden: jae verscheyde Coninckrijcken,
 Daermen niet eene plaets gelijk den Haeg is, siet,
 Hoewel sy grooter zijn als Hollandt in't gebiedt.

¹ Apelles enim interrogatus, cur sedentem fortunam pinxisset? respondebat, quia stare loco non potest *Stob. Ser. 123. Max Ser. 67.*

² Invidetur enim praestanti florentique fortunæ. *Cic. 2. Orat.*

³ Alfoo den Haegh een plaets is, daer jegen woordigh over de 4000. huysen gevonden werden, waer onder verscheyde paleysen, en oude gebouwen.

Dit vond ick dienstich soo voor of eens aen te raecken,
 Om hier door eenichsints in't cort bekennt te maecten
 Haer oorspronck en begin : want al wie dit dan leeft,
 Siet, hoe den Haeg eerst in haer opkomst is geweest.
 Wat dat zy heden is, sal ick u nader thoonen.
¹ Geleerde Susters, die den Helicon bewoonen,
 Heb ick oyt eenichsints in uwe gunst gestaen,
² Soo wijst my nu den wech tot u Fonteynen aen,
 En helpt my dese plaets afschild'ren met die verwen,
 Die eeuwich duerend' zijn, en nimmermeer versterven;
 Want schoon dat zy heeft veel Poëten voortgeteelt,
 Zy is van niemant noch naer't leven afgebeelt.
 't Is waer, dat Huygens het Voorhoudt wel heeft beschreven,
 En aen die lindelaen het eeuwich groen gegeven:
 Dat hy den Haeg, en al de Steden van ons Landt
 In't kleyn heeft afgebeelt, maer noyt heeft dat verstant
 Sich ingelaeten, om in't breed haer af te maelen;
 Of al, wat datmen inden Haeg vindt, te verhaelen
 Ick sal wat verder gaen, en stellen ieder een
 Voor oogen, al dat my verwond'rens waerdigh schein.
 Den Haeg dan is een plaets in't Zuyder deel gelegen
 Van Hollandt, daermen in kan komen door vier wegen,
 Van't Oost, van't Zuyd, van't West, en vande Noorder kant,
 Van waermen in een uer kan wand'len op het strant.
 Aen't Zuyden heeft zy Delft, aen't Oosten heeft zy Leyden,

¹ Verstaet hier door de Zanggodinnen, die by de Poeten geseyt werden op desen Berg te woonen.

² Iam totum spirent praecordia Phæbum. *Claudian.*

³ Carmina quam tribuent fama perennis erit. *Ovid. lib. 1. Eleg.*

- Aen 't Westen Koorenlandt, en Klaverrijcke weyden ;
 En menich Dorp, dat niet sou wijcken voor een Stadt :
 Indien het was begracht, en Wal of Poorten hadt.
 Aen't Noorden kanmen in een uer de Zee betreden,
 Maer sonder datmen hoeft te halen moede leden :
 Want daermen niet en sach als Bergen en als Sandt,
¹ Leyt nu een effe baen tot midden op het Strandt.
 Soo gy van 't Oosten komt en van die kandt getreden,
 Of van een verder plaets den selve wech gereden:
 Soo reyft gy door een Bosch, en een vermaecklijck groen
 By naer een uer, eer gy den Haeg komt aen te doen.
 Aen desen kant doet sich die plaets soo heerlijk open,
 Dat ick soo plotselingh niet verder voort kan loopen :
 Maer met den vreemdeling een weynich stil moet staen,
 En wijfen hem terstont een ry gebouwen aen.
² Ter slincker zijd', waer in meer kunst en Heerlijkheden
 Alleen te vinden zijn, als in geheele Steden :
 Ia daer elck huys voor huys soo veel van buyten toont
 Dat het is waerdigh van een Prins te zijn bewoont.
 Voor al, soo mach elck een die lust heeft om te Bouwen
³ Het hoekhuys wel doorsien en niet ter loops aenschouwen :

¹ De magnifijcke en door de Duynen geleyde Straet wegh, daer over alle vreemdelingen boven alles in Hollant verwondert staen.

² Die Princelijcke Gracht die aen de slincker zyde leydt van de Plantagie, als men uyt het Bosch komt, recht tegen over de Koekam.

³ Dat kostelijcke Gebouw van de Heer Griffier Buysers.

Want die dat heeft geficht die thoont aen alle kant,
 Dat hy getimmert heeft met oordeel en verftant,
 En datter niet en is lichtveerdigh opgefmeten,
 Het geen dat ¹ Poft niet hadt wel driemael afgemeeten,
 En dat een ieder fich wou dragen naer dien raedt,
 Soo fachmen foo veel wan gebouwen niet langs Straet.
 Ter rechter handt foo is dat werck noch niet voltrocken
 Maer evenwel men fiet alree op ² beyde hocken
 Twee huysen ftanen niet min in kunst en in cieraet,
 En buyten twijffel werdt dat haest een volle ftreet.
³ In 't midden gaetmen door de nieu geplante Linden,
 Daer metter tijt den Haeg een jonck voorhoudt fal vinden,
 Wanneer het oude kompt te fterven en vergaen,
⁴ Dat meer als hondert laer al reede heeft geftaen.
 Treedt nu een weynich voort, en daed'lijck fult gy komen
 Voor 't huys 't geen Brederoo heeft tot zijn Hof genomen,
 Den laetste van dat oudt en Edele geflacht.
 Nu heb ick u byna tot in 't voorhoudt gebracht:
 Want foo gy maer u oog een weynich aflact fwieren;
 En uwe gangh wat na de rechtehandt wilt Stieren,
 Gy hoeft maer hondert treen of foo veel niet te doen,
 En gy ftact in 't Voorhoudt en midden onder groen.

¹ Een vermaert Architect of Bouwmeester.

² Te weten naest aen het Bosch dat nieuw gebouw van de Heer Raetsheer Gocs, ende aen de ander zyde noch een ander groot huys.

³ Tuffchen dese huysen, ende de huysen van de Admirael Tromp, ende de Heer van Schagen, is een nieuwe Lindelaen geplant, daer voor dese pleeg het begin van de Plantagie te wesen, die nu foo ver is uytgeroeyt.

⁴ Want het Voorhout is geplant in het jaer 1536. vande Monniken van dat Klooster, dat nu hedendaegs noch is de Klooster kerck.

Hier moeten wy ons met malkand'ren wat verlusten,
 En onder die Pricel wat in de koelte rusten,
 En sien wat hier geschiet, en watter wert gedaen,
 Van 'smorgens af, tot dat den laten nacht komt aen.
 't Is waer, dat Huygens dat soo cierlijck heeft beschreven,
 Dat voor een minder geest niet over is gebleven :

1 Maer nochtans isser veel verandert na die tijt :

2 Gelijck de werelt geen gewoonte lang en lijt.

Dat doen gepresen wiert, kan nu niet meer behagen :

Die eeuw die is voorby, die Lobbens en die Kraegen

Zijn lang versleten, of beschimmelt in de kas,

En nauwlijcx isser yets gebleven, als het was.

Iae selver van dit hout en weelderige Linden,

Soo zijnder veel vergaen door stormen en door winden,

Door kou en hitte, of door lanckheyt van de tijt,

3 Die alles met een tant van yser knaeght en slijt.

Laet ons dan sien, wat dat hier heden wert bedreven,

En wat vermaeck dat ons die Lindelaen kan geven,

Wat datmer 'sochtens vind, wat datmer smiddags doet,

En hoe de leught voor al hier 's avonts wesen moet.

Des smorgens als Auroor komt uyt haer kamer strijcken,

En voor die groote glans de kleijnder lichten wijcken,

Als dauw en duy sternis weer na den hemel treckt,

4 Als vee en mensch weer tot zijn arbeydt wert geweckt,

1 Quid non longa valebit

Permutare dies? Claud. lib. 2. in Europ.

2 Sunt plerumque gratæ divitibus vices. Horat.

3 Tabida consumit ferrum lapidesque vetustas:

Nullaque res majus tempore robur habet. Ovid. lib. 4. de pons.

4 Aurora interea miseris mortalibus almam

Extulerat lucem, referens opera atque labores.

- Als menich Iuffertjen, dat leyt by haer beminden,
 En al haer vreught in die omhellinge kan vinden,
 1 Den dageraet bekijft, dat fy foo haestich voort
 Dorf komen, en 't vermaeck van hare kusjes stoort:
 Soogy foo veel plaifler by uwen boel kost raepen
 Auroor, als ick hier doe, gy bleeft wel langer flaepen:
 2 Nu kan dien Gryfaerdt u niet houden in het bedt,
 En daer om zijt gy nu mijn liefde tot belet.
 Wanneer den Nachtegael zijn eerste stem laet hooren,
 Als al het pluym-gediert komt streelen hert en ooren:
 En met gemeen geluyt zijn Heer en Schepper prijft,
 Als menich luyaert noch niet uyt zijn slaep en rijft:
 Dan kan men voor 't gewoel hier inde groente wand'len,
 3 En inde stilte zijn gedachten gaen verhand'len:
 Want sulck een eenfaemheyt, die vind ick aengenaem,
 En tot het werck van het verstandt voor al bequaem:
 Daer kan een heer van staet, beraen en overleggen,
 Wat dat hy inden Raedt, tot dienst van 't Landt sal seggen,
 4 Met wie dat vrede, met wie Oorlogh dient gemaect,
 En wat de welstandt der gemeene saecken raect:
 Een ander die de forgh der Zielen is bevolen

1 Quo properas Aurora? &c. *Ovid.*

2 Aurora of de morgenstont wordt by de Poëten gefeyt te wesen de Vrouw van den ouden Tithonus, ende daerom foo vroegh van dien gryfaert opte staen.

3 Sapiens enim nunquam solus esse potest, transfert enim, & profert animum liberum quocunque vult, & omnia cogitatione complectitur. *Hieron.*

4 ——— bellum gerere,
 Magnas, modicasque res etiam, parvas quoque
 Agere volentem, semper meditari decet. *Anson. de Laud. 7. Sap.*

- Om op de rechte baen te brengen die noch dolen,
 1 Kan hier met God en by zijn selven overflaen :
 Hoe hy de herten tot de Deucht fal setten aen :
 Hoe hy de sonden en gebreken fal vermind'ren ,
 En al, wat aen Godts eer is schadelijck, verhind'ren :
 Iae maecken, dat den mensch, schoon dat hy hier noch leeft,
 Gansch geen gemeenschap met de sotte werelt heeft.
 Een Rechtsgeleerde, die door zijn welsprekenheden
 2 Niet minder lof verdient , als die ten oorlogh treden,
 En dickmaels met zijn tongh meer uytrecht in 't Geding ,
 Als andren in 't gevecht met wapenen en kling ,
 Kan daer bedencken, hoe dat hy door hulp van wetten
 De saeck van zijn party fal winnen, of versetten,
 En weeuw en wees voor schae en nadeel fal behoen :
 Als een ontrouwe Voocht haer onrecht soeckt te doen.
 Daer kan een jongh gesel die 's avonts hier gingh treden
 Met sijn Meesterss', en niet met suchten oft gebeden
 3 Ophaer Stantvasticheyt kost winnen , in zijn hert
 Herhalen , al die pijn en ongenucht en smerdt
 Die hem de liefde geeft, en aen de min god klagen ,

1 Nam si hominum inopia fuerit, Inquitur cum Deo, quamdiu enim quis permistus est turbis, & in multitudine versatur, non vacat Deo, imo ne quidem sibi. *Orig. Homil. 8.*

2 Advocati enim non minus provident humano generi, quam si praeliis atque vulneribus patriam parentesque salvarent, nec enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gladiis, clypeis, & thoracibus nituntur, sed etiam advocatos: militant namque causarum patroni, qui gloriosæ vocis confisi munimine laborantium spem, vitam, ac posteros defendunt, *l. 14. Cod. de advoc. divers. jud.*

3 ————— sed nullis illa movetur
 Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit, *Virg. lib. 4.*

Dat hy tot driemael toe nu gladt is afgeslagen,
En bidden, dat hy hem wil bystaen in die noodt,
Of dat hy niet en heeft te wachten als de doct.
Dat hy een pijltjen inde koele borst wilt schieten
Van Magdaleen, en hem die schoonheyt doen genieten:
Want dat hy haer bemint, met die stant vasticheyt
Dat hy niet langer hoort te werden afgeseyt.
Een ander, die hier niet veel beter is gevaren,
Die komt en klaeght zijn noodt en ongeluck de blaren,
En seyt, 't is desen boom, daer ick dat droevig woordt
Van neen, heb uyt den mondt van Isabel gehoort.
'k Beken haer schoonheyt ende straelen van haer oogen
Die hebben groote kracht, en al te veel vermogen
Op my, want schoon dat sy haer thoont een vyandin
Van liefden, ick kan haer niet stellen uyt mijn sin:
Iae al haer weygeren in plaets dat het mijn sinnen
Sou trecken van haer af, doet my haer meer beminnen:
Als of noch dese strafmoest komen by het quaet
Der liefde, dat ick moet beminnen, die my haet.
Maer Isabel wat sal 't van u en my noch werden?
Ick in Stant vasticheyt en liefde te volherden,
Gy in het haeten, waer sal 't in het eynd noch heen?
Soo sucht en klaeght die quant terwijl hy daer gaet treen.
Den ochtent is voorby, en Phebus laet zijn straelen
Met meerder hitten uyt het Zuyden nederdalen:
Een ieder een die is nu d' openplaetsen moe,
En loopt naer het geboomt, en na de schadu toe.
Hier mee soo is den Haeg, hier mee zijn al de straeten

Van hare wandelaers ontbloot, en heel verlaten,
 Een yeder die verlangt na dese koelicheyd,
 En voor een uer twee drie werdt hier het Hof geleyt.
 Hier kan men veylich voor de grootste litte wesen,
 Hier hoeft men voor geen nat of regen-plas te vresen;
 Want schoon de felste vlaegh op't schielijkst nederstort,
 'K wed datter niemant in die lommer nat en wordt:
 Soo blijft men hier tot dat den tijdt komt van het eten:
 Als ick hier onlangs op de middagh was geseten,
 En dat ick hier en daer mijn oogen om liet gaen,
 Soo sach ick daer een saeck met groot vernoegen aen;
 Daer quam een blauwe ¹ Muts, met een Noort-Hollandts
 Al sloffende voorby, die mogelijk een reysje (meysje,
 Gemaect had, om den Haegh, en 't kostelijcke mal
² Te sien, want dat gerucht dat loopt doch over al,
 En yeder die wil sien of 't waerheyt is of loogen:
 Sy keeck vast om en tom, en had wel hondert oogen
 Voor dese tijdt gewenscht: dan bleef sy eens wat staen,
 Dan ging sy eens weer voort, doch sprack hem eyndlijk aen:
 Heer Krelis dits een læn, dit sijn rechtschape Linden,
 Wel rijcke lieven Heer! wær kant het volckje vinden?
 Met paaltjens afgeset, gelijk mijn Værtjes kool:
 Ick sie my sticke blindt, ick weet niet wær ick dool,

¹ Te weten een Noort-Hollandtse Boer, gelijk de Latijnen sprecken, *signum pro-
re signata.*

² Behalven dat de Heer Huygens dat soo deftich heeft beschreven, ende daer door
het selve de heele Wereldt door bekendt gemaect.

In Stee , of op het Langdt, 'k sie Huysen, ick sie Weyden,
Ick weet het niet te ræn, nochtans is't ien van beyden :

1 Kijck gunder noch een hooch daer aen de rechter hangdt,
Wel Hægje, 'k segt rondt uyt, gy hebt gien quæt verftangt ;
Maer fiet het Volckjen iens, dat lijkenen twee Heeren ,

2 Hoe misselijck en sot is't goetjen in de kleeren ;
Let op die broocken iens, sy lopen ongder toe
Gelijck de Koe sijn naers : maer Krelis mæt, wel hoe!
Is't niet hær mangtelen ? Hoe kenje dat versinnen?

Van buyten is't maer Saey, en hiel Ferwiel van binnen :

Dær weer een nieuwe pop; ey! kijck iens na sijn kræg,

3 'Tis klincklær Binnerwerck, noch heb ick van mijn dæg
Suck spul niet meer esien, ick schat het by de Netten,
Die Værtjen voor den æl of pælings pleegh te setten ;

'Tis rondt aen alle kangdt, gelijk as ongsse Schuyt,
En sonder doock ; ick kijck noch bey mijn oogen uyt :

Heer ! wat een hær, het is veel dicker als de tuyten

Van ongsse Dieberig, ick hietent jou licht fluyten,

Had ick het niet esien ; wat seg jy Krelis mædt ?

Wat moeder in dat bosch verschuylen een gebrædt :

Sie wat een æpen rock, het lijkt of hy de Koeyen

Ging melcken by den dauw, of sal het kint noch groeyen ?

1 Te weten een Inbocht van het Voorhout, die tegens't Zuyden loopt.

2 *Quanta amentia est effigiem mutare naturæ, & picturam quærere. August.*
Dei enim est quodcunque nascitur, Diaboli quodcunque mutatur. Cyprian.

3 Verstaet hier door een Rabat van Point de Venise, of van diergelijcke soort, die die van dese Noort-Hollandtse Boerin voor Binnerwerck aengesien wierdt.

1 En wat een ongeder kleedt rondtom met gout beset,
 En vol estreept met root en wit: ke dær, ick wet
 Dit is een Hertich of Kernel; 2 maer waer sal't heenen
 Sijn schoenen sijn bestrickt tot onder op de teenen,
 Sijn hieltjens blincken aers noch aers as onse kas;
 Maer Krelis læt ons gæn, 'k wou 'k al aen 'tschrangsen was:
 Hier mee so gaen sy naer een vrient of herberg stappen,
 Maer ondertusschen soo raect Krelis noch aen't klappen:
 Ja Mærtjen, al wat jy tot noch toe hebt esien
 Lijckt by't namiddagh spul, soo veul al ien by tien,
 Dan ist te wongderlijck, hoe wilje dan stæn gæpen,
 Dan wordt het Volck gewieght in koetsen sonder slapen,
 En sleept het luye vleysch al rondom langs de stræt,
 Gelijk als onse Ruyn die in de Meulen gæt.
 Soo praet die soete knecht, en 't gaet naer twaelif ueren,
 Nu kander niemant in die groente langer dueren;
 Want hoe vermakelijck en lieflijck dat het is
 In dit geboomt, het is noch beter aen den disch;
 Na twaliven soo is hier geen of weynich leven,
 Dewyl dat yeder een sich heeft naer huys begeben:
 Maer met dat wederom de klock drie ueren slaet,
 De paerden in't gespan, de koetsen naer de straet:
 Hier mee de Juffers naer haer kamers aen het schicken,
 Wat halen sy daer niet al prullen, en al stricken,

1 Verstaet een Vest, gelijk als men hyden daegs veel draeght van gestreepte stoffen, die men oock doorgaens met gout doet boorden.

2 Quo se tandem prodiga rerum luxuries, quo vestium cultus, membrorumque cura efferet? Cyp.

- En vlaggens over hoop : 1 wat isser niet te doen
 Eer sy sijn opgetoyt, van 't hoeft af tot de schoen ?
 Daer moet de Kamenier na 't hayr en aen het hullen :
- 2 Wat moeten daer niet al voor lockjes en voor krullen,
 En scheeltjes sijn geleyt, eer cap en tuyten staen,
 En eer dat eene deel van 't lichaem is voldaan ?
- 3 Daer moeten aen het oyr de blinckende Pendanten,
 Daer steeckt men langs de wrong een steel met Diamanten,
 Daer werdt de Paerle-snoer, het sy dan sijn of vals,
 Gebonden met een strick om haer ontblooten hals :
 Daer moet de poeder het geweygert blont haer geven,
 Daer moet een schoonder kleur die doode wang doen leven,
- 4 Daer haeltmen voor den dach een potje of een doos,
 5 Die d'allerbleeckste lip doet blösen als een roos ;
 6 Maer Iuffers het sy ver, dat ick hier door sou meenen (nen,
 Die schoon sijn van haer self, 'k spreek van die schoonheit lee-
 En soecken van 't pinceel dat de natuer vergat
 Te geven, en nochtans een ieder garen hadt.

- 1 Nosti mores mulierum ;
 Dum moliuntur, dum comuntur Annus est. *Terent. in Heaut.*
- 2 — hęc morfu numerofi dentis eburno
 Multimodum discrimen arat : sed tertia retro
 Dat varios nexus, & justo dividit orbes
 Ordine, &c. *Claud.*
- 3 Substringitque comam gemmis, & colla monili
 Circuit, & baccis onerat candentibus aures. *Claud.*
- 4 Sed quę mutatis inducitur arque fovetur
 Tot medicaminibus, coctęque filiginis offas
 Accipit & madidę ; facies dicitur, an ulcus ? *Juvenal. Satyr. 6.*
- 5 Quęcumque afficiet tali medicamine vultum !
 Fulgebit speculo lævior illa suo. *Ovid. de medic. faciei.*
- 6 Parcite paucarum crimen diffundere in omnes. *Ovid.*

De Cap, die is gefet, nu moet men na beneden,
 En stellen na dat hoeft oock al de minder leden;
 Want by dat opperwerck en past geen slechte keurs:
 Maer best by alle bey een opgevolde beurs.
 Daer slaet men om de schoer een kant van enkel gaeren
 Gewerckt; maer daer de kunst de bloemen ende blaren
 Soo leyend heeft gevolcht, en aerdig afgemaelt:
 Dat men voor eene toer veel honderden betaelt.
 * Daer wert de zijde keurs aen 't weeldrich lijf geschoten,
 Geboort als of zy was met Silver overgoten,
 Of voor een Harrenasch moest strecken in het Veldt,
 Schoon het ontrent dit volck maer sachte kusjes geldt.
 Daer moet dan by een rock, niet om het lijf te decken,
 Maer die sy van het gout beswaerlijck voort kan trecken,
 En gaet daer swetende en slepende mée heen:
 Als of sy oock de vloer en d'aerde wouw bekleen.
 Wat sal ick seggen van de quicken, en de veeren,
 En linten, en 't gesnor, dat dient tot hare kleeren?
 Want elcke Juffer heeft een Winckel van dit goet:
 Gelijck een Kramer die sijn handel hier mée doet.
 Terwyl de Kamenier is beesich met het rygen,
 En hier en daer wat schickt, sou s'ondertusschen swygen!
 Dat waer onmogelijck; maer Juffrouw! seyt de Meyt,
 Ick heb u by mijn self dien Heer al toe geleyt;
 En was ick in u plaets, ick liet hem niet lang wachten:
 Maer Cnelia, Mama? Die moet ghy niet veel achten,

I ——— ——— gemmis, auroque teguntur
 Omnia: pars minima est ipsa puella sui, Ovid.

Ick raeckten uyt haer gunst. Set dat maer uyt u hoofst.
 Of, hoe nae heeft hy weer aen u wat nieuws belooft,
 Dat ghy soo voor hem spreeckt? Ick sweer u, van zijn leven,
 Heeft hy my de waerdy niet van een spel gegeven;
 Maer 't is een man, die 'k weet dat groote liefde heeft,
 1 En om u schoonheyt in gestaege quelling leeft.
 Maer neemt, het was alsoo; hoe sou ick dit beginnen?
 Beveelt die sorg aen my, ick sal een vont versinnen.
 Ick spreek hem noyt alleen. Maer doet het nu door mijn.
 Kan ick volkomen van u trouw verseeckert zijn?
 Gelyck als van u self. Maer quam ons 't werck t'ontschieten,
 Ick bieef alleen in pijn: Noch sou 't my meer verdrieten.
 Daer komt Mama; dat zy dit slechts niet heeft gehoort.
 Kom, dochter kom, de koets staet lang gereet, kom voort.
 Mama ick volg; Ey haest, de spiegel af gekregen,
 En eens gesien hoe 't staet. Ben ick niet slim geregen?
 Neen Juffrouw; maer die krul leyt immers veel te hoogh.
 Gants niet. Die mouw die staet te stijf, daer heyts' een boog
 En vou, die gants niet past. Maer 'k dorst niet langer maken.
 Wat moet men niet al doen om aen een man te raken!
 't Is, als het spreekwoort seyt: Wat cierlijck voorgedaen
 Is half verkocht; 2 want 't volck dat wilder beter aen.
 Daer treet Me-luffer heen met haer geleende veeren,
 Gelyck als een Princes; of moog'lijck door de kleeren

- 1 Tunc de te narret: tunc persuadentia verba
 Addat, & in sano juret amore moris. *Ovid. lib. 1. de arte amand.*
 2 Auferimur cultu, gemmis auroque teguntur;
 Sape ubi fit, quod ames inter tam multa requiras
 Decipit hac oculos Ægide dives amor. *Ovid.*

Een gulle quant, die in zijn kalver liefde maelt,
 Het net soo in de vlucht wierdt over 't hooft gehaelt.
 Soo draeft zy naer 't Voorhout, en na die schoone Linden,
 Daer al den Adel en de Koetsen zijn te vinden:
 Hier komt men om te sien, en om gesien te zijn;
 Hoe meenich Iuffertjen schuylt achter de gordijn,
 't Geen haer quansuys het oog wil van haer vry'r ontrecken:
 Om soo in hem meer lust tot Liefde te verwecken.
 Hoe menich isser dat sich in 't portier laet sien,
 Als of zy selfs haer waerden kooper aen wouw bien.
 Hier is de Iufferkraem, en diese wil betalen,
 Die kander naer zijn sin een brave vryster halen:
 't Sy hyse jong begeert, of middelbaer, of oudt,
 Heeft hy maer gelt, hy is van nu af aen getrouwt.

Ter wyl het volck hier rijdt, of wandelt door de boomen,
 Soo is het meysje van Noordthollant weergekomen:
 Dat even voor den noen naer huys toe was gegaen,
 En sach al dit geswier gelijk verwesen aen.
 Na dat zy nu dit spul een wijltijts hadt bekeken,
 Begon zy wederom op dese wijs te spreken:
 Iae Krelis, gæt het soo? je hadt gelijk myn vær,
 Dat 't geen ick flusjes sagh, as nimmendal en wær;
 Ick wor schier æverrechts; wat sal ick onse bueren
 Niet al vertellen? mær hoe langh sal dit noch dueren
 Met dese wægens soo rongdt om en achter ien?
 Of 't ien begræfnis wær, gerechtelick ick mien,
 Sach onse Hilgond dit, sy misten haere sinnen,
 Ey! siet die wægen iens, het is klær zy van binnen;

En wat een schoone lap hangt buyten op de deur:
 Of 't Moertjes doopkleedt wær; 't is juyft deselve kleur.
 Maer Maertje! wat is zy? 't is niet as gout van buyten,
 Al eveliëns, as of dit goet met volle schuyten
 Hier wier ebrocht: gelijk as tongfent koedreck doet.
 Wat bäter het gebient? zy gæn toch noyt te voet.
 Let opde voerman iens, en zijn ferwiele boorden;
 't Lijkt Ian Pottagie wel, met al zijn gele koorden.
 Iæ wel toch goelickert! of mienje datje 't bent?
 By al die kleeren is van 't jouwe niet ongtrent:
 Dat ick drægh is het mijn. Maer speul meyt, kijk ereysje!
 Wat leytmen aen de knecht, ick keeck vastnæ het meysje
 Dat dær pronckt inde poort: sy is te bijster wit,
 Ons Pleuntjen is moy blanck; maer lijkter by as git.
 Soo gaens' al gapende door 't volckjen henen dringen,
 2 Verwondert door 't gesicht van d'ongewoone dingen;
 En schoon 't voorhout dat nam in volck en koetsen toe
 Sy maecken 't hier niet langh; want zijn dit spul ras moe.
 Maer ondertuffchen was den dach by na verlopen,
 En Phebus gingh zyn glans weer inde golven doopen.
 Hier mee werdt dit geboomt aen alle kant ontleegt
 Van Koetsen, en van volck, als of het was geveeght.
 Maer qualijck is 't een uer, of weynich meer geleden,
 Of 't krielt hier weer van 't volck, die daegs hier heeft gereden;
 Die wandelt 's avonts; en met dat het negen slaet,
 Soo is de Haeghse leugt van tafel en op straet.

1 Verstaet het Portier van de Koets.

2 Adeo naturale est, nova magis & insolita mirari, quam magna. *Plutarich.*

- Dan komt van alle kant dit volckjen aengestoven :
 Dan is het masker van het blanckste vel geschoven :
 Dan is de hitte wegh, dan is de lucht gekoelt :
 Dan wert het branden van de Son niet meer gevoelt :
 Als daer twee Sonnen van een machtiger vermogen,
 Die nimmer ondergaen : 'k meyn daer twee schoone oogen,
 Een lieffelijcke vlam doen branden in 't gemoet,
¹ Die dagh, noch nacht geen rust, of koelte geeft aen 't bloet.
 Oock is het avont uer vryhandiger bevonden
 Tot soete vryery, als nuchtre morgen stonden :
² Elck meysjen is nu moy, elck even jong en out :
 Den doncker die maeckt moet, den blootsten vryer stout.
 Was yeder boom een mensch met oogen, en met ooren,
 Wat sou zy daer niet sien? wat sou zy daer niet hooren?
³ Want al de sottigheyt, die in de liefde speelt,
 Die wert op dese tijt hier levend afgebeelt.
⁴ De liefde is een kint, noyt krijgt het grijsse haeren,
 't Neemt noyt in wijsheyt toe, al wert het oudt van jaren,
 Wacht daerom van dat wicht geen reden of bescheyt,
⁵ Want al wat dat het doet is enckle malligheyt.

- ¹ Non mihi grata dies, noctes vigilantur amaræ
 Nec tener in misero pectore somnus adest. *Ovid. Epist. 12.*
² Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni :
 Horaque formosam quam libet illa facit. *Ovid. lib. 1. de art. am.*
³ Amare & sapere vix Deo conceditur. *Pub. Syr.*
⁴ Et puer es, nec te quicquam nisi ludere oportet :
 Lude : decent annos mollia regna tuos. *Ovid. lib. 1. de remed. amor.*
⁵ Scilicet in sano nemo in amore videt. *Propert.*
 Ἄλλ' ὅταν ἐρωῖται νῦν ἔχειν τὴν ἀξίον,
 παρὰ τίνι τὸ ἀνόητον εἶπε ὀψεται.

Hier gaet het vryen aen, hier zijn de minnevlagen
 Van blijtschap en verdriet, van lachen en van klagen:
 Hier werdt de min-godin gevloeckt, daer aengebeen:
 Den eenen die voert die, den and'ren dese reën:
 Na haer de liefde raedt. Ginsiffer een aen't klagen,
 Maer Leonoor! het is nu meer als jaer en dagen
 Dat ick u heb bemint, geacht, gedient, ge-eert,
 En buyten uwe gunst ter werelt niet begeert:
¹ Dat ick aen u alleen mijn hert heb opgedragen,
 En in u schoonheyt vont mijn opperste behagen:
² Dat ick u heb geseyt, en openlijck verklaert:
³ Dat ghy allen het wit van mijne liefde waert:
 Dat ghy het voetsel zijt van mijn ellendigh leven;
 Want sonder u soo hadt de ziel my langh begeben.
⁴ Dit hoort ghy aen, en blijft noch even hart en trots,
⁵ Als of uw teere borst gemaect was van een rots.
 Sal dan stantvastigheyt in liefden uw gedachten
 Noyt buygen tot de min? Sult ghy altije verachten
 Die't al om uwent wil veracht, en oorfaeck zijn

¹ Non mihi mille placent, non sum defertor amoris
 Tu mihi (si qua fides) cura perennis eris. *Ovid.*

² Non mea sunt summa leviter districta sagitta
 Pectora, descendit vulnus ad ossa meum. *Ovid.*

³ Spiritus ante meus tenues vanescet in auras
 Quam thalamo, nisi tu, nupta sit ulla meo. *Ovid.*

⁴ Verba miser frustra, nil proficientia perdo.

⁵ Nec mala te reddunt mitem, placidam ve querenti
 Nostra, quibus possunt illachrymare feræ. *Ovid.*
 Præ te non duri montes, non robora dura.

D iij

Dat

- 1 Dat ick, om dat ick u bemin, moet lijden pijn?
 Kan trouwe liefden iet bedencken, of iet vinden,
 Dat ick niet heb gedaen? O Spraeckeloofse linden!
 Gy zijt getuygen van mijn fuchten, en ghy weet,
 Hoe menichmael ick hier beklaech mijn lieflijck leet.
 Denckt, dat den hemel u die fchoonheyth heeft gegeven,
 Niet om altijt alleen, en ongetrouwt te leven:
 Maer om de Werelt door den Huwelijcken ftaet
 Veel fchoonen, als gy zijt, te geven tot cieraet.
 Wat ftaet gy dan mijn wensch, en liefde langer tegen?
 Laet u doch eens in 't eynd verbidden, en bewegen;
- 2 Of andersints foo is u fchoonheyth mijn bederf:
 Dewijl gy wilt, dat ick in uwe liefde sterf.
 Soo klaecht, en kermt, en bidhy haer met duysent fuchten:
 Maer 't meysje lachter om, en houdt dit maer voor kluchten,
 En feyt: de liefden is maer fottigheyth en spel:
 Ey! houdt eens op van al dat moeyelijck gequel.
 Soo is dat volck van aerdt, foo loopen haer gedachten;
- 3 Die haer bemint en acht, fal 't haten en verachten:
 Die haer niet foeckt, daer zijn haer sinnen opgefteft:
 En 't geen het niet en kan, dat wil het met geweld.
 Een ander, die gewoon te hoofde te verkeeren,
 Die op zijn Adel roemt, die degen draecht, en veeren,
 Die spreekt een andre tael, maer opde felve wijs,

1 Flendus amor meus est.

Quid nisi quod cuperem me dudum iungere tecum. *Ovid.*

2 Aut ego praemoriar, primoque extinguar in aëvo

Non tamen est; cur tu sis mihi causa necis. *Ovid. Epist. 10.*

3 Quod refugit multæ cupiunt, odere quod instat. *Ovid.*

En haelt zijn woorden, als zijn kleeren, van Parijs.

't Is *ma Maistresse*, 't is *ma belle*, 't is *mon ame*:

Ghy zijt het voorwerp de *ma malheureuse flame*.

C'est a vous seulement, que j'ay donné mon cœur,

Mais vous me paraissez trop plaine de rigueur,

Of neemt ghy u plaaisier, seg? *d'estre si cruelle.*

Ick hoop dat dit wel eens *changeren sal*, *ma belle*:

¹ Of 't is met my gedaen. *Je finiray mes jours,*

En dat sal d'uytkomst zijn van mijn bedroefd' *Amons.*

Of yet, het geen hy uyt grand Cyrus heeft gelesen,

Of uyt d'Altré, of uyt Romans van nieuwer wesen,

En brengt het voort gelijk als bloemen uyt zijn hof:

Al is de gront van zyn verstant onvruchtbaer stof.

Een ander, die hem niet en schaemt recht duyts te spreken,

En goet ront hollants is, die van die hooffsche streken

En vreemde tael niet weet, maer eygen spraeck en landt

In eeren hout, gaet met zyn vryster aen zijn handt:

En seyt, mijn Lieve Tryn! hoe heb ick leggen droomen

Den heele nacht van jou; daer moet wat goets van koomen:

My docht ick hadj' al in mijn arm; en waerom niet?

Het is jou schult, dat het noch niet en is geschiet.

Mijn soete suyckerdoos! ick ben een eenigh Seuntjen.

Ick sluyt het deurtje toe; wat dunckt u van dat deuntjen?

Seg bolle-backisje? je waert een keuningin,

En noch soo blyfje soo verkeert, en stuers van sin.

¹ Sic quoque tu lethi causa ferere mei. Ovid.

Tacitæ quid vult sibi noctis imago?

Quid mihi significant ergo mea visa? Ovid. in Metam.

Je weet ick hebje lief van bovenen tot onder ;
 'k Denck dick wils in mijn self: 't is meer als dubbelt wonder,
 Dat ick om Trijn noch denck: sy heeft my afgeleyt,
 En in de gantsche Buert daer is niet eene Meyt,
 Of vlamt op my, gelijk de Spreeuwen op de Korssen.
 Ick kan dit lastigh pack van Liefden niet meer torssen.
 Een woordt soo veel als thien. En Trijntje, wilje 't doen?
 Soo geef ick jou terstont op trouw een frissche soen.
 Soo niet, soo seght het vry; wat hoevewe malkander
 Te sleepen, ¹ ick gae dan weer kijken naer een ander.
 Het woordt van ander, dat klonck haer wat vreemt in 't oor;
 En daer mee kreeg den knecht, so 't scheen, wat meer gehoor.

Een ander weer, die meer geluck heeft in het vryen,
 En wel by 't Meysje staet, die treckt haer wat ter syen,
 En seyt: komt laet ons hier wat van het volck afgaen,
 En met ons beyden eens verstandigh overflaen:
 Hoe dat het gaen sal met u Moeder, en u Vader.
 Hoe ist met haer gestelt? komt geen van bey wat nader,
² Of blijven s' even hardt? waer komt haer desen haet
 Van daen? wat is de grondt en oorfaeck van dit quaet?
 Het Meysje neemt het woordt, en seyt met losse sinnen:
 Dat sal wel gaen; en schoon, sy waren niet te winnen,
 Daer syn noch wagens, om t'ontrijden dese pijn,
 En Steden, daer men vry van haer vervolgh mach zijn.
 Dit duert, tot dat de klock tien uren is geslagen,
 Of moog'lijk hallef elf by 't langste van de dagen:

¹ Sunt plures aliae Latio, innuptaeque puellae. *Virg.*

² Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.

Want dese tijdt is tot het wandelen geset,
En hier mee gaet elck een na huys, en na sijn bedt.

Maer dese Somer tijdt, die aengename dagen,
Die gaen te snel voor by, daer komen koude vlagen;
De natte Herrest schreyt haer vochte tranen uyt,
De groente en 't gewas der Boomen werdt gestuyt.

'T Voorhout wert naekt, en moet met bladeloose stronken,
Gelijk een Juffer, die geen hulsel heeft, staen pronken;
Daer sijn geen wandelaers, men siet 'er geen geswier
Van koetsen, of van volck; want niemant vindt playsier
Om door het slijck te treen, of door den drop te rijden:
Het is nu meer vermaeck die lange avont tijden
Te korten onder 't dack, en by een warmen haert
Te kouten, daer de waert geen Rhijnsche wijn en spaert.

- 1 Soo wert de beste tijt van 't menschelijcke leven
Gelijk de somer, op het snelste voort gedreven:
Soo is de schoonheyt maer een gift van kleynen tijdt,
2 Die als een bloem verlept, en haestigh henen glijdt.

Den herrest raeckt ten eyndt, de winter doet de stroomen
Verand'ren in kristal, en blinckent samen roomen.
Die poedert boom en dack, en met een harde vorst

- 3 Soo krijgt het aardrijck van de sneeuw een gladde korst.
Hier mee de Narresleen van stal, hier mee de rocken
Die stijf van Gout, of warm van bont zijn, aengetrocken.
Hier mee den Adel en de Grooten op de been;

1 Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit, subeunt morbi tristisque senectus. *Virgil.*

2 Florem decoris singuli carpunt dies. *Senec. in Octav.*

3 Tectaque brumali sub nive terra later.

Hier mee een yeder na sijn Juffer toegereen ;
 Hier mee rondom 't Voorhout een uyr twee drie gevlogen,
 En soo veel vreucht gedaen aen ¹ ooren , als aen oogen :
 2 Hier mee de Koetsen en de Menschen op de been,
 En haer vermaeck met het gesicht van soo veel Sleen :
 Die elck op't heerelijckst, verciert en uytgestreken
 Met alle kostlijckheyt, sijn waert te sijn bekeeken :
 En of een felle kou , op't allerscherpste bijt ,
 Men vint hier geen verdriet , soo lang den Adel rijdt.
 De Prins komt selver, om vermaeck hier dickwils draven,
 Gevolgt van menichte van Heeren en van Graven,
 En duysenden van het gemeen , dat van die Prins
 Noch hoopt voor't Vaderlandt veel lofs, en veel gewins.

Dit duyrt den gantschen dag, tot dat de Son haer stralen
 Bedeckt, en d'avont met meer kou komt nederdalen :
 Ten sy dat yemant noch sijn lust niet had voldaan,
 Maer noch een uer twee drie wou ryden by de Maen.
 Dan raectt men aen het vuyr, dan yeder aen't vertellen.
 Saegt ghy wel hoe dat Paert door't klinken vande Bellen
 Aen't hollen raectten ? En de Juffer uyt de Slee,
 Tot twee of driemael toe dee buytlen door de snee ?
 Voorseker sach ick het : ick meende doodt te blyven
 Van't lacchen, maer 'kgeloov' hy wou een Klucht bedryven:
 (Ick ken de quant) hy holp , met voorbedachten raedt,
 Het Paerdt aen't hollen , en de Juffer op de stract.
 Een ander die 't verveelt haer langer stil te houwen,

¹ Te weten , door't geklinck van de Bellen.

² Spectatum veniunt , veniunt spectentur ut ipsæ. *Ovid.*

1 Vraegt weer: hebt gy wel oyt een rijcker Slee aenschouwen?
 Of schoonder Pluymen? Of een kostelijcker kleedt?
 Of beter Bellen, als de man hadt, die my reedt?
 Sijn tuyg en toom die won't van alle tuyg en toomen,
 Hy liet schier yeder uyr weer versche Peerden komen:
 Hy hiel de toom, en ick was Meester vande swiep:
 Maer sprack het Peerdt, het sou niet seggen dat ick sliep.

Een ander die misschien wat later is gekomen:
 Maer Juffer, vraegt hy, heeft wel yemant acht genomen:
 Hoe dat dien Heer met sijn Meesters' gedurich sadt,
 'T was of hy in sijn ooghe de min geschildert hadt.
 Maer evenwel ick vrees voor blaeu, ick ken de sinnen
 Van't Meysje, en hoe dat sy is gestelt van binnen.

2 Die sy van daegh bemint, die draegt sy morgen haet,
 Sy draeyt gelijk den Haen die op den Tooren staet.
 Soo werdt den avont in vermaeklijckheyt versleten,

3 En alle tijdt-verdrijf, dat droefheyt doet vergeten:
 Tot dat de schey klock slaet, die in de Winter tijdt
 'T geselschap na het uyr van achten niet meer lijdt.
 Soo levert ons't Voorhout verandering van plaisieren,
 Behalven dat hier sijn de schoonste Juffer Dieren,
 De grootste huysen, en soo aengenamen Hout,
 Dat menich twyfelt, oft een Stadt is, of een Wout.
 Gelijk als een Boerin, die noch niet lang geleden,
 Om d'uytvaert vande Prins quam na den Haeg getreden,

1 Tace, atque parce muliebri supellectili.

Quæ ea est supellex? multus sermo illis, &c. *Plaut.*

2 ————— mens est mutabilis, *Ovid.*

————— Nulla diu femina pondus habet. *Prop. lib. 2.*

3 Et quæcunque animo poterunt depellere curas.

En dwalend in 't Voorhout met oorlof dat ick vraeg.
 Sey goe man, wijst mijn doch, waer gaet men na den Haeg?
 Maer heb ick wat te breet van het Voorhout geschreven,
 Ofu te lang verveelt, het is my te vergeven,
 De wij ick selfs noch jong en in dat gilden ben,
 En van die sottigheyt my niet gans vry en ken.
 Ghy kent nu het Voorhout en dese groene dreven;
 Wy sullen ons weerom naer Breed' roos huys begeven,
 En volgen onse streeck, en sonder stil te staen,
 Besien wat ons ontmoet, indien wy verder gaen.
 't Voorhout is, als ick seg, ter rechterhant gelegen,
 Ter slinkerhant soo leydt een schoone straet hier tegen,
 De Lange Houtstraet die vol kunst is en cieraet,
 Maer meest aensienlijck door drie Steden van den Staet.
 't Aeloude Haerelem, vermaert door soo veel saken,
 Die het aensienlijck by al de werelt maken.
 1 Een stadt die duyfndt en drie hondert jaren out
 Kan roemen, dat s' is van een Conings soon gebout.
 Die binnen hare wal het Hof had van veel Graven,
 2 Die haer om rust en lust, tot dese plaets begaven.
 Een stadt die seggen kan: ick ben alleen de man,

1 Harlemum enim à Lemo Dibaldi Frisiorum Regis filio conditum esse circa annum Christi 300 vulgata opinio est. Licet Boxhornius id Nortmannorum coloniam esse putet: sic & Cl. Petr. Scriverius antiquitatum studiosus indagator hoc primordia sua ducere à Lemo inquit. *Non quod ab antiquo repetas primordia Lemo.*

2 Anno 1091 Florentius cognomento pinguis aulam & sedem sum Harlemi fixit. Postea Joannes primus, Florentii quinti filius, honorum & Imperii pertæsus, tradito Comitatu Joanni secundo, Harlemi reliquæ vitæ in otio & quiete transegit usque in annum 1300. quo ibidem defunctus est

- 1 Die met mijn scherpe kiel brack 't yfere gespan ;
 Dat Damiata floot, en ongenaeckbaer maeckte :
 Waer door ick naderhandt tot fulck een wapen raeckte :
 Daer Swaert, en Kruys, en daer vier Sterren in gestelt ,
- 2 Beteeck'nen dat mijn deucht wierdt meester van gewelt.
- 3 Een stadt, die moeder is van fulck een konst, die 't leven
 Aen alle konsten, en de wetenschap moet geven :
 Die voortbracht in het licht den vinder vanden Druck:
 Van dat de werelt stont, het grootste wonderstuck.
- 4 Want schoon dat Duytslant tragt die lof aen sich te trecken,
 En Vranckrijck met die krans van eer zijn hoofd te decken :
 Haer roem is te vergeefs, zy blyven in den druck,
 Maer C O S T E R heeft alleen die eer, en dat geluck,
 Dat hem de werelt tot de sterren toe sal dragen,
 En alle volcken met verwond'ring sullen vragen :
 Wat is het voor een lant? waer is hy voortgebracht?
 Die sulcken konst eerst heeft gevonden, en bedacht.

- 1 Anno 1190 Harlemlenses sub auspiciis Frederici Barbarossæ Imperatoris Romani dicuntur catenas illas ferreas, quæ circum aquas ductæ in victam arcem fecerant, navibus, quæ singulari industria ferris ferreis acutissimis subtus erant adstructæ, feliciter perirupisse, atque penetrasse.
- 2 Imperator autem, & patriarcha, Hyerosolymitanus in sempiternam rei gestæ memoriam nova virtutis insignia Harlemlensibus dicuntur concessisse, gladium nempe, & crucem, cum stellis quatuor, adjecta hac inscriptione *Vicit vim virtus.*
- 3 Circa annum 1420. prima Nobilissimæ artis Typographicæ fundamenta à LAURENTIO COSTERO, Harlemi poni coopta sunt. *Boxb. fol. 134.*
 Ende wert dese stadt de rechte inventie van Boeckdrucken toe gheschreven. *Meteren 4. Boeck.*
- 4 Moguntiam autem nutricem istius artis & elimatricem præcipuam recte appellabimus, Harlemlum autem veram ac primam matrem, ut late defendit. *Boxb. in Theat. fol. 138. 139. & seq. & Meter. 4. Boeck.*

- 1 Een stadt, die voor't gewelt van Spanjen niet wou buygen:
 Ick neem het bloet van soo veel Borgers tot getuygen,
 Dat hier vergoten wierd, als Albaas soon die stadt
 Soo vast, soo nauw, soo sterck, soo lang belegert hadt.
- 2 Wie heeft'er oyt van sulck een moedicheyt gelesen?
 De Borgers sonder doodt, of ongeval te vresen,
 Die gorden't swaerdt op zyd, en sloegen van haer Wal
 Een stormend' Leger, dat soo groot was van getal,
 Met sulck een schaed' en schand', en neerlagh van Soldaten,
- 3 Die het in desen storm quam voor de Wal te laten:
 Dat het door groote spijt en droefheyt aengevadt,
 Twee maenden als verbaest bleef leggen voor de Stadt.
- 4 Ick kan niet laten hier de Vrouwen aen te roeren,
 En haer manhafticheyt in top van eer te voeren:
 Want een Kennava leyt haer Vrouwe Troupen aen
- 5 Alseen Heldin, en helpt de Vyandt tegen staen.
 Vergeefs roemt Scythia meer op haer Amazonen,
 Kennava die ontneemt haer dese Laure Croonen:
 Die Dochters hadden van haer Jeucht in't velt verkeert,

1 Secuta deinde gravissima illa Hispanorum obsidio anno 1572. per Fredericum Ducis Albani Filium. *Baxb. fol. 146.*

2 Non enim est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. *Berb. in Epist.*

3 Oppugnatio statim ab iisdem instituta, sed cum magna & turpi suorum clade ab oppidanis repulsi sunt, tanto irritæ spei dolore omnes affecti, ut per duorum mensium spatium nihil in urbis moenia fuerint moliti. *Baxb. fol. 147.*

4 Illuxit in hoc prælio etiam sceminarum virtus, & inter eas præcipue Kennavæ symonis, virilis animi viduæ, annos natæ quadraginta sex, quæ cæterarum dux robore & constantia animi in propulsandis hostibus, non sexum suum modo, sed viros vincit *Baxb. eod.*

5 Audetque viris concurrere Virgo.

- 1 Kennava vecht, en had het vechten noyt geleert.
 2 Soo heeft het dese Stadt ses maenden ruym gehouwen,
 Dan eyndelijck geperft door 't uytterste benouwen,
 Soo gaf sy 't over, en viel Fredrick in sijn handt,
 Niet door haer vyant, maer door ³ hongersnoot vermandt:
 Na dat sy door het swaerdt en honger voor haer Wallen,
 4 Had twalif duysent man van 'svyants heyr sien vallen.
 Al wie een Stadt met soo veel volck en bloedt betaelt,
 Heeft nederlaghs genoeg, schoon dat hy zegepraelt.
 Ten tweede Delft, een Stadt vermakelijck gelegen,
 Die overvloeyt van volck, van neering, en van zegen:
 5 Van Godevaert gesticht, dien grooten Oorlogs Heldt,
 6 Die in vier jaren tijdt heel Hollandt met gewelt
 Hadingenomen, en met onverwinbre wercken,
 7 Die Stadt tot sijn Casteel, en Hof had doen verstercken.
 Een stad, die eens door 't swaert⁸ verdelgt is, eens door ⁹ gloet.

- 1 Van dese werdt het selve verhaelt by *Meteren* in sijn vierde boeck, doch werdt daer *Kennau*, en niet *Kennava* genaemt.
 2 Want dese Stadt is in Decemb. 1572. begoft belegerd te werden, ende in de maent van Julii 1573. eerst overgegaen.
 3 Fames enim plerumque diuturnæ obsidionis malum esse solet. *Lib. liv. 25. cap. 13. superatis tamen humanis omnibus malis, cum famem unam natura vinci non fineret. Liv. lib. 5. cap. 48.*
 4 Militum enim duodecim millia fame vel gladio absumpta numerant annales.
 5 Delfum à Godefrido Gibboso circa annum 1075. conditum unanimi consensu produunt nostri annales.
 6 Qui circiter quadriennium occupavit totam Hollandiam *Guicciard. in descriptione urbis Delphensis.*
 7 Quamobrem etiam arcem opere atque loco munitissimam adstruxit, in qua domicilium suum fixit. *Boxb. fol. 159.*
 8 Albertus enim 1361. postquam urbem post longam obsidionem cepisset, moenia & arcem excidit. *Boxb. fol. 163.*
 9 Anno 1536. quinto Nonas Maji urbs tota fortuito incendio conflagravit.

Maer dese schae (Godt lof) weer heerlijk heeft geboedt.
 Een stad, die Willem in haer wallen heeft beslooten,
 Tot dat dien grooten ¹ Vorst verradelick doorschooten
 De doot zijn schult voldee, en 't lieve vaderlandt
 Liet als een arme wees in 't midden van den brandt.
 O grouwelicke moort! o doodelicke wonden!
 Maer Godt, die aengenen mensch, of werelt is gebonden
 Geeft weer een ² Veltheer uyt dat eygen zaet en bloed,
 Die voor zijn volck in 't velt geen minder wond'ren doet.
³ Een stad, die door de wieg van Fredrick is verheven,
 Een Prins, wiens groote naem dat Spanjen noch doet beven.
 Dien schilt van 't vaderlant, dien oversten in raedt,
 Dien veltheer in beleydt, dien dappere soldaet.
 Een stad, die niet alleen haer straet heeft sien bedraven
 Van Naffaus bloedt, ⁴ maer daer die Helden zijn begraven
 En rusten in haer graf, soo heerlijk uytgebeelt
⁵ In koper, dat het van het leven niet verscheelt.
 Een stad daer welvaert is, en die haer leck're bieren
 Met groote menichte door Neerlant kan vertieren,
 Wat dunckt u leser? heeft dat volck niet wel gebrout?

¹ Anno 1584. infami parricidio a Balthasare Gerardi percussus hic est optimus & maximus Princeps Parricida autem 14. Iu'ij ejusdem publico & extremo supplicio affectus est. *Boxb. fol. 165. Meter. lib. 12.*

² Te weten Maurits zijnen soon, die in zijn vaders plaets van de Staten wiert gemaect tot Gouverneur van Hollandt, Zeelant, Vrielandt en Utrecht, mitsgaders Admirael der Zee. *Meteren lib. 12.*

³ Gaudet enim Delfum natalibus optimi, & maximi Principis Frederici Henrici. *Boxb. fol. 168.*

⁴ Binnen Delft in de Nieuwe kerck leggen alle de Princen van Oranjen, van Wilhem de eerste, tot de laetste toe.

⁵ Alsoo sommige van haer sitten in het koper afgebeelt, sommige leggen uyt het Marmersteen nagebooft.

Dat

Dat s' hare Kassen sien voor Mout gepropt met Gout.

Ter Goud, die schoone Stadt, bekent in alle Landen

Door ¹ twee Rivieren, en plaifserige Waranden :

Soo aengenaem van lucht, verciert met sulck ² een Kerck,

Dat Hollandt nauwlijcx heeft een weerga van dat werck.

Een Stadt, die overvloeyt van allerley genuchten,

³ Vermaert door boomen, en soo uytgelese vruchten,

Dat Hollandt niet alleen naer die gewassen helt,

Maer vreemde Landen op die smaken sijn gestelt.

⁴ Een Stadt, die sich alrijdt heeft mannelijck gequeten

In't Velt, en nimmermeer haer oude deucht vergeten :

⁵ Die voor Jacoba soo veel heerelijcke daên

Heeft uytgevoert, dat sy haer Hof daer neer deed slaen.

Een Stadt, die Lichten aen de Wereldt heeft gegeven ;

Waer door sy, en ons Landt, in eeuwicheyt sal leven :

Want schoon dat Rotterdam op sijn Erasmus roemt,

⁶ Ter Gouw heeft recht, dat sy hem half den haren noemt.

¹ Te weten den Yffel ende de Gouw.

² Peraugustam in primis & magnificam habet Ecclesiam, quæ unica in urbe Parochialis est, & media quasi urbe tam ampla conspicitur, ut similem (unica Harlemensi excepta) non exhibeat Hollandia, magnitudine etiam Metropolitanam Coloniensem Ecclesiam aliquot pedum mensura excedit. *Perr. Boeker.*

³ Nulla usquam urbium, prope dixerim cum fidei periculo, vel feliciora vel frequensiora producit alitque plantaria, non vicinis modo Belgis, sed diffitis longe regionibus expetita. *Guicciard. fol. 192.*

⁴ Bellica enim virtute temper claruerunt. *Guicciard fol. 192.*

⁵ Circa annum 1420 Goudani Jacobæ partes sequebantur; magnasque pro ea per universam Hollandiam res gesserunt. Imo Jacobam Goudæ sedem suam toto illo tempore fixisse satis apud omnes constat. *Boxborn. in descript. Goudæ fol. 272.*

⁶ Oriundus etiam hac urbe magnus ille Desiderius Erasmus, Goudæ enim conceptus, & utero gestatus, Roterodami (quo cum ad pariendum vicina esset mater se certa de causa contulerat) in lucem editus est. *Guicciard. in descript. Goud.*

Die hier te vinden zijn als het gewicht der saecken,
Haer roept, om voor het landt te sorgen, en te waecken.

Maer neemt gy uwen wegh recht uyt, gelijk wy doen,
Soo komt gy dadelijck weer in een ander groen:

Daer is een perck beplant met jonge Lindeboomen,
Daer gaetmen door, om op de Vyverbergh te komen:

¹ Hier is den Doele van Sint Joris, daermen schiet

Om prijs, of zijn vermaeck met wandelen geniet.

Wat verder opden Hoeck, daer is ² de tweede Doelen,

Het nieuwe schutter school, die siet het water spoelen,

Niet van de Maes, of Wael, of vande woeste Zec,

Maer van een Vijver, die noyt schae of hinder dee.

Dit is een prachtich huys, en naer de kunst gebouwen,

Het geeneen groote naem voor eeuwich sal behouwen:

³ Om dat den eersten steen is van een Prins geleyt,

Wiens naem niet sterven sal tot inder eeuwicheyt.

Maer boven dit soo is den ⁴ eenige gebooren,

De laetste van die Stam, in dese plaets verkooren

Tot Borger, en die Vorst van Keyserlijck geslacht,

Heeft zijn verheve naem in dit getal gebracht:

'k Heb hem de ⁵ Keyfers gift self om zijn hals sien hangen;

¹ Den Ouden of Sint Ioris Doelen.

² Te weten den Nieuwen of Cloveniers Doelen.

³ Dotavit Fredericus Henricus Dei Gratia Princeps Auriacus, fundavit jacto primo lapide Guilielmus filius 11. Decemb. 1636.

⁴ Prins Wilhem de derde, de eenigste en laetste van die Stam, heeft hier het Borger-schap gelieven te ontfangen, in het Jaer 1660. wanneer hy seer heerlijck aldaer nevens de Magistraet van 's Gravenhage wierd getraecteert.

⁵ Het Gulde Vlies, dat van Keyser Karel de Borgery van den Haegh is geschoncken, en aldaer tot een gedachtenis bewaert wert, is hem doen oock van de Heer Borge-meester Wilhem vander Does, als Colonel van de Borgery om den hals gehangen.

'k Heb hem het Borgerſchap met blijtſchap ſien ontfangen.
 Maeckt Haeghſche Borgery, dat gy u waerdich toont
 Die Lauweren, waermee gy doenmaels zijt gekroont.
 Hier komt de Krijgsraedt by malkanderen, om wetten,
 Op al het geen dat raeckt het Schutterschap, te ſetten :
 Om op het oeffenen van Wapens en geweer
 Te ſien, en al dat ſtreckt tot Burgers nut, of eer.

Voorby dit huys begint terſtont ¹ dien bergh vol luſten,
 Daer kan den Leſer inde koelte wat gaen ruſten,
 En ſpiegelen hem ſelf in dat vermaecklijck nat,
 Die ruyme water plas, maer die zijn oyrſprongh had
 Van menſchen handt; die noyt van ebben weet of vloeyen,
 Die noyt zijn water ſiet verminderen of groeyen :

² Als dat een kleyne Beeck, die weynich krachten heeft
 By groote regen haer ſomtjits ververſſingh geeft.

Staet hier een weynich ſtil, op dat ick u mach toonen
 De luyster van die geen, die deſen bergh bewoonen.

Het eerſte huys het geen dat Staet aen 't Ooſter endt
 En zijn geſicht na 't Boſch, en oock na 't Hof toewent :

Dat hoort in eygendom aen 't ³ hoofc van achthien ſteden,
 Die, na de Ridderſchap, de eerſte plaets bekleden

⁴ In 't groote Raedt huys van ons Landt, en aen den Staet
 Verſtrecken tot een Zuyl, door wijs beleyt en raedt.

Die hare lofen roem te hooger op mach ſteken,

¹ Te weten de Vyverberg.

² De Vyver wert door een kleyn Beecxken, het gheen uyt de Duynen en Berghen zijn
 oorſpronck heeft, ende langs de Schevelingher wegh heenen vloeyt, by vochtigh
 weder ververſt ende onderhouden.

³ Te weten aen de ſtadt Dordrecht, de outſte en eerſte ſtadt van Hollant.

⁴ Cum legit Hollandus communia vota Senatus,
 à te poſt Equites ſuffragia prima petuntur.

- Om dat zy noyt en heeft voor't Spaensch gewelt geweken.
 Wie kan de dapperheyt volprysen van die ¹ Maegt,
 Die sulcke sorgen voor haer Stadt en Borgers draegt ?
 Hoe ! noem ick haer een Maecht, die soo veel wijse Soonen
 Aen't Landt gegeven heeft, als eene Stadt kan toonen ?
 De waerheyt is voldaan, al noem ick maer DE ² WIT,
 Die met die wijsheyt, met die sorg, en liefde sit
 Aen't Roer van't Vaderlandt, dat het op sulck een Wapen
 Mach veel geruster, als op duysent Krijgs-lien slapen :
³ Die door sijn weldoen is gebroken door de nijdt,
 En al sijn haters siet verteeren in haer spijt.
 Dien Atlas van den Staet; dien Nestor in het spreken,
⁴ Wiens groot gemoet noyt in de tegenspoet kan breken;
 Noyt in de voorspoet swelt : maer altydt onverset
 Met hondert oogen op 's Landts eer en welstant let.
 Die noch voorleden jaer, met twee ⁵ gelijcke Helden,
⁶ Sijn Vrouw, en Kinderen, voor't Landt, ter zyden stelden,

1 A te post Equites suffragia prima petuntur.

2 De jegenwoordige Raedt - Pensionaris van Hollandt.

3 Et quod inter mortales difficillimum, virtute invidiam superasti. *Salust.*

4 — regium hoc ipsum reor
 Adversa capere, &c. *Seneca in Oedipo.*
 Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernat,
 Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede. *Ovid. lib. 5. et ist.*

5 Te weten de Heeren Huygens en Boreel, nevens hem als Plenipotentiarissen op de Vloot.

6 Qui periculum pro patria subire non timet, Rempublicam laborantem non deserit, is vir vere, & civis putandus est. *Cicero.*

Qui cum auxilia Reipublicæ labefactari, convellique videret, ferre opem patriæ, succurrere salutis, fortunisque communibus, suam suorumque salutem posteriorem salute communi ducere non dubitavit. *Cicero pro Cajo Rab.*

En selver aen sijn lijf ging gorden het geweer,
 Om voor sijn vyandt, of te sterven met veel eer,
 Of als een Scipio, verwinnaer weer te komen:
 En 't waer, den Hemel had de Wapens aengenomen,
 En onse Vloot verstroyt, of ander weegs gestiert,
 Wy hadden sekerlijck dit hooft belauweriert.

¹ God heeft het niet gewilt, de mensch die mach het schicken,
 Maer 't is een hooger handt, die 't alles moet beschicken.
 De Schepen, en het Paerdt die werden toegerecht
 Ten Oorlog, maer die wint den strijt, daer God ² mee vecht.

Doch 't schijnt dat evenwel den Hemel had besloten,
 Door dit geslacht den roem van Hollandt te vergroten,
 En 't moedich Engelandt, en die verwaende macht
 Soo te beteug'len, dat de gantsche Werelt lacht.

³ Den and'ren Broeder komt, en wisselt met den degen,
 Het Borgemeesterschap, en is terstont genegen
 (Soo ras den Staet hem roept) tot dienst van 't Vaderlandt
 Te dobblen op de Zee, te vliegen in den brandt.
 Soo tradt hy van de trap van 't Raethuys, om de trappen

¹ Sit hoc à principio persuasum hominibus, dominos esse omnium rerum
 ac moderatores Deos, eaque quæ gerantur, eorum geri iudicio ac numi-
 ne. *Cicer. de leg.*

² Salom. in sijn byspreucken, cap. 21. vers 31.
 Θεός σουεργών πάντων ποιητής ραδιώς,

³ Te weten den Heer Cornelis de Wit, Burgemeester der Stadt Dordrecht,
 tegenwoordich als Volmachtichde op de Vloot van haer Ed. Ho. Mo.

- 1 Eerst van d' Agaeth, daer na van Charles op te stappen.
 En haelt dat groote schip, die Koninghlijcke Vlagh
 Uyt hare havens wegh, daer 't ² af geketent lach.
 Soo kan geen yser, of geen stael de deucht weerhouwen.
 De sterckste kettingen die zijn als vlasse touwen :
 En of dit in het oogh der werelt schijnt wat vreemts,
 3 'k Neem Damiata tot getuygen, en de Teems.
 Den Vyandt staet verbaest, en van zijn eyge stranden,
 Siet hy de Zenuwen van 't Coningrijk verbranden.
 Hoe was zijn hert gestelt, wanneer hy op de vlucht
 Van ver dat Magasijn sach springen in de Lucht ?
 4 Doen hy de Staten Vlagh van het Casteel sach waeyen,
 En sich niet bergen kon in havens noch in baeyen,
 Maer met een Witte Vlagh ontmoetende **D E W I T :**
 5 Genae, die Hollandt noyt haer vyandt weygert, bid.
 Wat wonder! 't volck, die sich de naem noch onlangsgaven
 6 Van Heer der vrye Zee, zijn van haer eyge haven
 Geen meester meer, daer haer de Ruyter, en van Gendt,

1 Het Schip daer den Heer de Witt die Victorieuse actie mede byghewoont heeft, is gheweest het Schip d'Agatha, alsoo het Schip de Seve Provintien te swaer en te groot scheen, om de Rivier soo hoogh op te loopen. 1

2 De Engelsche hadden haer Revier met een groote kettingh afgheslooten, om het in komen van onse Oorlogh Schepen te beletten.

3 Daer die van Haerlem in het Jaer 1291. met haer staele en scherpe Kielen gemaect op de manier van een Saegh de Kettingen die voor de Haven van het Kasteel ghespannen waren, ende het selve onwinbaer maeckten, hebben door sneden, en aen stucken geseyt. *Boxb. in Theatr. Holland. fol. 128.*

4 Die ettelijcke dagen van Chattam heeft afgewaeyt.

5 ————— Si decidit hostis

Ire super satis est, vitamque relinquere victo. *Statius lib 8.*

6 De Koningh van Engelant heeft aen verscheyde Gefanten penningen vereert, met dit opschrift: *Carolus II. Dominator Maris.*

Elck met zijn Zeepaerdt op het onversienft berendt,
 En schepen nemen, die de werelt dede schroomen;
¹ Sijn staen verset, dat die Casteelen zijn genomen:
 Gelijck den Grieck, die nu al meester van die Stad
 Naeu kon geloven, dat hy die genomen hadt.
² Soo werdt den ouden roem der Bataviers herboren:
 Soo sal de werelt weer van Hollandts daden horen:
 Soo raect den vyandt, en zijn hooghmoet wat ter neer,
 Soo treft D E W I T het wit van 't Landt, en van zijn Eer.

Dees, en meer anderen, heeft dese Stadt gegeven,
 Die door haer wetenschap tot Ampten zijn verheven.
 Daer het gewicht van staet op rust. Soo wert verstant,
 En ware wijsheyt noch met eer gekroont in 't Landt.
 Noch werden boven dien in 't eygen Huys gevonden
 De Heeren, die den Briel ter dachvaert heeft gesonden
 Een Stadt, die schoon dat sy haer stem de laetste geeft
 Van Hollants Zuyder deel, soo veel te seggen heeft
 Als d' aller eerste: die heel Hollandt afmoet sluyten;
 En d' eerste het geweld van vyandts aenval stuyten.
 Was dat niet lofs genoeg? schoon sy niet anders had:
 Een Stadt die Hollandt sluyt, dat is geen slechte Stadt.

Soo gy de Vyverbergh wat hooger op gaet treden,
 Daer is Prins Wilhems Hof, nu onlanx overleden,
 Nae dat hy in het Velt als Veltheer en Soldaet

¹ ——— horret afflictam quoque;

Victamque quamvis videat: haud credit sibi
 Potuisse vinci. *Senec. in Troad.*

² Hæc omnes veterum superavit adorea Lauros. *Claud. de Laudib. Stilicor.*

³ Te weten den Heer Cornelis de Wit: Borgermeester der stad Dordrecht:

Sijn deugden had getoont , tot luyfter van den Staet.
 Die Vrielandt, Groeningen, en Landen soo regeerden,
 Dat sy na hem geen Heer, of ander hoeft begeerden,
 Als van sijn eygen bloedt, ¹ en hebben oock sijn kint
 Sijn plaets gegeven, maer de Moeder het bewint:
 Tot dat het komen sal tot mannelijcke krachten
 Van lichaem, en verstant. Wat stater niet te wachten
 Van dese jonge Vorst, en van dit groot geslacht?
 Dat tot aen 's Werelts end bekend is en geacht.

Soo sijn 't tot aen den hoeck uytmuntende gebouwen,
² Daer noch ses Steden van Noort-Hollant haer onthouwen,
 Met Dordrecht, en den Briel, by-na den halven Staet.
 Geeft dit aen dese plaets geen eer, en geen cieraet?
 In't midden van den Bergh daer staen drie ryen Bomen,
 Daer hitte vande son noch regen door kan komen:
 Daer kan men wandelen, of soeckt men het gemack,
 Gaen sitten onder 't groen, en 't vrolijk blad'ren dack.
 Daer hoort men boven 't hoeft de Nachtegaleu queelen,
 Die met een soet-geluyt ons hert en ooren streelen.
 Daer heeft men een gesicht soo vol vermaeklijckheyt,
 Als mog'lijck ergens in de gantsche Wereldt leyt.
 Aen d'eene zyd een straet vol menschen, en vol leven,
 Vol Koetsen, en gewoel, die hier gestadich sweben.

¹ Syn eenige naergelaten soon, die het Stadhouderschap van Vrielandt ende Groeningen is opghedraghen, dat ondertuffchen van de Vorstinne sijn Moeder werdt bedient.

² Behalven de Heeren van Dordrecht sijn hier ter Vyverbergh noch ses Noort-Hollandtse Steden; te weten, vijf in een buys, ende die van Enckhuysen in een ander, sijnde al de stemmende Steden van Noort-Hollandt uytgenomen Alckmaer.

het Hoff

fol. 48.

Aen d' ander zy, daer leyt een koele water plas,
Als of 't een Cristalijn, of held're spiegel was.

Dit water is soo schoon, soo lieflick, en soo helder,
Dat het een badt verstreckt, een brouwery, een kelder

¹ Voor al de paerden vanden Haegh; want elck Koetsier
Die niet te luy is, brengt zijn paerden daeg'lijcx hier.

Indien gy uw' gesicht nu verder komt te lenden,
En over 't water heen naer 't Oosten toe te wenden:

Daer siet gy dat gebouw, en Princelijck Paleys

² Van Maurits, dat alleen is waerdigh om een reys

Te maecten naer den Haegh, van buyten en van binnen
Soo cierlijcken volmaeckt, als yemant kan versinnen,
Schoon dat hy van zijn Jeught de bouwkunst had geleert.

Maer eer u oogh weerom te rugge tot u keert,

Soo denckt dat dit Paleys, en dese marmersteen

Sijn heerlijck in haer self, maer veel meer lof ontleenen

Van die haer heeft gemaeckt, en dat zijn naem sal staen,

Schoon dat dit prachtich huys tot stof toe was vergaen.

³ Een Prins die om zijn deucht bemint werd, en verheven,

Die aen zijn groot geslacht niet schuldig is gebleven:

Maer teyckens heeft getoont, die waerdich zijn dat bloet:

Die om het Vaderlant te kroonen met den ³ hoed

¹ Aen wederzyde van de Vyver is een Wed, daer de meeste Paerden van den Haegh dagelijckx te water gebracht werden.

² Het Huys van Prins Maurits, legghende van achteren in de Oosterhoeck van de Vyver.

³ *Læra viro gravitas, & mentis amabile pondus,
Et sine trifittia vultus. Sil.*

⁴ Den Hoedt was by de Romeynen een teycken van Vryheydt.

Van vryheyt, self¹ den hoet wiert van zijn kruyn genomen,
 En aen het hoofd gequest: ² die door de woefte stroomen
 Na 't Westen is geseylt, en oock aen dese kant
 De macht heeft uytgebreyt van 't vrye Nederlandt.
 Ja, die noch ³ onlancx door een al gemeen behagen,
 Het opperste gefach van 't veldt is opgedragen,
 Omover leger, en Soldaten te gebien,
 En met een waeckend oog op alles toe te sien.
⁴ Een Vorst daer Nedricheyt, en hoocheyt in by een is,
 Die met elck een gemeen, in deucht maer ongemeen is:
 Soo minnelijck van tael, soo lieflijck van gelaet,
⁵ Dat niemant oyt bedroeft van zijn gesicht en gaet.
 Maer soo gy uw' gesicht ter zyden af laet dwalen:
 Daer is al wederom verandering te halen,
 Daer is die schoone Kaey die 't vyver waterhoudt,
 Vermaeckelijck beplant en kostelijck bebouwt.
 Soo gy recht voor u siet van ondren door de boomen,
 Daer is al weder yets, daer acht op dient genomen,

¹ Voor Schencke Schans is Prins Maurits door sijn hoedt geschoten, ende aen't hoofd gequest.

² Prins Maurits is lange tijdt in West-Indien geweest als Gouverneur van desen Staet, ende heeft aldaer veel loffelijcke daden uytgevoert.

³ In den Oorlogh tegen den Bisschop van Munster is Prins Maurits Generael van het Leger geweest.

⁴ ——— rigidi fed plena pudoris
 Elucet gravitas, fastu jucunda remoto. *Claud.*

⁵ Sijnde daer in dien Keyser gelijk, die altijd seyde, *neminem oportere tristem discedere ab aspectu principis. Sueton. in vita Titi.*

Daer is al weder yets het geen ons tot sich treckt,
 En een nieuwsgierigh oogh tot onderhout verstreckt.
 Is 't niet een soet gesicht in 't midden vande stroomen
 Te sien een ¹ water thuy n rontom met groene boomen
 Soo weelderich van loof, soo vroyljck van gewas,
 Als of 't in 't midden van een rijcke lusthof was?

Soo gy na 't Zuyden toe comt uw gesicht te leyden
 Daer is een ruymmer velt om breeder af te weyden:
 Daer siet ghy 't Buyten-hof dwars over 't water heen,
 En al die van, of naer het Binnen-hof toe treen:
² Daer siet gy 't nieuwe werck dat onlancx is gebouwen,
 Om de vergadering van Hollant in te houwen:
 Soo als 't sich opendoet hier langs den waterkand:
 Een heerelijcke Zael, maer daer ick naderhandt,
 Als ick op 't Hof sal zijn, wat breeder van sal schrijven,
 Maer om niet al te langh op eene plaets te blijven,
 En onsen tijt hier niet te spillen in dit groen
 Soo fullen wy ons nu wat haestiger gaen spoen,
 En treden vanden bergh, en uyt de linde boomen:
 Tot dat wy op de Plaets al wandelende komen:
 Hier moeten wy al weer een weynigh blijven staen,

¹ Midden in de Vyver leyt een vierkant stukje landt seer vermaeckelijck met Bomen beplant, daer haer de Swanen op onthouden, daer het oock doorgaens het Swaenhuisje van genaemt werdt.

² Dat magnifijcke werck op de Vyver, daer de Ed. Gro. Mog. Heeren Staten van Hollandt en Westvrieslant haer Vergaderingh in het bovenste vertreck houden en haer Ed. Gecommitteerde Raden in het onderste.

En laten het geficht aen alle kant eens gaen.
 Het is een open perck , maer dat aen beyde zijden
 Bebouwt is , en gelijkmen fchrijft van oude tijden :
 1 Hier vintmen noch een huys , de herbergh vande swaen,
 Het geen foo oudt is , en dat foo lang heeft gestaen ,
 Dat het felf , eer den Haegh zijn aenvang had genomen ,
 En eer het Hof hier was van 's Gravesant gekomen ,
 Een rustplaets pleegh te zijn voor die van Leyden quam ,
 En halverweegh fomtijts hier wat ververfingh nam.
 2 In 't Noorden fietmen op de Kneuter dijk recht tegen
 Het Hof van Beemer Vorst , die minder was in zegen ,
 En voorspoet , als in deucht : 3 die ons streckt tot een beelt ,
 Hoe dat het wanckle lot met kroon en fcepter speelt :
 4 Hoe dat de Coningen , die fmorgens heerlijck blincken
 In hoocheyt , 's avonts met de Son haer glans sien fincken ;
 5 En hoe dat Vorsten , die den eenen dach gebien ,
 Den andren balling zijn , en voor haer vyant vlien.
 Hier woonden hy , tot dat hy zijn rampfalgig leven
 En Coninglijke ziel weer heeft aen Godt gegeven :
 Hy heeft zijn dagen in veel ongeluck vol endt ,

1 De Herbergh van de Swaen is foo ouden Gebouw , dat het voor defen pleegh te zijn
 het Iachthuys van de Graven , ende het Huys te halfwegen tuffchen Leyden ende
 's Gravesande.

2 Want na dat hy uyt zijn Rijk is verjaeght , foo heeft hy daer altijt zijn Hof ghehou-
 den.

3 ——— Non unquam tulit
 Documenta Sors majora , quam fragili loco
 Starent Superbi. *Sen. in Troad.*

4 Quos felices Cynthia vidit,
 Vidit miseros abitura dies. *Sen. in Hercul. OEs.*

5 Ludit in humanis divina potentia rebus
 Et certam praesens vix habet hora fidem.

En nimmer het geluck, als by den naem gekend.
 Sijn groote Gemalin, uyt 't magtigh bloet gesproten
 Van Eng'landt, heeft het na zijn doot noch niet verdrotten
 Te blyven in dit Hof, en gingh hier niet van daen
 Tot datmen weder op zijn throon verhooght sach staen
 Den tweeden Karel; die onwettigh had verloren
 Dat rijck, waertoe hy was van de natuer geboren.

Doen weeck zy uyt ons Landt, en na een weynigh tijt

¹ Was dese Coningin, die vreucht, en 't leven quydte.

Die eer sal dese plaets in eeuwichheit behouwen:

² Hoewel zy is vermaert door prachtige gebouwen

Van Graven self gesticht, die eensdeels zijn vergaen,
 Eensdeels herbouwt, of noch in 't oude wesen staen.

S' is oock vermakelijck beplant met Linde boomen,
 Die langhs de Huysen staen, gelijk twee groene soomen,
 En d'hette van de Son door hare koelicheyt

Afkeeren, offer een Tapijt was voor gespreyt.

³ Men pleech voor dese tijdt hier Edelen met hoopen

Te Paerdt te sien, om met de Lans den ringh te loopen,
 Tot oeffeningh, en eer, wanneer de Haeghsche Jeught
 In wapens en geweer noch vont haer grootste vreucht.

In 't Oosten hebt gy het Schavot dat hoogh verheven,
 Staet, om aen yeder een, een vry gesicht te geven,

¹ Want in het Jaer 1662. in de Maent van February is de Coningin van Bohemen tot Londen overleden.

² Hier op de Kneuterdijck hebben gestaen de Huysen van den Graef, en oock van den Abt van Egmont.

³ Waerom oock de Kneuterdijck voor desen is genaemt geweest het Tournoy-velt.

- En duysenden rontom te laten sien , hoe't quaet
 Van Moort , van Roof, of van een goddeloos Verraet,
 1 En minder schelmery gestraft wort, en gewroocken;
 Want alffer over een het Vonnis wert gesproocken,
 Soo straftmen niet alleen, om datter straf toe staet;
 2 Maer om meer and'ren af te schricken van het quaet.
 Een recht goetaerdich Prins of Rechter die sal schroomen,
 Om tot het straffen van een Onderdaen te komen,
 En alffer ondeucht wert bedreven in het Landt,
 Hy straft, maer sonder lust, en met een trage handt.
 3 Ja self een Nero, die om syn onmensch'lijckheden
 Noch heden wort gevloecht, die voerden dese reden,
 Als onder't Vonnis wiert des Keyfers handt begeert:
 Ach! of ick nimmermeer het schrijven had geleert.
 Sookond' doen een Tyran, en blinden Heyden spreecken;
 4 Maer even eens, gelijk een Rechter niet moet wreecken
 Uyt lust, 5 soo moet hy oock aen d'ander zy de Wet
 Voldoen, die tot de straf van ondeucht is geset.
 Soo doetmen hier het Recht de overhandt behouwen,
 Soo soektmen door de straf van't quaet de deugt te bouwen:

1 Vitia autem hominum, atque omnis generis fraudes, damnis, ignominiiis, vinculis, verberibus, exiliis, morte multantur. *Cicer: 1. de Orat.*

2 Poena enim constituitur in emendationem hominum. *L. 20. ff. de Poenis.*

3 Cum de Supplicio cujusdam capite damnati, ut ex more subscriberet admoneretur, quam vellem, inquit, nescire litteras. *Sueton: in vit. Ner. Cap. 10.*

4 Qui fruitur poena ferus est, legumque videtur, Vindictam praestare sibi, &c. *Claud:*

5 Perspicendum est judicanti, nequid aut durius, aut remissius constituatur, quam causa deposcit, nec enim aut severitatis, aut clementiae gloria affectanda est. *L. 11. ff. de Poenis.*

- ¹ Want daer de loon of straf na wercken wert gepast,
 Daer leeft een Volck geruft, daer staen de Steden vast.
 Zyt gy 't hier moe, en soeckt gy op het Hof te raken,
 Om mogelijck wat nieuws van de gemeene saecken
 Van Oorlogh, of van Vreete hooren, soo gaet voort
 Zuydt op, en neemt u wech door de Gevangen-poort:
 Dit is een oudt Gebouw voor meenichte van Jaeren
 Gestelt, om in dit Slot Gevangens te bewaren,
 En in verseeckeringsh te houden, sonder dat
- ² D'elendige behoort te werden afgemat.
 Nu heb ick u den wegh tot op het Hof gewesen,
 Van 't Oosten af, maer neemt de moeyten van te lesen,
 En verder voort te gaen, en ick sal 't Zuyder endt
 Met al syn wegen u gaen maken oock bekend:
 Aen 't Zuyden heeft den Haegh vermaeckelijcke Landen,
 Veel Clav're Weyden, en veel weelderige Sanden,
- ³ En onder anderen een Wech, die is gestraet,
 Dat veel gemack geeft aen een yeder diese gaet.
 Voor desen plegen in dit Sant en gulle Spooren,
 By heete Soomer tijdt de Paerden schier te smooren:
 Voor desen wierden in dit slijck en vuyle nat,
 By koude Winter tijdt de Paerden afgemat.

1 ————— Adfit

Regula peccatis, quæ poenas irroget æquas. *Horat: Satyr. 3. Lib. 1.*

2 Carcer ad continendos homines, non ad puniendos haberi debet. *Ulpian: L. 8. § 9. ff. de Penis.*

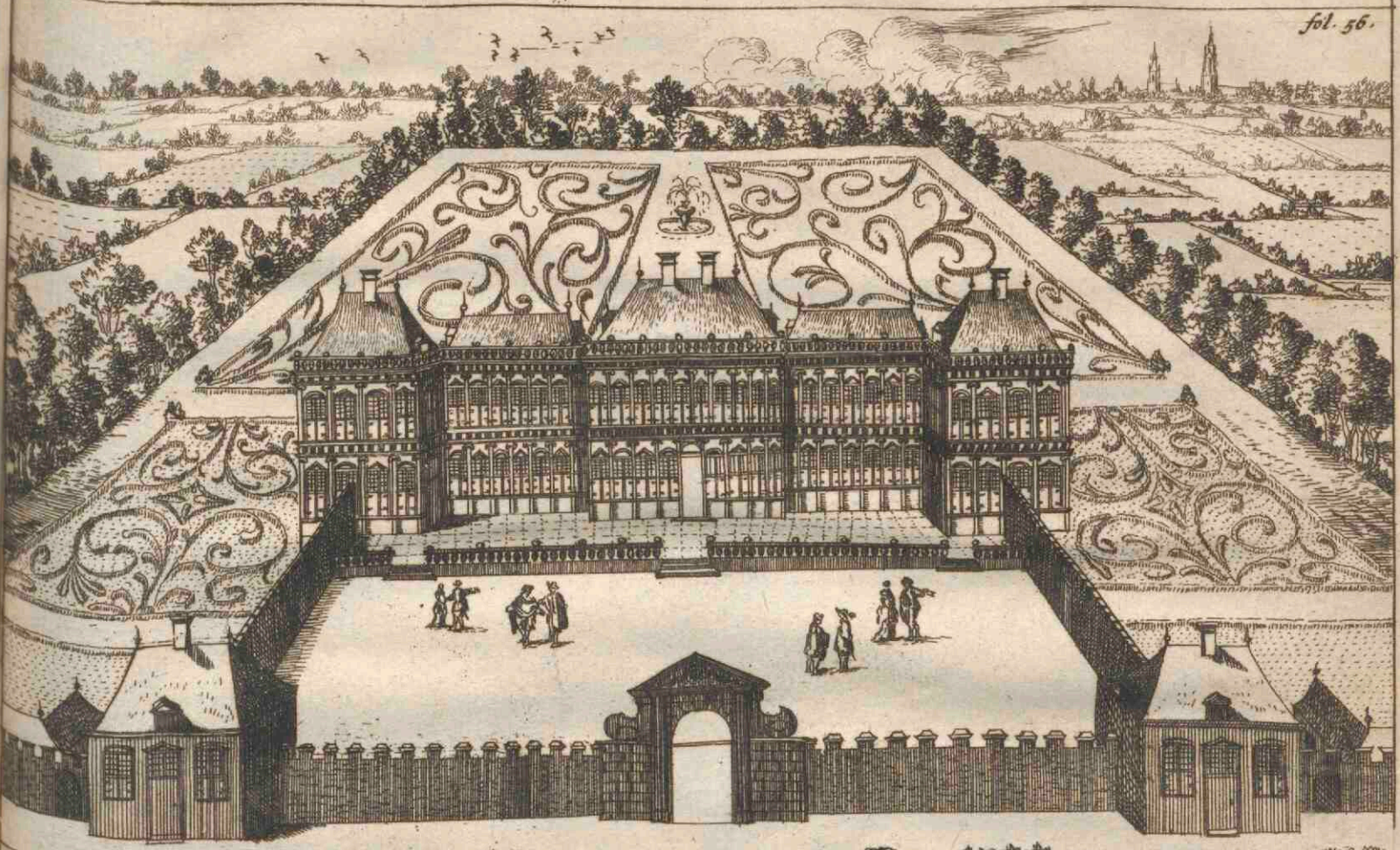
3 Aen de Zuydt-zyde van den Haegh is de Wegh tot Rijswijck, zynde een Dorpeen halfuer van den Haegh gelegen tot groot gerief van alle Passagiers gestraet.

Nu draeftmer over heen, en een Paert kan meer trecken
 Als vier voor desen deên, hoe datmen haer sach recken:
 Nu kan den Huyfman met syn wagen vol gelaen
 Van Fruyt, of Suyvel naer de Haegsche Markt toe gaen:
 Nu kan den Adel met haer Koetsen hier gaen rijden,
 En haer verlustigen by soete Somer tijden,
¹ Of naer het Princen huys door Rijswijck heenen gaen,
 En sien dat schoon gebouw met een verwond'ringhaen;
 Dit pleegh den Lusthof van dien grooten Prins te wesen:
 Den dapp'ren Maurits, ² die syn Vyant dede vreesen
 Voor het geluyt alleen van syn beroemde Naem:
 (Soo klonck door 's Weerelts ront syn loffelijcke faem)
 Hadt hier syn Paerde-stal, en almen noch geen steden
 Belegert hadt, of niet te Veldt en was getreden,
³ Soo ging hy daeg'lijcx hier een uer twee drie besteen,
³ En sach een moedich Paert, hoe dat het wiert bereen,
 En waer op dat hy sich het veylichst mocht verlaten,
 Als hy voor 't Vaderlant en vry gevochte Staeten
 Te Velt sougaen, en sulck een vyant tegen treen,
 Die grooter was in macht, en onverwinn'lijk scheen.
 Nochtans syn door dien Helt syn krachten soo gebroocken,
 Sijn Legers soo vernielt, syn hoochmoet soo gedoocken,

¹ Dat kostelijck Gebouw, dat Prins Frederick Henderick buyten het Dorp van Rijswijck heeft doen setten.

² ————— Plus Nominis horror,
 Quam tuus Ensis agit, *Claud.*

³ ————— Cui tuto sese committere possit,
 Legit equum, & duri fingit praeludia Martis.

t'huis te Riswijck

c. J. V. d. H.

Dat hy als 't enden aem, en moe, en afgemat
 1 Stilstandt van Wapenen voor twaelf jaren badt.
 Na hem quam Frederick, en volcht de groote daden
 Van Maurits, en hy vindt geen minder lauwe bladen:
 Want hy wint 2 Stad op Stad dien trotschen vyant of:
 Tot dat hy eyndelijck tot eeuwich duerend lof
 Van Hollandt, Spangien dwongh zijn opgeblasentheden
 Meer in te binden, en te spreken om de vreden;
 Die 't nauwelijckx, verkreeg, 3 mits dat het Neerlandt vry
 Verklaerden van het Iock der Spaensche slaverny.
 Hebj' ondertusschen dit Paleys, en dese boomen
 Met al die kost' lijckheynt besien, en opgenomen;
 En zijt gy wat vermoeyt van al te lang te gaen,
 Gy rust wat onder weegh, en spreeckt 4 Romeyn eens aen:
 Die sal u dadelijck op 'taengenaemst verfrissen,
 Die geeft u Wijn Françoy, om uwen dorst te stissen,
 Of van Moerellen, of Framboosen toegemaect,
 Die by de Somer tijt heel koel en lieflijck smaect.
 Die sal op staende voet, indien gy 't wilt betalen
 Met alderhande fruyt op 't cierlijckst' u onthalen,

1 Verstaet hier door de twaelf-jarighen Treves, op het verfoeck van Spanjen in het jaer 1600. met de Nederlantsche Geuniceerde Provintien gemaect.

2 Gelijck als Wesel, den Bosch, Rijnberck, Maftricht, Breda, 't Huyste Gennip, het Sas van Gent, Hulst en meer andere stercke steden en plaetsen.

3 Gelijck als in de Artijckelen van de Vrede tot Munster ghemaectt breeder kan ghesien worden.

4 Een bekende Waert tot Rijswijk.

En 't schoonste boom gewas, dat in het Westlandt is,
 Staet in een oogeblick gepluckt, en op den disch.
 Is 't inde Mey, gy sult voor u en uwe vrenden
 Een starrekorsje, of een kievits eytjen vinden,
 Een graesde botertjen, Asperjes, en al 't geen
 De tijt geeft, eermen in de Somer is getreen.
 Maer of 'er yemant quam, die kostlijckheyt begeerden,
 En dat sy hem met spijs, 't zy vleys, of vis tracteerden,
 Die hoeft het maer een dach te vooren de Waerdin
 Te laten weten, en vindt alles naer zijn sin.
 Een lustige Waerdin, die niet alleen de smaecten
 Voldoet, maer die een gantsch geselschap kan vermaecten:
 En wie beklaecht zijn gelt, schoon hy wat veel betaelt,
 Die vrolijck is geweest, en lekker is onthaelt?
 Is 't inde winter tijt, en is u neus bevroren,
 Zijn uwe koonen blaeuw tot achter aen u ooren;
 En heeft de windt door al uw leden heen gewaeyt:
 Terwijl gy op het ys hebt gins en weer gedraeyt:
 Sy sal u dadelijck een tackebosje brengen,
 En voor de kou van 't hert een wijn bruleetje mengen:
 En soo sy 't maer een uer twee drie te voren weet,
 Daer is een wafeltjen, of pannekoeck gereet:
 Daer heeftmen somtijts meer vermaeck, en vrolijckheden
 Als in bancquetten vande kostelijcke steden:
 Want al dien overdaet, is oorsaeck dat de vreucht
 Alsweghgenomen is van onse Haeghsche Ieught.
 Is m' in een Stadt te gast, men heeft genoeg te stellen
 Met de Patrysen, en Fayfanten op te tellen,

En na te sien, wat dat in elcke schotel leght,
 Wat dat het eerst, en wat het laetst is aengerecht.
 1 Men sieter schotelen met Confituyren komen
 Als bergen opgehoopt; wat Juffer sou niet schroomen
 Voor dese kost'lijckheyt, en dert'len overvloet,
 Als zy bedenckt dat het haer beurt oock werden moet?
 D'een vrees ick sal hier toe mijn ouders niet bewegen,
 Een ander denckt, dit komt my selver niet gelegen.
 En soo smoort al de vreucht in dese kostlijckheyt,
 Die tot verwonderingh meer streckt als vrolijckheyt.
 Hebt gy nu voor het vier wat in het rondt geseten,
 Hebt gy een wafeltjen of pannekoeck gegeten,
 Zijn u de leden warm, soo maect u weder ree,
 Om met u Vrijster te gaen stappen na de see.
 2 Gy moet om haer self in het minste te behagen,
 Sorgh voor een heete stoof, en versche koolen dragen,
 Waer door zy voor de kou en avont wert beschut,
 Haer kussen dient oock weer verschickt, en opgeschut,
 Op dat het nergens haer mach aen gemack ontbreken;
 Heeft zy haer Mof van doen om d'handen in te steken,
 Soo hout haer d'uwen voor haer aengesicht, en maect,
 Dat haer van ond'ren noch van boven kou genaect.
 Sookond gy langhs die weg weer na den Haegh toe rijden,
 En spreken onderweeg van het gevoelich lijden
 Dat u haer liefde geeft, maer maect dat sy gelooft

1 ——— ——— ——— ô prodiga rerum
 Luxuries! nunquam parvo contenta paratu.

2 Parva leves capiunt animos, fuit utile multis
 Pulvinum facili composuisse manu. Ovid. lib. 1. de art. amand.

- Dat door de groote kou, uw' vlam niet werd gedooft.
- 1 Kont gy dan onvoorfiens somtijts een kusje stelen,
Gelijck als in de vlucht, dat sal haer niet vervelen,
 - 2 En schoon sy feyt wel hoe, dits immers geen fatsoen,
't Sal evenwel geen scha aen uwe saecken doen.
 - 3 Blooherticheyt is seer ondienstich in het vryen,
Het dert'le minne wicht, kan geen beschaemtheyt leyen,
't Gaet in de liefde, als in d' Oorlogh, en die geen
Die 't stoutsten is, gaet met de Buyt oft Vryster heen.
 - 4 Sy wederstaen ons wel, maer soeckent niet te winnen:
Gy moet met goede hoop en moedicheyt beginnen,
En dencken datter niet een vrouw gevonden wert,
Die niet soo wel als wy de liefde voelt in 't hert.
Een Juffer, heeft so wel die swackheyt en die vlagen,
Als wy, maer zy en heeft geen vryheyt om te klagen,
 - 5 En al het onderscheyt, dat is maer, dat de min
De mans leyt op de tongh, de vrouwen inden sin.
Soo moet gy pratende de kou en tijt verdrijven,
En haer 't genoeg en van het Huwelijk beschrijven,
En prijsen haer dien staet met alle reden an:
Eerst wat vermaeck dat geeft 't geselschap van een man;
Hoe aengenaem het is, by langh en koude nachten,

1 Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis.

2 Vim licet appellent grata est vis ista puellis. Ovid.

3 Audendum est, fortes adjuvat ipsa Venus. Tib.

4 Pugnabit primo fortassis, & improbe dicet:

Pugnando vinci se tamen illa volet.

5 Vir male diffimulat, tectius illa cupit.

Die anders oorfaeck zijn van droevige gedachten,
 En hoe een Juffer dan een aerschen hemel heeft,
 Wanneer zy wel getrouwt in rechte liefde leeft;
 Hoe lieflijk dat het is te slapen in de ermen
 Van yemandt, die u kan beminnen en beschermen;
 Wat datmen van een man al eer te wachten heeft,
 En hoe men ongetrouwt veracht, en eenfaem leeft;
 Hoe dienstich dat het is geslachten voort te teelen,
 En hoe vermaeckelijck zijn kind'ren te sien spelen,
 Te weten wie zijn naem sal erven, en zijn goet,
 Dat yder met veel sorgh en arbeyt krijgen moet;
 Hoe dat de groene Jeught en Lente vande Iaren
 Seer haestich, en gelijk een windt daer henen varen:
 En hoe een Iuffer; die nu oudt is en bedaecht,
 Of noyt, of selden trouwt, dat zy't haer niet beklaecht.
 Hoe d'ondervindingh leert, dat yeder oude vrijster,
 Al was zy noch soo gaen, al songh zy als een lijster,
 Soo zy maer het getal bereyckt van dertigh Iaer,
 Werdt aen een kant gestelt, als onvertierb're waer.
 Soos' in geselschap komt ontrent de longe lieden,
 Men sal haer wel meer eer, en d'eerste plaets aanbieden,
 Maer zy sit daer by na gelijk een school matres

1 Solane perpetua mærens carperè juventa?
 Nec dulces natos, veneris nec præmia noris

2 Utendum est ætate, cito pedo labitur ætas,
 Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

By hare kindren , die aen yder geeft een les :
 Soo zy by wijven raeckt , die praeten van haer kramen ,
 En saecken , die 't gehoor van maeghden niet betamen :
 Hoe 't met het kint , en 't fogh , en met de minne gaet :
 Soo dat zy daer weer stom en heel verlegen staet .

Op dese wijs moet ghy een Juffer onderhouwen .
 Dit sal haer mogelijk aenmoedigen tot trouwen :
 En lukt het niet , ghy hebt niet als een blaeuwe scheen :
 Maer stelt u vrygerust , die wond is heel gemeen .
 En niemant hinckter of , is d'een wat ongenegen ,
 Een ander is weer graeg , en laet haer licht bewegen :
 Een goeden jager , als een haes met groot geweld
 Het afgeloopen is , gaet daerom niet uyt 't velt .
 Maer spoort een andre nae , en is ter een ontloopen ,
 Soo laet hy daerom niet te jagen , en te hoopen .
 Jaeght maer geduerigh aen , en uyt soo grooten swerm
 Van Juffers , sal der licht een raecken in u erm .
 Doch naer ick giss' , soo zijt ghy weder aen het Siecken :
 Want ghy drijft voort , gelijk een vogel op zijn wiecken .
 Hier krielen duysenden van menschen onder een ,
 De mans op schaetsen , en de Juffers in de sleen .
 Hier fiet ghy 't narretuyg van Edellien , en Heeren ,
 En peerden uytgerust met bellen en met veeren :
 Hoewel somtijts den heer of joncker diese jaeght
 Is sotter als het beest , dat veer en bellen draeght .
 Een yder kan sich veyl hier op het ys begeven ,
 Dewijl men geen gevaer aen 't lijf loopt , of aen 't leven :
 Want daer voor eene maent de koey noch liep in 't gras ,

Daer

Daer leyt nu over 't landt een Kristalijne plas.
 Hier rijdt men over heen, en schoon't quam te gebeuren,
 Dat door de swaerte 't ys mocht van malkand'ren scheuren,
 Soo werdt men selden meer als tot de knie toe nat,
 Schoon het een maendt of twee aen een geregent hadt:
 Dit streckt maer tot vermaeck van die veel hitte voelen,
 Dit doet de Vryers in haer vlammen wat verkoelen;
 Want om dien heelen brandt te blusschen, was al't nat
 Te weynich van de Zee, schoon sy noch soo veel hadt.
 Terwijl de menschen hier soo gins en weder swieren,
 En dat men met het Volck heeft honderden playfieren,
 Dat hier een boere Trijn een ster valt in het ys,
 Terwijl dat sy met Leen oft Meeuwes rijdt om prijs:
 Dat daer een Sleetje, dat met kracht komt aengestoven,
 Soo stuyt of slingert, dat het onderste raect boven;
 En dat de Vryer, met de Vryster, dicht aen een
 Geseten, langshet ys daer samen rollen heen.
 Dat gins een Frans man, wel ervaren in het kaetsen,
 En 't rijden op een paerdt, maer niet op gladde schaetsen,
 Die evenwel die kunst wil leeren voor sijn doot,
 Tot vijftich mael, en meer, daer heen rolt als een kloot.
 Soo staender duysenden van kijckers op de Bleycken,
 Die dit staen aen en sien, soo ver als 't oog kan reycken,
 En op de straet-wech staen de Koetsen langs de kandt,
 En scheppen groot vermaeck dit aen te sien van 't landt.
 Beleefde Leser, heb ick u wat opgehouden,
 Het heeft sijn reden, en het sal u niet berouwen:
 Dewijl dat al het Volck, het geen den Haeg bewoont,

Sich

Sich by dit schoone weer , hier heeft aen 't ys vertoont ;
Maer evenwel 't is tijt om van haer af te scheidten.

Ick sal u van den wegh weer in den Haegh gaen leyden ;
Die sich aen dese zy , gelijk aen 't ander oort ,
Doet open sonder wal , of vastigheyt , of poort :
Behalven dat een vaert en opgehaelde brugge ,
Misschien een weynigh volck een kleynen tijt te rugge
Sou houden , en haer voor een overval behoen :

Tot datmen metter tijt meer tegenstant sou doen.
Hier in soo schijnt den Haegh wat minder als de Steden ,
Hogewel , als 't met verstant , en na de ware reden
Wert ingesien , is 't niet als enk'le moedigheyt ,
Gelijk als noch al eens hier boven is geseyt.

Soo komt ghy dese plaets aen 't Zuyden ingetreden ,
Soo heerlijk , en soo braef , als geen of weynigh steden :
Want met dat ghy de brugh pas over zijt gegaen ,
Soo komt ghy in een ruym en open perck te staen.

- 1 Ter slinkerhant soo leyt een gracht beplant met boomen ,
Daer veel volk om vermaek haer woonplaets heeft genomē.
- 2 Ter rechter zy soo heb' een kaey seer dicht bebouwt ,
Daer altijt bieren zijn , schoon datmer noyt en brouwt.
En daerom heeft die plaets haer naem van 't bier gekregen ;
Want nademael zy was het naest , en best gelegen
Om sware schepen te ontlossen , soo is hier

1 Aen de slinker zyde van de brugge leyt een seer vermaeckelijke gracht , betimert met plaisterige en nette gebouwen.

2 Aen de rechter zyde van de brugge leyt oock een seer schoone gracht , die van wegens de groote Koopmanschap van de bieren , die daer is , wert genaemt de Bierkaey , verciert met schoone huysen en volle kelders.

De haven vanden Haeg, en 't Packhuys van het bier:
 Want voor elck huys by na, op dat men sonder vragen
 Sou weten, watter was, zijn borretjes geslagen,
 Hier is goet Rotterdams, goet Dorts, goet Haerlems bier,
 Goet Berghs, en goet Bredaas, of noch een soort drie vier.

Gaet gy meer oostwaerts op, tot gy die Kaey ten enden
 Gekomen zijt, soo sult gy op het Spuy belenden:
 Daer al het volck, het geen dat reyft voorby moet gaen,
 'tZy't uyt den Haegh vertreckt, of inden Haegh komt aen.
 Hier is 't vermaeckelijck en levendt: even buyten,
 Daer is het Delfsche Veer, daer leggen dertich Schuyten;
 En yeder hallef uer met dat de klock maer slaet,
 Soo steeckter een van Lant, van vroegh tot savonts laet:
 Daer sitmen warm en droogh, des Winters noyt met regen,
 Of kou; des Somers noyt met heete Son verlegen;
 En die ten achten hier gaet uyt den Haegh van daen,
 Die sal ten negenen al binnen Delleft staen:
 Wat meer naer binnen toe daer is het Veer op Leyden,
 Om soo de Schuyten van malkand'ren t'onderscheyden,
 Op dat den reyser geen verkeerden wech en nam,
 En by verdwael, in plaets van Delft tot Leyden quam.
 'k En sal u nu niet langhs het heele Speuy heen sleepen:
 Want tot het eynde toe soo leyt het meest vol Scheepen,
 Die op gefette tijdt elck naer een Plaets of Stadt
 Afvaren, of 'er volck, of vracht, of bootschap hadt.
 Soo dat geduerich hier gewoel is, en groot leven.

Wy fullen ons weer na de Wagestract begeven,
 En sien, hoe dat den Haegh sich verder open doet,

En wat men onderweegh sien , en verwond'ren moet.

Maer Leser, eer wy die noch dieper in gaen treden,
Soo sal ick u voor af gaen leggen uyt de reden

Waerom, dat dese straet genoemt wordt Wagestraet:

Het is, om dat noyt Koets of Wagen buyten gaet,

Of weder binnen komt, die hier niet door moet rijden,

Het zy by winter dagh, of soete Somer tyden:

Des winters van het ys, des Somers van het landt;

Want 't meeste volck dat heeft haer Hof-steen aen die kant:

Komt hier een Afgesant uyt vergelegen Landen,

Om twist te slechten, en om onverbreekb're banden

Vancendracht, en van vree te maken met den Staet;

Soo werdt hy ingehaelt, en moet door dese straet.

Dit is de straet, die soo veel Princen, en veel Graven,

Ja selver Koningen haer vloer heeft sien bedraven.

1 Den Tweeden Carel, doen hy tot syn Croon sou treen,

Quam zegepraelende door dese straet gereen.

Maer vrinden, laet ons op de Naem niet langer blyven;

Maer self de straet, en haer cieraeden gaen beschrijven;

Die in 't begin (gelijck alree den Leser weet)

Heel ruym is, en by na wel twalif roeden breedt;

Allencxkens loopse toe, en wert wat meer gefloten;

Maer even wel zy hout die ruymten, en die grooten,

Dat daer een koets twee drie, kan rijden nevens een:

Hebt gy nu lust om wat meer Haegh waerts in te treen,

Soo sult gy dadelick aen d' eerste brugge komen

1 Karel de Tweede Koning van Groot Brittannien, is in het Jaer 1660. in den Haegh
seer magnifijck door dese straet ingehaelt.

En sien aen elcke zy een helder water stroomen,
 De nieuwe Veerkaey, die leyt aen de slinckerhandt,
 Heel na de konst bebouwt, en sierelijck beplant.
 Hier is geen groot gewoel, hier kan men eenfaem leven,
 En het verstant tot goe gedachten overgeven:
 Oock soo is dese gracht van haer begin geweest,
 Een woonplaets van die geen, die wercken na de geest:
 Gelijck als daer nu noch twee herders zijn te vinden,
 Dat 's Vollenhoven, en geleerde vander Linden,
 Bey reyn in leer, bey in haer leven onbesmet,
 En die haer dach en nacht vernaken in Godts Wet:
 'K segh Vollenhoven, maer het is een vollen oven
 Van heyligh vier, het geen, geen Werelt uyt kan dooven:
 Een Godlijck vier, het geen, geen duyvel uyt kan staen;
 Schoon dat hy dach en nacht met vlammen om moet gaen:
 Die niet alleen in kracht van woorden en in preecken,
 Uytmuntend is, maer van een hooger Godt onsteecken,
 Als die van den Parnas, [†] den Kruys Triomph soo singt:
 Dat yeder Christen 't hert van troost en vreught opspringt:
 Want wie wert met zijn ziel niet hemel waerts gedreven,
 Als hy die wond'ren leeft, van Christi doot, en leven?
 En dat hy door dat bloet weer wel staet met zijn Godt,
 Wie eyschter meer geluck? wie wenschter hooger lot?
 Laet ons van dese gracht naer d'oude Veerkaey wand'len,
 En sien wat daer voor ons sal vallen te verhand'len:
 Want hier is meer gewoel van volck, en meer gedruys

[†] De Predikant Vollenhoven heeft Poëtischer wyse het Kruyce Christi, ende sijn overwinninge seer heerlijk en godlijck beschreven.

Van Schepen, want elck huys is schier een Schippers huys.
 1 Hier is het Veer op Delft, en Rotterdam te vinden;
 Indien ghy lust hebt, om op Kermis tijdt uw vrienden
 Te gaen besoecken, ghy treet hier maer in de Schuyt,
 En stapter binnen Delft, oft Rotterdam weer uyt:
 Hier sijn de Schepen die na Amsterdam toe varen,
 Dat groote Packhuys van Europa, dat haer Waren
 Door Hollandt niet alleen, en onse Steden sendt;
 Maer aen het Oost en 't West, tot aen des Wereldts endt.
 Een Stadt, die op haer Y fiet duysenden van Schepen,
 Die uyt, en in gaen, en in hare Wallen slepen,
 Het gout en silver in soo grooten overvloet,
 Als of het hier te Landt uyt d'aerde wierdt gevroet.
 Een Stadt, daer niet en wast, en alles is te vinden,
 Die niet vandoen en heeft, als Godt, en goede winden:
 Die 't achtste ² wonder in haer Wallen heeft gebouwt,
 En hare welstandt door goe Wetten onderhoudt.
 Kort om, al wat een Stadt by andren uyt doet blincken,
 Is hier, en doet haer lof soo door de Wereldt klincken:
 Dat menich Volck dat noyt van Hollandt yet vernam,
 De naem en krachten ken van't machtich Amsterdam.
 Maer 't is mijn oogmerck niet die Stadt te gaen beschryven,
 Wy sullen in den Haegh, en op de Veerkaey blyven,
 En spreken van die plaets, en haer gelegenthey, ²
 Die ruym en luchtich is, en seer vermaecklijck leyt,

1 Te weten de Marckt-schuyten, want de ordinaris Vracht-schuyten leggen buyten den Haegh aen het eynde van 't Spuy.

2 Het heerelijckste ende kostelijckste Stadt-Huys van geheel Nederlandt, ja van geheel Europa, dat van de Heere Huygens daerom is genaemt, een Achtste Wonder.

Daer

Daer nette huysen staen, en matige gebouwen:
Maer daer ('t geen dese plaets altijd in eer sal houwen)

1 Den grootsten Meester in de Bouwkunst heden woont:

De schrandre Post, die soo veel nieuwigheden toont;

Die soo veel huysen op 't papier weet voor te stellen,

Dat hy elck, die 't maer sier naer timmeren doet hellen,

En groote bouwlust maeckt, schoon datser niet en was,

En soo 't beschimmelt gelt doet komen uyt de kas.

Hierom soo pleegheen rijck ² Romeyn altijd te bouwen,

Om soo de menschen van syn hals te mogen houwen:

Want als dan yemant van syn Vrienden quam om gelt

Te leen, hy sey ick bouw, mijn beurs is uyt getelt.

Post is een Konstenaer, in weereltsche Palleyfen,

En huysen die vergaen; wy moeten hooger reysen,

En spreecken van een Man, een Landtman, die hier woont,

En aen een hemelsch huys syn konst en yver toont.

Die in Godts Lusthof werckt, die arbeyt aen de wallen,

Jerusalems, helaes! soo droevigh neer gevallen!

Die yeder blinde ziel verstreckt een helder licht,

En soo veel herten Godt tot heyl'ge Tempels sticht:

Een treff'lijk Predicant, een deftigh Godtsgeleerde,

Die met de sonden of de weerelt noyt verkeerde,

Maer van syn jonckheyt sich gewent heeft aen den Heer,

En seer uytstekend' is in wijsheyt en Godts Leer.

Wat dunckt u Leser van die ongemeene Mannen,

1 Hier op de Veerkaey woont de wijdt-beroemden Architect Post.

2 Gellius, die altijd beefsich was met Timmeren, ende daerom altijd aen sijn goede vrienden, die gelt van hem verfochten, antwoorden

———— Gellius ædifico. *Martial.*

Die beyde soo haer kracht, en haer verstant in spannen:
 D'een om de wereldt te vercierén met het steen,
 Den and'ren om Godts huys te bouwen met gebeen.

Maer Leser, laet ons van die groote geesten scheidén,
 Want soo ick breeder in haer lof quam af te weyden,
 Ick dwaelden in dat veldt: maer laet ons wat ontrent
 De Veerkaey blyven, en besien haer tot aen 't endt.
 In 't midden wert sy van twee straten doorgesneden,
 Waer van men door de ¹ een kan naer de Bierkaey treden,
 Door d'and're gaet men na de nieuw gebouwde Kerck,
 Dat geestelijck Paleys, dat kostelijcke werck;
 Dat swaer gebouw, het geen geen steunsels ² of pilaren
 Heeft onder sijn gewelf; en evenwel de jaren
 Soo wel sal uytstaen, naer 't gevoel der Timmerlien,
 Al of 't met steunsels, en pilaren was versien.
 Dit is een vrecht voor Godt, een lof voor d' Overheden,
 Datmen de Kercken siet vermeerd'ren in de Steden.
 En dat de Godtsdienst, die een zuyl is van ons Landt,
 Met Waerheyte werdt geleert, en yver voort geplant.

'k Heb de gelegentheyte van dese plaets beschreven,
 Wy sullen ons weer na de Wagebrug begeven,
 En dese Kaey, en 't volck hier goeden dach gaen bien;
 Want in den Haegh valt noch al vry wat te besien.
 Van d'eerste Wagebrugh soo sietmen op de tweeden,
 Maer sonder datmen hier veel rijt hoeft te besteden,

¹ Te weten de Kraen - traect die op de Bier-kaey uytkomt.

² De Nieuwe Kerck is gebouwt sonder een eenige Pilaer, dat een wonder schijnt
 voor alle vreedde Bouwmeesters.

C. Emden: f.

Of ergens onder weegh lang hoeft op stil te staen :
 Want hier is niet te sien; laet ons dan verder gaen :
 En korten onse wegh met wandelen en praten ,
 Tot dat wy komen aen een kruys-wegh van vier straten,
 De Wage, Vlaming, Veen, en oock Spuye straet,
 Die dicht bewoont zyn, en vol nering, en cieraet.

'K sal vande Wagestraet u nu niet langer spreken,
 Dewyl dat ghy die van't begin of hebt bekeeken :
 Ick sal de Vlaming-straet oock stil voorby gaen treen ;
 Want al dat hier is, is wel fraey, maer heel gemeen :
 Maer laet ons onse wegh eens door de Spuy-straet setten,
 En op al't geen, dat ons hier voorkomt neerstich letten :
 Doch't geen voornamentlijck geeft luyster aen die straet,
 Is dat mer in een huys drie leden vint van Staet.

'T beroemde ¹ Gornichem, dat Arckel op deed richten,
 En tegens het gewelt van 'svyants aenval stichten :

Het geen soo menichmael sijn Vyandt heeft weerstaen,

² En 't Zeeusche Leger van sijn Wallen af kost slaen.

Een Stadt, die rondtom leyt in vruchtbare Landouwen,

³ En meer als twintich Steen met mueren aen kan schouwen,

¹ Gorichemum à Joanne Arckelienfium Dynastarum octavo, quorum peculium fuit, conditum est anno 1230. ut laet Boxhorn. in theat. Holl. in descript. istius urbis.

² Gorichemienses urbe egressi castra Zelandorum magna animi contentione invasere, ubi ingenti strage edita Florentium Bersalium, Nicolaum Remmerfwalium, aliosque belli duces, praeter gregariorum militum copiam longè maximam, captivos in urbem adduxere. Boxhorn. fol. 290.

³ Spectantur è summa turri, praeter innumeros pagos, viginti duo oppida muris clausa, pulcher profecto, & memorandus aspectus. Guicciard. in descript. Goric.

- Wanneer sy uyt het spits van haren Tooren fiet,
 En daer 't vermaeck van sulck een schoon gesicht geniet.
 Een wel gelege plaets, die Hollandt kracht en klem geeft,
 En in den Staet verschijnt, daer sy nu d'achtste stem heeft.
- 1 Die Estius, en die meer groote mannen gaf,
 Wiens naem noch heden leeft, schoon 't lichaem leyt in 't graf.
- 2 Schiedam, geen groote Stadt, maer die schier so veel Buysen
 Ten Haring sendt, in tijdt van Vrede, alsser huysen
 Staen binnen hare Wal, die seer vermaecklijck leydt,
 En geen bedrog, als voor onnoos'le vissen breydt.
 Schoonhoven, andersints van outs genoemt ³ Schoonhaven,
 Dat, was 't niet eens ⁴ verbrant, en in sijn asch begraven,
 Noch nioglijck heden was de schoonste Stadt van 't Lant;
 Dat veel belegert is, nochtans maer eens vermant.
- 5 Een Stadt, die Beyling met soo grooten lof kan noemen,
 Als Romen op de trouw van ⁶ Regulus mach roemen.

1 Gorichemum enim patriam agnoscunt, Henricus de Gorrichem, Guilielmus Estius, Thomas Erpenius, viri doctrina insignes, & ingenii monumentis in aeternum victuri. *Boxhorn, in descript. Goric.*

2 Schiedamum hodie piscatura floret: incolae texendis retibus verriculisque in alecarium negotium operam intendunt. *Boxhorn, in descript. Schiedam.*

3 Schoonhovia olim a portus commoditate appellabatur Schoonhavia, ut in Chronicis scriptis, & editis paulo vetustioribus exaratum est; quae causa est, cur bello portum eam Cornelius Aurelius appellet. *Boxhorn, in descript. ejusdem urbis.*

4 Anno 1375 tota Schoonhovia cum Carmelitarum coenobio, quod Anno 1330 erat exstructum, gravi incendio funditus absumpta est. *Boxhorn, eod.*

5 Albertus Beyling, qui urbe jam dedita arcem Schoonhoviensem cum quinquaginta aliis militiae expertis viris pertinaciter aliquandiu defendit. *Boxhorn, eod.*

6 Habent hic Hollandi, quem cum Regulo componant, cujus voluntarium ad hostes reditum, cum jam crucis supplicium paratum sibi sciret, tautopere commendant Romani scriptores.

Den eersten die ontfach de trouw meer als de doot,
 1 Dewyl hy vluchten kond, en nochtans niet en vloot.
 Die als hy het Casteel niet op en wilde geven
 2 Aen Vrouw Jacoba, maer met vijftich wel bedreven
 Soldaten was gefint, te ftryden tot de doot,
 Maer in het laetst' geperft door over groote noodt.
 Dit in te ruymen aen Kijf hoeck en fijn Soldaten,
 Op voorwaerdt dat men goet, en leven haer fou laten,
 (Gelijck aen yeder die beloften wierdt voldae)
 Alleen moft fterven, en genadeloos vergaen.
 Die tegens woordt, 3 en trouw, en Oorlogs 4 recht verwefen
 Ter doot (maer in fijn doot noch fterven noyt volpresen)
 Een maent verkreeg, om na fijn vrienden en fijn goet
 Voor't laetst noch eens te fien, en op fijn vrye voet
 Gestelt, die fware straf, door fchrick niet is ontvloten :
 Maer na die tijdt fch self heeft weder aengeboden

1 Beyling enim, cum inopia omnium rerum compulsus arcem tradere cogeretur vitæ, & fortunarum fuarum incolumitatem pactus est: sed ad Jacobam delatus mortis damnatus est: antequam vero extremo supplicio afficeretur, menstruum sibi ad vivendos amicos curandaque bona sua spatium impetravit. statoque jam tempore elapfo Jacobæ se stitit, & vivens adhuc spirantique terra obruebatur digna res posterorum, & annalium memoria.

2 Circa annum 1424. Jacoba tunc temporis in Hannonia agens, intellecta per universam Hollandiam Joannis Brabanti celebrata inauguratione, Florentio Kyf hoeckio in mandatis dedit, Schoonhoviam quam, primum oppugnaret.

3 ———— optimus ille
 Militiæ, cui postremum primumque tueri
 Inter bella fidem.

4 Fides supremum rerum humanarum vinculum est: liquet igitur etiam in bello fidem & justitiam servari debere. *Ambrosius.*
 Fides quando promittitur etiam hosti servanda est, contra quem bellum geritur.
Augustin. Grot. de jur. bell.

Aen de Gravin , die niet bewogen door die daedt
 En trouw , hem levendig in d'aerd' bedelven laet.
 Den laetsten in een strijdt by ongeluck geslagen
 Van een¹ Xantippus , die ontboden tot Carthagen
 Uyt Macedonien , als Veltheer hare macht
 Bestierden , en van dien gevangen opgebracht
 Wiert van de² Sydoniers na Romem toegesonden ,
 Om vrientschap tusschen haer , en vaster vree verbonden
 Te gaen versoecken , en uyt haren naem te sien ,
 Of een verwiss'ling van gevangens mocht geschien.
 Doch soo dit allebey vergeefs wiert ondernomen ,
 Soo swoer hy dat hy tot Carthago weer sou komen :
 Gelijck hy naderhandt stant vastigh heeft gedaen :
 Schoon dat den Roomschen Raedt hem dit quam af te raen.
 Maer 't is onnodigh van die Helden meer te schrijven ,
 Haer deucht die leeft , en die sal in gedachten blijven ,
 Soo langh de werelt yets gedencken sal : maer laet
 Ons wederom van haer gaen na de Spuyne straet.
 Hier is een groot gewoel , hier is geduerig leven
 Van Koetsen , en van volck , die gins , en herwaerts sweven :
 En die by Brussel haer , of by Parijs gelijckt ,
 My dunckt niet , dat hy ver uyt 't spoor der waerheyt wijckt.

¹ Regulus à Xantippo Lacedæmoniorum Duce à Carthaginienfibus accersito in prælio victus , & captus est , & missus à Carthaginienfibus ad Senatum , ut de pace , & si eam non impetraret de captivis commutandis ageret , jure jurando adstrictus est rediturum se Carthaginem , si commutari captivos non placuisset , utrumque negandi auctor Senatui fuit : & cum fide custodita reversus esset , supplicio à Carthaginienfibus ab eo sumpto periiit. *Liv. Flor.*

² Of Carthaginienfers.

1 Het eynd van dese straet, dat pleegh niet langh voor desen
 Het eynde vanden Haech aen dese kand te wesen:
 En daer doen de Kapel stont van de heyl'ge Maecht,
 Leyt nu een brugge, die² de selve naem noch draegt.

Gaet ghy voor by die brugh, soo komt ghy in de Pooten;
 Maer om den Haeg noch met meer luyfter te vergrooten,
 Soo heeftmen aen het eyndt van dese straet geplant
 Een pleyn, dat in vermaek geen plaets en wijckt van't lant
 Dit pleech voor dese tijt een tuyn van't Hof te wesen,
 Om groene kruyden voor de keucken uyt te lesen;
 En 't is geen vijftich laer, dat hier op dese grondt
 Niet een gebouw, of niet een lindeboom noch stont.
 Nu is 't een heerlijk Pleyn, soo vol vermaek'lijckheden,
 En kost'lickheyt, dat al die komen uyt de steden
 Hier opgetrocken, en verwondert overstaen,
 En twijffelen of s' in een Stadt of lust hof gaen.
 Van binnen is 't rontom beplant met groene boomen,
 Die nu alreede tot die hoochte zijn gecomen
 Dat het den wandelaer voor een prieel verstreckt,
 't Geen hem voor heete son, of kouden regen deekt.
 In't midden van dit perck, dwers door de boomen heenen
 Daer loopt een kruys wech, net bestraet met klinkert stenen,
 Om die daer over wil te dienen voor een padt,
 Daer hy kan treen bevrijt van vuylicheyt en nat.

1 T'eynde dese straet pleegh te wesen de Capel van Sinte Mary, daer den Haegh
 doen ter tijdt eyndichde.

2 Want die Brugge werdt op desen huydighen dagh noch ghenoeemt de Cappelle
 Brugge.

Langs dese straet soo staen weer wasselijcke Linden
 Geplant, om metter tijdt oock schaduw hier te vinden:
 En buyten dit geboomt, soo hebt ghy weeld'rich gras,
 Of't midden in een bos, of klaver weyde was:
 Van buyten is't bebouwt in't vierkant, en besloten
 Met huysen, die haer top schier aen de wolcken stoten:
 Soo heerelijck, soo vol cieraet, soo rijk in pracht,
 Dat niemant dit kan sien, die 't voor geen wonder acht.

¹ In't Oosten kan ick u die schoone huysen toonen,
 Daer d'afgesonden van den Amstel. Stadt in wonen:
 Wanneer sy voor een tijdt, tot voordeel van't gemeen
 By een vergadert zyn met tweemaal negen Steen:

Aen't Zuyder deel daer sijn twee groote² Keyfers-hoven,
 Daer yeder Keyser is, daer niemant wert verschoven;
 Maer die sijn maeltijdt hier het best betalen kan,
 Is aengenaem in't hof, al was't geen Edelman.
 Docheer wy van het Zuyd' ons na het Westen keeren,
 Soo hebben wy hier noch de woonplaets van de Heeren
 Van Rotterdam, dat voor geen Stadt in Hollandt wijckt,
 Als d'Amstel, daer't de vlag van het geluck voor strijckt.
 Daer de geleertheyt, die haer luyster had verloren,
 En als vertreden lagh, herstelt is, en herboren,
 Door dien Erasmus, die soo wijs was, en geleert,
 Dat al de wereldt sijn gedachtenis noch eert.

¹ Aen de Oost-zyde van het Pleyn staen twee huysen van de Stadt Amsterdam, waer van in het eene de Ghedeputeerde ter Vergadering van Hollandt, in het andere hare Gecommitteerde Raedt, gelogeert is.

² Aen de Zuydt-zyde staen twee vermaerde Herbergen, of Ordinarijfen, genaemt de Keyfers-hoyen, om dat de selve voor de deuren uytgeschildert staen.

¹ Dat hem de Stadt een beelt van koper heeft doen bouwen,
 Om soo sijn naem en lof voor d'eeuwen te behouwen :
 Hoewel dat yeder boeck , dat hy geschreven heeft ,
 Een heerlijk beeldt is , daer dien grooten man door leeft.
 Een Stadt, die binnen haer een Wereldt heeft begrepen,
 Om dat sy over al kan reysen met haer Schepen :
 Want die al krijgen kan, wat dat de wereldt geeft :
 Seght eens of sulck een Stadt geen wereldt in sich heeft ?

In't Westen staet dat huys dat ² Constantijn deed setten,
 Voorwaer wel waert , om daer naukeurich op te letten ;
 Want al het geen de kunst tot noch toe heeft bedocht,
 Dat is in dit gebouw op't heerlijkst uytgewrocht :
 Daer woont dien grooten man , met negen sang-godinnen,
 Die altemael om strijdt hem achten, en beminnen :
 Om dat haer Helicon door sijn verheven geest ,
 Nu soo veel jaren lang verheerlijkt is geweest.
 In't midden van't geraes van Tromm'len, en Trompetten,
 Heeft hy die Susters noyt ter zyden willen setten :
 Maer in die sorg, en in dat over groot gewicht
 Van faken , schreef hy noch by wijl een braef gedicht.
 Wanneer den Veltheer quam sijn vyandt t'overwinnen,
 Hy wist terstont voor hem een lof dicht te beginnen.
 Dan zegepraelt men met een dobb'le glans van eer,
 Als't werck geroemt werdt, en den vyant raectt ter neer.

¹ Tot Rotterdam op de Marckt, staet het beeldt van Erasmus in het koper tot een eeuwige gedachtenis van die grooten man opperecht.

² Aen de West-zyde staet dat schoone huys van dien vermaerden Heer Constantinus Huygens, door sijn boecken en Poësie genoegh bekend, en geroemt.

Soo dêên de Griecten voor den strijt haer offerhanden ,
 Voor Mars alleen niet, maer haer sang godin oock branden :
 Want 't was haer niet genoeg te winnen het gevecht ,
 Ten zy haer lof oock wiert , voor eeuwich opgerecht.
 Haer grootsten ¹ Coning die door wapens en den degen,
 De heele werelt had in zijn gewelt gekregen ,
 Bleef voor Achilles graf, vol van verwondringh staen,
 En sprack op 't laetst zijn geest met dese woorden aen :
 Geluckigh Prins: die sulck een Schrijver hebt gevonden,
 Om uw manhafticheyt, en daden te verkonden :
² Gy blijft onsterffelijck , daer onse naem en lof
 Sal mog'lick haest als wy , vernieticht zijn tot stof.
³ Laet vry d'onwetende de Poësy beschimpen,
 Zy kan seer licht door al het lastren henen glimpen :
 Want segt my, hoe een konst met reden wert gelaect ,
⁴ Die brave helden, en haer deucht onsterff'lick maeckt ?
⁵ Gy leest hoe 't Roomsche volck haer grooten Maro eerden,
 Hoe ⁶ seven steden van oudt Griectenland beweerden ,
 Een yeder, dat zy had Homerus voortgebracht,
 Op dat zy groot door die geboorte wierdt geacht.

¹ Alexander de Groote.

² Carmine fit vivax virtus, expertque sepulchri
 Notitiam seræ posteritatis habet. *Ovid.*

³ Carmina lusus vocantur, sed hi lusus nonnunquam majorem gloriam, quam seria consequuntur. *Plin. lib. 7. Epist. 9.*

⁴ Dignum Laude virum Musa vetat mori.

⁵ Testes Augusti Epistolæ, testis ipse populus, qui auditis in theatro verbis Virgillii, surrexit universus, & forte præsentem spectantemque Virgilium veneratus est, sic quasi Augustum *Cov. Tacit.*

⁶ Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ.

- 1 Soo wierden in die tijt de Dichters en Poëten
 Geacht, soo wiert ² verstant naer zijn waerdy gemeten.
 Doen klonck de reden, en de wijsheyt, maer nu't gelt,
 Dat als een Coningin de werelt wetten stelt :
 Dat stom is, ³ en nochtans met wondre kracht kan spreken:
 4 Dat door de sterckste wacht, en mueren heen kan breken ;
 Dat als de liefde, en een tweeden blinden God
 5 De wijse veel tijts haet, en gunst toont aen den sot.
 6 Wat geeft het edel bloet, of d' eer door deucht verkregen ?
 Die nu maer gelt heeft, is om geen van beyd verlegen :
 De naem van Prins, of Graef, voor dees de loon, en hoop
 Der deucht, is hedensdaeghs voor weynig gelt te koop.
 7 Maer op dat my het gelt niet vande wech doe dwalen,
 Gelijk den meesten hoop, soo sal ick gaen verhalen,
 Hoe dat het Pleyn sich in het Noordt aen ons verthoont,
 Dewijl in't west geen huys meer staet, of volck meer woont.
 Aen dese kant is 't ver voor heerelijckst te houwen

1 Neque ullis aut gloria major, aut augustior honor. *Tacit. de Orator.*

2 Ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
 At nunc barbaries grandis, habere nihil. *Ovid. lib. 3. Eleg.*

3 Di immortales! aurum obsecro quid valet. *Plaut. Aul.*

4 Aurum per medios ire satellites,
 Et perrumpere amat saxa potentius
 Ictu fulmineo, &c. *Horat. lib. 3. od. 16.*

5 Fortuna peior plerumque bonis, & melior malis caeca est, nec cernit, quo sese applicet.

6 ———— ———— ———— omnis enim res
 Virtus fama, decus, divina, humanaque pulchris
 Divitiis parent. *Horat. Serm. 3.*

7 Non solum ipsa pecunia caeca est, sed eos etiam plerumque efficit caecos, quos complexa est. *Cicer.*

In swaer getimmer, en in prachtige gebouwen:
 Die hier tot vier toe naest malkander zijn gesticht,
 Behalven dat hier is't vermaeckelijcxst gesicht:

Ten oosten van het Pleyn begint de Korte-poote:
 Daer nae die rijcke gracht, daer soo veel schoon', en groote
 Gebouwen staen, dat s' om haer kostlijckheyt en pracht
 De naem gekregen heeft van de Princesse gracht.
 Aen 't Zuyden gaet men door de ¹ Houtstraet na de ² Haven
 Die nu noch onlangs is gemaect en opgegraven.
 Een gracht, die aen den Haeg soo veel verversing geeft,
 Datmen by somer tijt noyt stinckend water heeft.

Wy hebben 't zuyder deel gesien van 's Gravenhagen,
 En neerstigh op al't geen, dat waert was, acht geslagen.
 Laet ons nu sien, hoe 't sich in 't westen open doet,
 En wat den wandelaer aen dese kant ontmoet.
 In 't westen, heeft den Haegh plaesierige Landouwen,
 En weeld' righ landt, het geen bequaem is om te bouwen,
 Of om te weyden, nae 't den huysman heeft van doen,
 Die daer zijn vee siet gaen ten knie toe in het groen.
 Hier is men met zijn fruyt, of zuyvel niet verlegen,
 Dewyl men het te mart kan brengen, door twee wegen:
³ Want langs het wagenspoor leyt een bequame vaert,
 Die groot gemack geeft, en den boer zijn paerden spaert.

¹ Te weten de Korte Houtstraet, want de Lange Houtstraet leydt ten Noorden het
 - Pleyn, en daer van is hier boven geschreven.

² Die genoemt werdt de Nieuwe Haven.

³ West uyt leyt een bequame Vaert, die tot Honslaerdijck toe door het Westlandt
 loopt.

Soo kan men van die kant in 'sGravenhage komen
Te water of te landt; hebt ghy 't te landt genomen,
Soo volght ghy maer u wegh, en gaet het rechte padt,
Het geen u leyden sal tot midden in de Stadt.

Maer is 't u meer gemak, of dienstiger te varen,
Vermits ghy zyt gelaên met zuysel, of met waren
Die 't vette Westlandt geeft, soo vaert ghy oock recht uyt,
Tot dat ghy aen den Haegh komt, en van selver stuyt.
Hier moet gy 't Vaertuyg dan ter rechter handt wat draeyen,
Tot d'eerste Brug, daer ghy het weder in moet swayen,
En daermêe zyt ghy in die Princelijcke Gracht,
Soo ongemeen in werck, soo kostelijck in pracht.
Dit is de schoonste Gracht, die yemant aen kan schouwen
Van Water, van Geboomt, van Bruggens, van Gebouwen;
Die niet sou wijcken voor een gracht van d'Amstel Stadt,
Indien zy was volmaect, en al haer huysen hadt.
Nu is dit heerlijck werck half onvolmaect gebleven,
Ick hoop, dat menich mensch die tijden sal beleven,
Dat het volbouwt sal zyn, en sien aen dese gracht,
Hoe dagelijcks den Haegh vermeert in volck en macht.

Doch laet ons uyt de Schuyt wat langs de kant gaen treden,
En hier een weynich rijdts met wandelen besteden,
En met een neerslich ooght acht nemen op al't geen,
Dat waerdich om te sien, en meer is als gemeen.
Tot d'eerste brugge toe is 't onbebouwt, en open,
Soo yemant lust hadt, om een ledich erf te kopen,

1 Die het West-eynde in kompt gaet door een rechte straet, tot op de Marckt, die in't midden vanden Haegh leyt.

En in het timmeren vermaeck, en voordeel vondt,
 Die sou voor kleyne prijs hier raken aen de grondt.
 En stellen daer een huys, daer hy in eenfaemheden
 Zijn lust en sinnen aen de wijsheyt kond' besteden:
 Of leven in gedrang, en woelen inde stadt,
 Indien hy meer vermaeck ontrent de menschen hadt.

Maer pas voorby de brug beginnen de gebouwen:
 Het eerste werck, dat is, een Godts-huys voor de vrouwen,
 Die arm, en afgeslooft, en out zyn, en haer jeugt
 Altyt in neersticheyt besteden en in deucht:
 Hier vindt haer aerbeyt rust, hier woonen sulcke lieden,
 Die haere jaeren, of haer swackheyt, 't werck verbieden:
 Het is een groot besclich, en soo gy 't ront wilt gaen,
 Gy sult bevinden dat hier 'tsestich huysjens staen.
 Dit schonck voor weynich tyt uyt Goddelijck ontfermen
 Den Heer van Nieukoop, naer sijn sterfdach aen den ermen.
 ¶ Wat dunckt u heeft die man zijn gelt niet wel besteed,
 Die soo veel zielen na zijn doot noch voet en kleet?
 Hier is 't noch eenfaem, en men leeft'er sonder bueren;
 Maer 't sal niet langer als tot d'and're brugge dueren:
 Daer is die gracht volbouwt aen zuyd en noorder kant,
 Soo heerlijck, als een plaets te vinden is in 't landt.
 Het eerste huys dat ick aen 't noorden u sal thoonen,
 Dat is een Werckhuys, om het quaet met straf te loonen.

¶ Non memini me legisse mala morte mortuum qui opera charitatis exercuit. Hieron.
 Fœtundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum, via cœli est pauper,
 per quem venit ad patrem, incipe erogare, si non vis errare August.

En die te tuchtigen, ¹ die door 't ontfach der wet
 Van hare schelmery niet werden afgeset.
 Hier werdt d'onkuysheyt, die in lusten pleegh te branden,
 De werelt voorgestelt tot straf, tot schrick, en schanden;
 En die haer goede naem, en eer sloegh in de wint,
 Die sit hier voor de kost den gantschen dach en spint.
 Voorts is 't langs 't water heen betimmert, en met Linden
 Beplant, om metter tijdt de Noord en Westewinden
 Te schutten, en voor kou en hitte vry te gaen:
 Het zijn Paleysen, en geen huysen die hier staen.
 Soo wel aen dees zy als aen d'over zy in 't Zuyden:
 Hier is het levendigh, hier krielen duysent luyden,
 Wanneer het markt dach is; Want langs dit water heen,
 Hebt ghy ses marcten van verscheyde soort by een.
 De voorzy is de markt van Ossen en van Koeyen,
 Die tegen Byl, en Kuyp, den heelen somer groeyen,
 En uyt een mager lant, hier komen in een wey
 Van weelderiger zant, of saveriger kley.
 Daer over is de markt van Verckens, die de boeren
 Met groote menichte hier in de Slachtijdt voeren:
 En die zijn schoorsteen soeckt met hammen te versien,
 Die moet hier komen om te koopen, en te bien.
 Hier nevens is de markt van Granen en van Kooren,
 Daer 't volck nae toe gaet, om de prijs van 't goet te hooren;
 Insonderheyt, die met den backer niet en eet,
 Maer selfs een oven heeft, en hier zijn gelt besteeet.

¹ Quos ipsa natura, aut lex retinere in Officio non potest, ij magnitudine poenæ male-
 ficio submoveri debent. Cic. pro Rosc. Amor.

Dit is een schoon gebouw, door werckt met steen Pilaren,
 Soo dat het niet en hoeft te vreesen voor de jaren :
 En boven dit gewelf is 't Koetsmakers Gildt,
 Daer 't weeld' rich volck haer gelt soo dertel in verspilt ;
 Want al de Wereldt die moet thans in Koetsen pralen,
 Alisser menich die geen Haver kan betalen,
 En daer den Boer van 't Hoy niet uyt den huys wilt gaen,
 Voor dat hy van sijn voer ten vollen is voldaan :
 Schoon dat de Koets en Toom sijn onbetaelt gebleven,
 En op de Paerden niet een deuyt en is gegeven,
 Daer leyt niet aen, dat 's hoofs, wat borgen Adelt wel :
 Te dencken aen sijn schult is Borgerlijck gequel :
 Dat raectt Mevrouw niet eens, als sy in 't goudt geseten
 Haer arme grootsheyt maer ten breedsten uyt mach meten,
 En rijden om't Voorhout, schoon het soo ver verloopt,
 Dat een Gerechts Boo Koets, en Paerden weer verkoopt.
 Maer neemt, men had het gelt, den staet, en het vermogen,
 En dat den Borger niet verkort wiert, of bedrogen :
 Was het niet meer vermaeck voor jong', en rappe lêen,
 Te wandelen, en door die groene laen te trêen ?
 En met een vry gesicht het alles te beschouwen,
 Als sich besloten in een nauwe Koets te houwen,
 En niets te sien, als 't geen, dat juyft is voor het oogh,
 Dat anders Oost, en West, en gins, en herwaerts vloogh ?
 De Wereldt staet het toe, ⁱ maer leyt het op de tijden :

ⁱ ——— mores mali quasi herba irrigua
 Succreverunt uberrime, neque quicquam hic vile nunc est,
 Nisi mores mali. *Plaut.*
 Quam multa injusta ac prava sunt moribus. *Terent. Heaut.*

Die, die, die doet het wel, en fou ick dan niet rijden?
 Dat waer te kort gedaen mijn Adel, of geslacht,
 Want hoe is yemant, die te voet gaet nu geacht?
 Al even eens of Koets en Paerden konden geven,
 'T geen niet verkregen werdt, als door een deugtsaem leven:
 Want eer, die yemant met sijn Koets en Paerden wint,
 Isklater gout, en een verbastert weelde kint.

¹ Den rechten Adel die bestaet in deucht, geen saken
 Die yemant buyten haer eerwaardigh kunnen maken,
 Al wie op rijckdom, al wie op geslachten siet,
 Die volgt de schaduw, maer hy heeft het lichaem niet.

² Schoon ghy Paleysen toont, en beelden half versleten,
 Of door den ouderdom der jaren opgegeten,
 En seght, dat is het Hof, of 't beelt van sulck een Helt,
 Die ghy den derden, of de vierden van u telt:
 Dees was een Nestor, of een Cicero in 't spreken,
 Dees heeft in 't open veldt sijn vyandt noyt geweken,
 Die heeft voor 't Vaderlandt gegeven goet en bloet,
 En noyt gewanckelt in de grootste tegenspoet;
 Die hebben wy in Zee op 't bedt van eer sien sterven,
 En met sijn vyandts bloedt de soute baren verwen;
 Die heeft sijn Borgeren geen minder dienst gedaen,

¹ ——— Nobilitas sola est atque unica virtus. *Juven.*

² Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo
 Sanguine censerī, pictosque ostendere vultus
 Majorum, & stantes in curribus Æmilianos? *Juvenal.*
 ——— perit omnis in illo
 Nobilitas, cujus laus est in origine sola. *Ovid.*

Dewijl hy als een Leeuw de Vryheyt voor dorst staen.

- 1 Wat baet u haren roemen loffelijcke daden ?
- 2 Soo ghy haer spoor niet volgt, ghy zijt'er mee beladen.
- 3 Het is gelijk een licht dat al u doen ontdeekt,
En u tot grootereer, of vuyler schanden streckt.

Laet ons weer komen, daer 't te vooren was gelaten,
Dewijl mijn oogmerck is de plaetsen en de straeten,
En niet de Fauten te beschrijven van den Haeg:
Op dat dit werck hier door den Leser niet mishaege.
Recht voor de Kooren-marct, daer wy nu buyten komen,
Hebt ghy langs 't water heen den handel in de boomen,
Van alderhande Fruyt, en die een Boogaert plant,
Die vint hier alle soort van boomen byder handt.
Het zy hy Appel soeckt, of Peer, of Apricoosen,
Of Pruymen van de Mast, of half gebloosde Kroosfen,
Malloot, of Pater Pruym, of aengename Pers,
Of swarte Kriecken, of Moerel, of Volger-kers.
't Komt hier in overvloed van Haerlem, en van Leyden,
Die hele morgen lants tot entery bereyden:
Soo dat daer 't stapelrecht van boomen schijnt te zijn;
Gelijk als binnen Dort, of Delft van Rijsche wijn.
Voorby de laetste brugh daer is de marct van bloemen,

- 1 Quis fructus generis tabula jactare capaci
Fumosos equitum cum dictatore magistras;
Si coram lepidis male vivitur? effigies quo
Tot bellatorum? *Inven. Satyr. 8.*
- 2 ————— Perit omnis in illo
Nobilitas, cujus laus est in origine sola. *Ovid.*
- 3 Et profecto ita se res habet. Majorum gloria posteris lumen est, neque bona, neque
mala eorum in occulto patitur. *Salust in Bell. Jugurt.*

En hondert kruyden, die ick naelijcx weet te noemen,
 En al de werelt, die zijn voordeel of plaifier
 In bloemen foeckt, fiet ghy meest alle marctdagh hier:
 Hier hebt ghy vroegh in 't jaer die koude Somerfotjes,
 En hondert bloemen die noch schuylen in haer botjes.
 Wat verder in de Lent komt hier d'Anemia,
 En Tulpae, die wel eer gaf groote winst, en schac.
 Maer hier en is geen werck alleen voor Hovenieren:
 1 Hier is oock kans voor Vry'rs, hier wand'len hondert dieren
 En menich Iuffertjen, dat naer wat bloemtjes vraegt,
 Dat wenscht meer om een Vry'r, of Man, die haer behaegt,
 Als 't aller fraeytst Boquet, dat zy hier van kan maken.
 Maer veeltijts als men aen geen man en weet te raken,
 Gelijck somtijts dat volck soo wel dien tijt beleeft,
 Als meenich vry'r, die op zijn schein geen plaets meer heeft.
 Dan foeckten sich met thuyen en bloemen te vermaken,
 Met verw, en met pinceel, of diergelijcke faken.
 Dan maeltmen hopeloos het droevigh sterven af
 2 Van Dido, die haer selfs uyt liefden hielp in 't graf.
 Elck segge wat hy wil, haer opperste behagen
 Bestaet in vryers, die 't haer dag'lijcx komen vragen:
 En elcke Iuffer, schoon zy trouwen wil of niet,
 3 Die acht het voor vermaeck, dat haer 't verfoeck geschiet.
 Hoe menigh is'er die de bloemtjes gaet bekijken,

1 Principio quod amare velis reperire labora,
 Ante frequens quo sit disce puella loco. *Ovid.*

2 Dido een Koningin van Carthago, die uytspijt en wanhoop van de Liefde haer selfs
 om hals bracht.

3 Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen esse rogatæ. *Ovid.*

- En met een stil gemoet haer self daerby gelijcken :
- 1 Die denckt, gelijk die bloem seer haestich sal vergaen,
 Soo sal't oock met mijn Jeught seer schielijck sijn gedaen.
 Waer toe dan 't uytgestelt, waer toe dan't langer wachten,
 Waer toe in eenfaemheyt die lang' en koude nachten
 Verdrietich doorgebracht, waer toe Godts eerste wet
 Niet nagevolght, en niet getrêen in't huw'lijcks bedt ?
 Waer toe mijn jaren in onvruchtbaerheyt versleten,
 En hoor ick oock den loop der wereldt niet te weten,
 Is dat Speelnootjen niet, en dat niet al getrouwt ?
 En ondertuffchen werd ick alle dagen oudt.
 Soo gaet het menich by haer selven overleggen :
- 2 Hoewel dat niemant dit gebreck sou derven seggen ;
 Want sulck een Juffer die al t'opentlijck een man
 Begeert, die raeckter noyt, of immers selden an.
 Welaen dan Vryersscheyt een weynich van uw' boecken,
 En komt hier bloemen niet van weynich weeken soecken,
 Maer achtien jaren, en siet eens wie u behaeght
 Wie weet, of't niet geluckt, soo ghy't haer namaels vraegt ;
- 3 Al wie dat Vrysters jaegt, die moet dat vast betrouwen,
 Dat yeder Meysjen is genegen om te trouwen,
 En dat van duysent geen, of mog'lijck meer getal

1 ———— ———— ———— festinat enim decurrere velox
 Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
 Portio. *Juvenal.*
 Florem decoris singuli carpunt dies. *Senec.*

2 Vir male dissimulat tectius illa cupit. *Ovid.*

3 Prima tuæ menti veniat fiducia cunctas
 Posse capi, capies, tu modo tende plagas. *Ovid. lib. I. de arte am.*

Sal wesen, die in 't hart de liefde haten sal.
 Een Vrouw die heeft de kunst van aerdiger te veynsen,
 En met een looser treck te decken haer gepeynsen:
 Maer kon men in haer hart en haer gedachten sien,
 Men sagh de Min-Godt daer, als Opperheer gebien.
 Treedt nu die gracht ten eyndt, en dad'lijk sult gy komen
 Weer opeen and're Marct, niet van Gebloemt, of Boomen,
 Maer Fruyt, en Groen, het geen een Kock van nooden is,
 Om als een lief'lijckheyt te stellen op den Dis.
 Soo gy hier's Maendaeghs komt gy telt 'er duysent Schuyten,
 Die al haer Aerdt-gewas, om meer profijt van buyten
 Hier brengen, want het wert van 't dert'le volck gesocht,
 En aen de Grooten tot veel dierder prijs verkocht.
 Het is een schoone Brugh die 'k gis op twaellif roeden
 In 't vierkant, fraey beplant, om 't branden te verhoeden
 Van heete Soomer Son, die aen het versche Groen,
 En 't Fruyt, en Volck hier schae en ongemack sou doen.
 Hier stuyt de Prince-Gracht, en doet mijn rijm oock stuyten.
 Maer Leser laet ons weer gaen wandelen na buyten,
 En sien hoe dat den Haegh sich open doet te Lant
 In 't West, want gy hebt nu gesien de waterkant.
 Het is onnoodigh hier weer breet en wijt te spreecken
 Van d'Inkomst, die bequaem by 't Zuydent wert geleken:
 Want hier leyt wederom een Valbrugh, en die Gracht,
 Die daer den Haegh besluyt, die wert oock hier gebracht,
 't Is waer hier staen terstont geen Huysen noch Gebouwen,
 1 Als vier van hout, daer sich acht mannen op onthouwen,

1 Te weten vier Koorn-molens.

Die al het meel tot broodt, het geen den Haegh verflindt
Verschaffen, en nochtans self leven van de windt.

Wat verder daer begint een straet, die totte Marct leyt,
Soo lang betimmert, dat geen radde ganger 't hart heyt,
Van minder als in een quartier die t' endt te gaen:
Maer laet ons onderweegh somtijts wat blyven staen
En sien wat ons ontmoet; schoon dat ghy hier geen Linden,
Geen Vyverberg, geen Pleyn, of geen Voorhout sult vinden:
Soo isser evenwel al veel in dese straet,

Wel waardigh, dat men daer sijn ooghen zin op slaet.

'T is waer, ick weet u hier geen huysen aen te wylen,
Die met haer steyle top tot aen den Hemel ryfen,
Of oudt sijn van gebouw, ter wyl dit uytterst endt,
Voor weynich tijdt noch in den Haegh niet was bekend.
Nochtans soo moeten wy soo ras van hier niet scheiden,
Dewyl dat ick u hier op plaetsen kan geleyden
Daer konsten zijn te sien soo raer, en ongemeen,
Dat het wel waert is daer een uertje te besteen.

Soo yemant soeckt zijn huys op 't aerdichst te stofferen
Met cierelick behangh van goud of silv're leren,
Die hoeft maer weynich het west eynden in te treen,
Daer vintmen alle soort in overvloed by een:
Hier staen d' afdruckfels ree voor hondert sinlijckheden,
Hier hangen kamers vol van boven tot beneden
Van allerhande werck, van allerhande gelt,
Na dat een yeders beurs, of sinnen zijn gestelt.

x Voor aen in 't Westeynde is het Goude-Leer Huys, daer de beste Goude Leeren
van het heele Laadt gemaect werden.

Maer mogelijk sal my den leser hier op vragen:
 Waer toe op dese konst soo grooten roem gedragen?
 Wert oock in and're steen geen goude leer bereyt?
 Soo dient hier op in 't kort tot antwoort en bescheyt:
 't Wert over al gemaect, maergeen Stadt soo bedreven
 Ontrent dit werck, die 't soo kan maecken naer het leven,
 Soo vol verandering, soo aengenaem, soo goet,
 En daer 't verloop van tijt soo weynich schae op doet.
 Ja soo, dat Amsterdam, en Brabant hoe geslepen
 Op aerdicheyt en konst, en allerhande grepen
 Van geesticheyt in 't werck, den Haeg hier in die lof
 Self moeten toestaen, dat zy 't wint in konst, en stof.
 Gy die dan zijt gesint dit huys-cieraet te koopen:
 Waer toe naer Brabant of na Amsterdam geloopt?
 Reyft liever na den Haeg, en soeckt u gading hier
 Dewijl 't'er beter is van werck, en minder dier.

Hier valt niet meerte sien, die gelt soeckt te besteden,
 Die weet nu straet en plaets: laet ons al verder treden,
 En sien wat ¹ Mytens in sijn Schilder-kamer heeft,
 Die yeder een met Verw soo treft, gelijk hy leeft.
 Hier kan ick u, schoon dat hier weynich Juffers wonen,
 De schoonheyt van den Haegh in eene kamer toonen,
 Ten minsten 't grootste deel, den ² een gelijk Diaen
 Ter Jacht, den ander aen fonteyn of bloemen staen:

¹ Mytens een vermaert Schilder, ende een seer uytmuntend Conterfeyter.

² Verscheyde figuren en gestaltenissen van Juffers, ghelijck sy daer uytgeschildert
 staen, soo modern als antijck.

Of op een and're wijs met sulck een swier van kleeren
 't Sy Hollants of Romeyns, gelijk zy self begeren.
 Soo net getroffen, dat gesicht, en oogh wel dwaelt
 Of 't leven is, of naer het leven afgemaelt.

't Is waer daer zijnder meer in dese konst ervaren,
 * Als Hanneman, als Baens, die soo haer eer bewaren,
 Dat al wie maer een stuck van hare pinceelen fiet,
 Verwond'ringh, en vermaeck uyt soo veel konst geniet.

Ick achte noodigh u die schilders aen te wijzen:
 Want soud ick Hof, en straet, en huys, en boomen, prijzen,
 En laten schoonheyt stil, en aen een zijde staen,
 't Was van een longh gesel seer ongerijmt gedaen?
 Bysonder daer den Haeg meer glans van schoonicheden
 In sich besluyt, als een van Hollants grootste steden.
 Al sey d'er een, dat zy meer schoonheyt in sich lach.
 Gelooft het niet, voor dat zy die breng' voor den dag.
 Maer mog'lijk sout gy haer veel liever sien int leven:
 Wert u gelegentheyt tot dit geluck gegeven,
 Soo neemtse waer, maer dat komt selden te geschien
 Dat gy haer soo by een, gelijk als hier kont sien.
 'k Beken het leven is voor verwen te verheffen:
 Maer wist Parrhasius de fruyten soo te treffen,
 Dat het gevogelten uyt 't hoochste vande lucht
 Quam afgevlogen, om te picken van de vrucht:
 En wist dien Zeuxis een Gordijn soo na te maken,
 Dat self Parrhasius die meynden aen te raecken,

* Seer vermaerde Schilders en Conterfeyters hier in den Haegh.

En wegh te schuyven , om te sien , wat dat 'er stont ,
 1 En wie den Coning tot de prijs gerechticht vondt .
 En sou de konst nu na 't verloop van soo veel Iaren ,
 Die met de menschen van die tijt zijn heen gevaren ,
 De schoonheyt van een vrouw , die zy in 't leven siet
 Niet doen gelijcken , soo was schilderen verdriet ?

Maer om niet al te lang aen dit gesicht te hangen ,
 Gelijk wy veeltijts na verandering verlangen ,
 Soo laet ons wandelen , en voortgaen naerde mart .
 Of anders bleef gy in die schoonheyt licht verwart .
 Doch eer wy onse voet uyt het west eynde setten
 Soo kan den leser op den Assendelft straet letten
 En sien verwonderend ' nu schoone huysen staen :
 Daer hy voor weynig tijt het vee noch had sien gaen :
 Ter slinckerhant daer is een and 're ² straet gelegen ,
 Heel volrijck , en bebouwt , en ruym , maer alle wegen
 En steegen in te slaen , dat is de meening niet
 Want wie is niet voldaan , als hy de beste siet ?
 Ontrent die straeten daer verbetren de gebouwen ;
 Gelijk als gy met my al wand 'lend ' aen kont schouwen ,
 3 Tot aen Sint Jacobs Kerck , daer sulck een Mart begint ,

1 Parrhasius & Zeuxis quondam certamen artis exercebant. Parrhasius tam scite uvas efflinxit: ut aves advolarent. Zeuxis Linteum pinxit, tam naturaliter, ut ipse Parrhasius conatus id remove, ut videret, quid Zeuxis pinxisset, fuerit deceptus, sic Præmium Zeuxis abstulit, quippe Parrhasius aves, ipse vero tantum artificem sefellerat. *Plin:*

2 De Vleersteegh.

3 De Groote Kerck, die genaemt wert Sint Jacobs Kerck.

Dat ghy in overvloet haer weerga nauwlijcks vindt.
 Maer vrienden, of het u nu mogelijk mocht lusten,
 Hier in dit heylich huys een weynich uyt te rusten,
 Ghy vint'er tijdt-verdrijf, en 't heeft al vry zyn werck,
 Te sien, al watter is te sien in dese Kerck.

Het is een schoon gebouw, ¹ dat voor drie hondert jaren
 Is opgebouwt, om tot de Godts-dienst te vergaren;
 Een Kerck, die soo ghy haer by and'ren vergelijckt,
 Voor weynich Kercken van heel Nederlandt maer wijckt.

Daer staet een Tooren op tot aen de lucht verheven,
 Die aen den Reyser kan van ver een teycken geven:
 Hoe dat hy afgedwaelt, in bergen, of in dal,

Sijn wegen seecker na den Haegh toenemen sal.

Hier sijn de Wapens van veel Edele geslachten

Te sien, die hier in 't graf dien grooten dagh verwachten;

² Soo maect de bleecke doot het alles weer tot stof,
 Treckt Herders uyt haer hut, en Princen uyt haer hof.

³ Hier sijn de Wapens van die onversaegde Ridd'ren
 Van 't Vlies, die voor haer deucht de werelt dede sidd'ren.

Hier staet dat heerlijk graf van Hollandts Admirael,
 Die niet en sturf door 't loot, of door 't moordadigh stael;

⁴ Maer ongeluckich sprong door 't hemelsche bestieren,

¹ Dese Kerck is gebouwt in het jaer 1399 van Hertogh Aelbert van Beyerens.

² Pallida mors æquo pede pulsatur pauperum tabernas
 Regumque turres. *Horat. lib. 1. od. 12.*

³ In het Choor van dese Kerck staen twee en dertich Wapenen van de Ridderen van
 het Gulde Vlies, aen elcke zyde tseftien, met dese subscriptie
 PRÆMIUM NON VILE LABORUM.

⁴ Den Admirael Obdam is in het jaer 1665. op den 13 Junii, na dat hy den gantschen
 morgen als een braef Soldaet had gevochten, 's namiddaghs door sijn eygen kruyt
 met sijn Schip en Volck opgesprongen.

Daer hy nu fit gekroont met eeuwige laurieren :
 Den grooten Waffenaer ,¹ wiens naem geduerig waft
 In onverganckb' re lof, en op geen eeuwen paf,
 Die aen het Vaderlant het leven heeft gegeven :
 Die² lant, noch³ bloet, noch eer yet fchuldig is gebleven:
 4 Door wien dat Fred'rick noch de Kroon der Deenen draegt,
 Van wiens man hafticheyt de gantsche werelt waegt :
 Staet hier in't marmersteen : foo⁵ droeg dien helt fyn leden,
 Wanneer hy als het hooft des Ridderfchaps ging treden
 Na 't Raedt-huys van ons Lant, en aen den vryen Staet
 Een zuyl verftreckte door kloeckmoedicheyt, of raet.
 Dit fchonck hem 't Vaderlant voor fyn manhafte daden,
 Dit is fyn helde krans, dit zijn zijn laure bladen :
 Maer 't was onnodich dat den Staet aen hem dit gaf,
 Die d' aerde tot zijn lof, de Zee heeft tot zijn graf;
 Die forgende voor d'eer van 't lant, en van zijn erven,
 Manhaftig met geweer in handen quam te fterven;
 En vechtende, gelijk een Hollants Admirael,
 Het leven kreegh, doen hem de doot trof met haer ftael :
 Soo leeft een⁶ Hector, foo een grooten Alexander,

1 ——— quem nec ventura filebunt

Lustra, nec obducta rapiet sub nube vetustas. *Claud.*

2 Non solum enim nobis nati fumus, sed patriæ, sed amicis, &c. *Cicer.*

3 ——— magnorum haud unquam indignus avorum. *Virg. lib. 12. Æneid.*

4 Alsoo hy in het Jaer 1658. een groot secours door de Sweetsche Vloot binnen Copenhagen bracht, sonder het welke den Koning die Stadt, noch sijn Rijk, menschelijcker wijs, niet en soude hebben konnen defenderen.

5 Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. *Virg.*

6 Een soon van den Koning Priamus, die vechtende voor Troyen, met een Pijl van Achilles wierdt doorschoten, ende met koorden aen sijn Wagen gebonden door het Griecksche Leger wierd gelleept.

Sooeen¹ Torquatus, soo een² Cocles, en dien³ ander,
 Die 't onverwinnelijck Carthago aen 't gebiedt
 Van Roomen bracht, en haer geen krachten over liet.
 So leeft dien groten⁴ Tromp, dien Heemskerk, dien van Galé,
 En blincken naer haer doot met heerelijcker stralen:
⁵ Soo achtmen ware deught, wanneer sy uyt ons oogh
 Is wegh, daer levendigh de Nijt haer gal op spoogh:
 Hier staet geen Lieve Vrouw van silver, noch geen Santen,
 Hier vindtje geen Autaers gestelt aen alle kanten,
 Hier knieltmen voor geen Beelt van koper, of van hout,
 Maer voor een Godt, die Aerd' en Hemel heeft gebouwt.
 Hier roept de wijsheyt door haer Heylige Trompetten,
 De Goddeloosen tot de wond'ren van Godts Wetten,
 De Sotten tot verstant, en wijst haer krachtigh aen,
 Hoe dat geen Sondaer voor Godts aenschijn kan bestaen.
 De Kroonen van de deught, de straffen van de sonden,
 Hoe datter buyten Godt noyt vrede wort gevonden,

¹ Dien manhaftigen Romeyn, die de couragie hadt om tegen de stercksten van het Franche Leger aen te gaen, ende te laten sien, wie van bey die Volkeren kloecmoédiger, en beeter ten Oorlogh waren afgherecht, ghelijck als Livius daer van breeder schrijft in syn 10 boeck, cap. 10.

² Horatius Cocles, die, na dar hy's vyants Leger eenigen tijdt voor een brugge alleen hadde gesteyt, naderhant de Brugge by de Romeynen afgebroocken zynde, met de wapenen in de handt in den Tyber sprongh, ende behouden in het Roomsche Leger quam. *Flor: lib. I. cap. 10. Liv:*

³ Scipio Africanus soo vermaert in de Romeynsche Historien.

⁴ Admiralen, en Zeehelden, die voor het Vaderlant gebleven zyn.

⁵ Virtutem incolumen odimus,
 Sublatam ex oculis quærimus invidi. *Horat:*
 Pascitur in vivis livor, post fata qui escit,
 Tunc suus ex merito quemque tuetur honos. *Ovid:*

Hoe dat de vrome bly, en moedich is van geest:
 Daer den godloosen voor zijn eygen schaduw' vreesft.
 In 't kort, wat dienstich is om zielen aen te queecken,
 En koele herten tot de Liefde Gods t'ontsteken:
 Dat wert hier driemaels 'sweecks soo levendich vertoont,
 Dat het onmoog'lick schijnt, dat God noch wert gehoont.
 God geev' dat wy dit licht in eeuwigheyt behouwen,
 En ons noyt met die Hoer van Babel ondertrouwen,
 Wy zijn het Wonderwerck van uwe rechterhandt,
 Verschoon den Wijngaert, die gy selver hebt geplant.
 't Bewint van dese Kerck is aen den Haegh gebleven,
 Ofaen de geen, aen wie het Borgemeesters geven;
 Want haer is d'eygendom, en het gesach alleen.

Rontom de Kerck daer zijn veel marten dicht by een,
 De noort zy is de mart van Appelen, en Peeren;
 En die met winter oost zijn keuken wil stofferen,
 Die kan't in overvloed hier krijgen voor een prijs,
 Dat niemant om profijt sou planten, was hy wijs.

Ten zuyden is een plaets daer mogen alle boeren
 Tot twee, of driemael's weeks haer vister mart dach voeren.
 En sonder roem geseyt, men vint hier dickmaels vis,
 Soo goet van smaeck als 'oyt te Dort oft Gorckum is.
 Hier heb ick Snoecken van vijf voeten lang sien meeten,
 Soo blanck, soo hert, soo goet, als Cabeljauw om t'eten:
 Waertoe dan Maes, of Wael, of Yffelstroom, of Leck?
 Wy hebben geen Rivier, noch minder vis gebreck.
 Maer niemant hoeft sich aen die soort van vis te binden;
 Hier is de beste flach van Zee vis oock te vinden:

Want 't beste van al 't geen, dat Schev'ling, of Maes-Sluyt
 Vangt, dat hoort in den Haegh, gelijk als eygen t'huys.
 Hier heb' een volle mart, een mart, die alle marten,
 In lekkerheyt van vis, en overvloet kan tarten:
 Daer sulcken handel is, dat dickwils eene stal,
 Meer, als het beste huys in Steden gelden sal.
 Wat werter 's winters, als de Cabeljauw kan dueren,
 Een groote menichte aen d' omgelege Bueren
 Geschoncken of verkocht! wat dat het kost of gelt,
 Het moet naer Amsterdam, de prijs wordt aengetelt.
 'T is een vermaeck om sien, hoe dat de menschen woelen,
 En onder een, wanneer het vis-daghis, krioelen:
 Hier hoorje ¹ Nies, die roept, soo veel sy roepen kan:
 Hoe! ouwe kennis, soo voorby? spreekt doch eens an:
 'K heb wat voor jou bewaert; sie daer! dat benne Tongen!
 Dat is Bruyts-hoofst-doeck: maer se worden al edongen.
 Of soeckje schoone Schol, of Terrebot, of Griet?
 Hier heb ick noch wat puycks, as klare wrongel, siet!
 Het hoofst krimt aen de staert. Hoe! sou ick jou bedriegen?
 Mijn outste klant? wis niet: ² Neel Davits die mach liegen:
 Mijn zegel is mijn woordt: ick ben een Vrouw met eer:
 En hebje beter oyt gehad, soo komt noyt weer.
 Daer komt ² Neel Davits, en set oock een keeltje open:
 Die nu wat goets soeckt, die dient niet voorby te lopen:
 Hier heb ick Schellevis! siet kinders! dat 's wat raers;
 Gekrompen als een Ael, en dat om dees tijdt 's jaers:

¹ Een van de principale Vissch-verkoopsters.

² Een andere Vissch-verkoopster.

Maer't stuk, al was't mijn broer, die moet een gulden gelden :
 En deuchtse niet, ick laet my voor een hoer uyt schelden.
 Hou daer, breng t'huys. Is't niet tot Steven Jan Ooms seun ?
 Jou vaer die was soo mild, en hoe kom jy soo deun ?
 Een derde wederom met luyder stem en gallem,
 Die roept : wie wilder nu oprechte krimpert Sallem ?
 S'is als scharlaken, of Jerangien ; dat's een moot !
 Al wier de jonge Prins daer op te gast genoot.
 Sie dat is Bolck, s'heeft noch genoch tent leggen leven ;
 En is't niet waer, je felt my niet een oortje geven.
 Een schelling. Meenje dat ick steel, of borgh, als jy ?
 Besietme dat postuer ! en moer gaet noch in't zy !
 Sy bied een schelling voor die zoo ! Wat dunkt jou Aeltje ?
 Wel fiet dit lieve dier ! het is een goelick staeltje ;
 'T lijkt noch al wat te zyn, met haer gestreepte keurs ;
 Sy sleept al mee, en heyt een schelling in de beurs !
 Een ander die haer Vis oock garen quijt sou raken,
 Die komt op haer manier al mee een praetje maken :
 'K heb sulcke Pieterman ; maer Juffrouw, kijck een reys !
 Wat hebj' aen slappe Bolck, dit's vis, gelijk als vleys :
 Ey ! voel hoe wel gevoedt ; maer wachtje voor het steken,
 Het raecten Pleuntjen eens, ick weet niet hoe veel weken
 Het meysje der mee ging ; het is een arrig quaedt,
 En 't luystert dickwils na geen Meester, noch geen raedt.
 Sie watte Meulenaer ! laet ick j'een sneesje leggen,
 Daer is geen omsien na, ick magh'er waer mee seggen.
 Dat benne Scharren ! maer ick heb noch sulck een Kreeft,
 Of and're vis, na dat de tijdt van't jaer dan geeft.

Soo leeft, en woelt het op die mart meest alle dagen:
 Ten waer by groote storm, of harde winter vlagen,
 Den Visscher sich niet dorst begeven van het strandt,
 Om met gevaer van lijf, te wagen Schip, en Wandt.
 Voorby die mart sien wy een and're mart beginnen,
 Daer menig mensch sijn kost met koopmanschap kan winnen.
 Maer eer men hondert treen, of nauwlijcx soo veel gaet:
 Sie daer een oudt Stadthuys, recht voor een ¹ Nieuwe-straet.

Daer staet het Raedthuys van 't vermaerde 'sGravenhage:
 Het geen sijn lof niet hoeft op Marmersteen te drage,
 Of swaer getimmer, of verganckelijck cieraedt:
 Maer op goe Wetten, en een loffelijcken Raedt.
 'T is waer, de Wereldt sal't geen Achtste Wonder noemen:
 Het machtich Amsterdam kan daer alleen op roemen.
 Maer reyst heel Hollandt door, en wijst my eene Stadt,
 Die sulck een oudt Stadthuys, of Ed'len bouwheer hadt.
 Daer sijn vier hondert jaer, of weynich min vervlogen,
² Dat Bredergos geslacht dit huys heeft opgetogen.
 Maer d'eeuwen vloeyen wegh, gebouwen gaen te niet:
 En 't is een kleyn verstant, dat op die saken siet.
 Maer wijsheyt, goet beleydt, de Weesen recht te spreken,
 De Weeuwen voor te staen, de sonden af te breken:
 De deuchden aen te voen, de ³ stouten te vertreen,
 D'ootmoedige met recht te helpen op de been;

¹ Niet nieuw, ten aensien van de gebouwen en huysen, die in de selve staen, alsoo het een van de oudtste straten vanden Haegh is, maer alleen in naem.

² Exstructæ à Nobilibus ædes amplissimæ, interque alias Brederodiæ, quæ in Hagensem curiam nunc conversæ. *Boxhorn. fol. 352.*

³ Parcere subjectis, & debellare superbos.

De liefde van't gemeen, de sorg van d'Onderfaten,
 1 In't maken van een Wet, Godts Wet niet na te laten.
 2 Te straffen met verdriet, te loonen met een vreucht,
 Nauw acht te nemen op de gangen van de jeucht;
 En hoe de jonckheyt werdt geleert, en onderwesen,
 Geen vyandt, maer alleen Godts vyandtschap te vresen:
 Dat maect een Volck geacht, dat geeft een Magistraet
 Een lof, die langer als het beste Marmer staet.

Nu sal ick in het kort den Leser voor gaen stellen,
 Wie dat die plaets regeert, en leeren hem vertellen,
 Dat hy alleen geen Haegh, en huysen heeft gesien;
 Maer wie dat in die plaets soo loffelijck gebien.
 De Vroetschap die bestaet uyt twee en twintich Raden,
 Die op haer schouderen de swaerste sorg en laden:
 Want al wat voorvalt van geen overgroot beslach,
 Raect Borgemeesteren, of Schepens haer gesach.
 Maer als't de noodt vereyfficht, het lichaem te beswaren
 Met nieuwe lasten, moet den gantschen Raedt vergaren:
 Als een Ontfanger van 's Haeghs inkomst werdt gemaect,
 Of yets, dat in't gemeen haer recht, of aensien raect.
 Maer die voornamentlijck de Borgers hier regeren,
 En in veel saken oock recht spreken over ³ Heeren,
 Van wat voorrang of staet, die telick tweemael vijf,
 En elck die weet sijn recht, en elck heeft sijn bedrijf.

1 *Omnium legum est inanis censura, nisi divinæ legis imaginem gerant. August.*

2 *Qui fruitur poena ferus est; legumque videtur
 Vindicam præstare sibi. Claud. in consul. Manl.*

3 *Te weten in Erf-scheydinge, Huwelijcks saken, en diergelijcke meer.*

Voor eerst den Officier die op het recht moet letten
 Der Ov'richey, alseen beschermer van haer Wetten,
 En nemen neerstich acht, dat onrecht noch geweld
 Geen vleugels krijght, en sich niet tegens recht en stelt.
 Dat geen Afgodery in't landt en werdt gevonden,
 Noch door een valschen Godt, den waren Godt geschonden.
¹ Dat vryhey van de straf, geen lust tot sonden baert;
² Dat niemant werdt verdruckt, of boven 't quaet beswaert.
 Drie Borgermeesters sijn de Borgerlijcke faken
 Vertrouwt: die ³ soo veel werck van d'Onderfaten maken,
⁴ Dat yeder schijnt te sijn een Vader van 't gemeen:
 Drie in getal, doch in genegenthey maer een.
 Geluckich is een Stadt, geluckiger de Borgers,
 Die rusten sonder sorgh, op sorgh van sulcke sorgers;
 Want daer ⁵ voorsichticheyt, en liefde, handt aen handt
 Vereenight gaen, daer komt de voorspoet in een Landt.
 Ick acht onnodich in het breedt hier te vertrecken,
 Hoe ver dat haer gefach, en recht sich komt te strecken;
 Want yeder een, schoon dat hy self noch tot die trap
 Van eer niet is geraeckt, ken 't Borgermeesterschap.

¹ Quotus quisque enim reperietur, qui impunitate proposita abstinere possit injuria.

Cicer. lib. 3. offic.

² Nec scutica dignum horribili sectere flagello. *Oor at. Satyr. 3. lib. 1.*

³ Est proprium munus Magistratus, intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejus dignitatem, decus, ac utilitatem sustinere, & ea fidei suae commissa meminisse. *Cicer. lib. 1. offic.*

⁴ Omnino qui Reipublicæ præsumt duo Platonis præcepta teneant: unum, ut utilitatem civium sic tueantur, ut quicquid agant, ad eam referant obliti commodorum suorum: alterum, &c. *Cicer. lib. 1. offic.*

⁵ Ἀρεθὸν μέγιστον ἢ Φρόνησιν ἐστὶ ἀέτι.

'T is een ¹ swaer wichtich Ampt, vol sorg' en moeylichheden:
 Insonderheyt, voor die 't met eer soeckt te bekleden;
 Want soo 't bestieren van een huys veel sorg bevat,
 Wat isser moeyten in 't regeren ² van een Stadt.
 Veel van de lof van haer Regering hier te spreken,
 Was by de middagh son een flauwe kaers onsteken.
 Haer goede Wetten die sijn spiegels van haer deucht,
 Daer sich den Borger op verlaet, en in verheugt.
 Soo bloeyter d'eendracht, en de welvaert langs de straten:
 Soo wert de deucht gevoedt in goede Onderfaten:
 Soo wert het quaet geweert, en met de voet getrapt,
 Terwyl gerechticheyt op hare throonen stapt.

Ses Schepens sijnder, die in het Gerecht verschijnen,
 Om 't quaet voor haer gesicht als sneeuw te doen verdwynen,
 Die swaeyen 't heyl'ge swaerdt, en schudden uyt haer schoot,
 Voor den misdadigen, het leven of de doot:
 En straffen 't quaet naer eysch, en doen de boosen beven:
 Om soo de vromen in gerustheyt te doen leven;
 Want alwaer Schelmery vint voorspraeck in een Lant,
 Daer moet de Vreden, en den Godtsdienst aen een kant:
³ Die sitten driemael 's weecks, om Borgerlijcke saken
 Te hooren, en een eyndt van hun verschil te maken.
 Daer is soo suyv'ren recht, daer is soo goeden spoet,
 Als ergens in ons landt voor eene Vierchaer doet.

¹ Quicunque enim male rexerit, displicebit Diis, qui bene, civibus. *Stob. ferm. 43.*

² *Revera mihi videtur esse ars artium, & disciplina disciplinarum civitatem regere. Nazianz.*

³ De Heere Schepenen houden alle weeck driemael Rechedagen, twee om de saken te bepleyten, ende een om de rol te vorderen.

1 Geen liefden noch geen haet doet haer de Wetten buygen,
 'K neem soo veel vonnissen van nadruck tot getuygen,
 Die goet gekeurt by 't Hof, en by een hooger Raedt
 Doen blijken, dat den Haeg haer plicht, en 't 2 Recht verstaet.
 Laet soo die blinde 3 Maegt noyt uyt uw Kamer wijcken;
 Soo sal het onrecht voor het recht de Vlagge strijcken;
 En soo sal die 4 Godin weerkomen uyt de lucht,
 Die om de Schelmery van d'aerden was gevluucht.

Maer nevens dese tien kan ick noch and'ren setten,
 Een Thresaurier, dien op 's Haegs inkomst staet te letten;
 Een Pensionaris, die veel saken gaede slaet:
 Een Secretaris, die de pen voert in den Raedt.
 Behalven dat hier is de Kamer, die de Weesen
 Moet tot een Vader, en tot een bescherm-heer wesen:
 Die toefiet, dat het recht van het onnoosel bloedt
 Niet wert verkort, of niet beschadicht aen sijn goedt.
 Dit is soo in het kort eens voorgesteld, wat Heeren
 Den Haegh, met soo veel sorgh, en soo veel lof regeren:
 Godts eer, en 't voordeel van 't gemeen, dat sy haer Doel,
 Soo blijft in eeuwicheyt bevesticht haren stoel.

1 ——— ——— ——— *justique tenorem*
Flectere non odium cogit, non gratia suadet. Claud.

2 *Ignorantia judicis plerumque est calamitas innocentis. August. de civit. Dei. lib. 29.*

3 Der Gerechtigheyt, die blindt geschildert werdt, en oock in de Kamer vande Heeren Schepenen alhier hangt.

4 *Astrea de Godin van de Gerechtigheyt, die by de Poëten gefingeert werdt om de Schelmery van de menschen van de Aerde na den Hemel gevloten te zyn.*
Vista jacet pietas, & virgo caele madentes
Ultima Coelestium, Terras Astræa reliquit. Ovid. 1. Metam.

Voorby't Stadthuys soo doet de groote mart haer open,
 Daer yeder sijn gerijf in overvloet kan kopen:
 Want die sijn beurs met gelt te voren wel stoffeert,
 Die vindt al, dat hy soeckt, en koopt, dat hy begeert.
 Men sieter Fruyt, en Groen, en Hoenders, en Konijnen,
 Faysant, Patrijs, en Snip, en Haesen by dozynen:
 En al het kleyn gebeent, het geen met Roer, of Net
 Gevangen is, dat werdt hier meest te koop geset.
 Die 'smorgens vrienden krijght, of op de middagh gasten,
 Staet noyt verlegen, schoon s' hem on verwacht verrasten,
 Gelijk in and're Steen; maer sendt sijn Meyt of Knecht,
 Maer na die mart, en siet sijn Tafel aengerecht
 Met alle leckerheyt van uytgesochte spysen,
 Al was de mart een Koy van Haesen, of Patrysen.
 Want al wat Gorkum mest, al wat Breda kan voen,
 Dat sendt het na den Haegh om grooter winst te doen.
 Soo dat ick seggen kan: daer mogen marten wesen
 Die grooter zyn, maer geen die voller zyn, als desen:
 En die sich aen sijn smaeck, en aen sijn lusten bindt,
 Hoeft noyt te missen, daer sijn tong vermaeck in vindt.
 In't midden van de mart, wat na de Noorder zyde,
 Staet een Capelleken, van over oude tyden
 Voor Sint' Niclaes gebouwt: doen was't een geest'lick kluyt,
 Nu is't verandert in een ¹ Hal, en vleeschlijck huys.
 Maer Leser, het is tijdt om van de mart te scheyden:
 Nu soud' ick u wel voort naer't Buyten-hof geleyden,

1 Daer de Vleesch-Hal jegenwoordich is, pleegh de Capel van Sint' Niclaes te wesen,
 gelijk als aen de manier van het gebouw genoegsaem is aen te sien.

En soo naer't Binnen-Hof, maer 't heele Noorder-endt
Van 's Gravenhage, dat is u noch onbekent.

Laet ons aen dese kant nu oock wat tijds besteden,
En sien, wat dat den Haegh hier voor vermaecklijckheden
Kan toonen, hoe men hier in dese plaets komt aen:
Wat straten datter zyn, wat huysen datter staen.

In't Noorden heeft den Haegh geen lustige Waranden,
Geen Bósch, noch Wey, maer Zee en aengename Stranden,
En Duynen, daer voor dees' in grooten overvloet
'T Konijn tot Spijs, en tot vermacck wierdt aengevoedt.
Nu ister uytgeroeyt, op dat het aen geen Bomen
Die langs de straet wegh staen, by hongers noodt sou komen,
En schenden't jonge hout, dat moog'lijk metter tijdt
Een schaduw geven sal, daer niemant hette lijdt.
Dit is een Wonder-werck, dat sulcke hooge sanden
Geeffent zyn, gelijk een vloer, door menschen handen;
En dat die Bergen zyn verandert in een straet:
Die van den Haegh tot aen het eyndt van Schev'ling gaet.
¹ Dit is geen enge-wegh, maer ruym, en breedt en open,
En daer een Koets twee drie kan nevens d'andren lopen.
Aen weder-zy een roe vijf ses, of meer beplant
² Met hout, dat wasschen wil, en opgaen in het sandt.
Hier kan men 'smorgens eer de Son met heete stralen
Den wandelaer verzengt, een Zee-vermaeckjen halen,
En sien den afflagh aen, en letten offer Vis,

¹ De wegh na Scheveling is van het Tol-huys af, met de Dijcken achtien roeden breedt, ende ontrent twee roeden geftraet.

² Aen wederzyde met vier ryen Bercken en Elst beplant.

Van onse lust of smaeck die nacht gevangen is:
 En werter yet, het geen ons aenstaet, afgeslagen,
 1 Men mijnt het, en men laet het na den Haegh toe dragen:
 En noodt een gast twee drie, die met die versche Vissch,
 Veel meer vermaecktzyn, als den kostelijcksten diffch.
 Hier kan men 'savonts, als de Son in Zee gaet duycken,
 En haer al-siende oogh voor onse Wereldt luycken,
 Een koeltjen aen het Strandt gaen soecken, en door 't nat
 Heen draven, dat de Zee om neus, en ooren spat.
 Het Dorp van Scheveling, dat met sijn vissch te voren
 Most ploegen door het sandt, en dickmaels scheen te smoren
 Van hette, dat gaet nu met Bennen overlaen
 Van vissch, en doet niet half den arbeydt in het gaen.
 In't kott, het is een wech, die veel gemack kan geven,
 En de volmaecktheyt aen't playster van't Haegsche leven;
 Want aen het Oost leyt Bossch, aen't Zuyden weeld'rig Lant,
 Aen't Westen Dal en Berg, aen't Noorden Zee en Strandt.
 Maer laet ons van die weg't Noort-eynden in gaen treden:
 Ick sal den Leser hier met geen wijdtluste reden
 Den ingang van den Haegh beschryven: want hier leyt
 Een brug, en gracht, gelijk van't Zuyd-end is geseyt:
 2 Ter sliickerhandt daer is een perck beplant met Linden,
 Daer kan elck een, die't gaen verdriet, een Wagen vinden:
 Die hem voor kleynen prijs, en sonder lang verding

1 Alle Hageners hebben het recht niet alleen om Vissch te mogen mijnen, maer oock om die te naesten, mits betalende sekere kleynen prijs.

2 Aen de sliicker zyde van het Noort-eynde is het Veer van de Wagens na Scheveling, die gehouden sijn voor drie schellingen derwaerts aen te ryden, gelijk als in de Ordonnantie breeder is te sien.

Sal binnen't hallif uyr doen staen te Scheveling.

Voorts is't een rechte streeck, heel dicht aen beyde zyden
Bebouwt, daer menichte van Koetsen daeglijcx ryden,

Die uyt en ingaen, en veel volck, dat alle daegh

Na Schev'ling gaet, en weer van Schev'ling na den Haegh.

Hier staen veel huysen, en veel prachtige gebouwen;

Hier woont de man, die't Lant sijn schatten laet vertrouwen,

Die al de middelen van Hollandt gade slaet:

¹ Een Pauw, die maect dat elck met rijcke veeren gaet.

Treedt nu een weynich voort, en daedlijck sult gy komen

Aen't Oude-Hof, een werck daer acht op dient genomen:

Een Koninglijck Paleys, en die't met oordeel wil

Doorsien, die blijv' voor't minst een uyr of twee hier stil.

Het is een oudt stuck wercks, dat eertijts is gebouwen

² Van Carels Thesaurier, die hier sich pleeg t'onthouwen:

Wanneer hy in den Haegh quam soecken sijn vermaeck,

Ofdat hem hier ter plaets dee komen 's Keyfers saeck.

Daer na is d'eygendom aen Brandtwijcks huys gekomen,

Dat heeft hier voor een tijdt sijn wooning ingenomen:

Doch eyndelijck soo is't geraeckt in Fred'ricks handt,

Die het gebracht heeft in soo heerlijcken standt.

Dien grooten Frederick, van Bouw-lust soo beseten:

Dat hy met dit vermaeck kondal sijn sorg vergeten:

³ Die soo veel huysen heeft getimmert uyt de grondt,

¹ De jegenwoordige Heer Ontfanger van het Kantoor van Hollandt, is ghenaemt Maerten Paeuw.

² Het Oude-Hof is gebouwen by eenen Vincent Cornelisz van Mierop, Thesaurier van Keyser Carel over de Nederlanden.

³ Als't Huyste Rijswijck, Honslaerdijck, ende meer andere schoone Gebouwen en Plantagies hier in Hollandt, en elders opgerecht.

En bosschen heeft geplant, daer niet een boom en stondt :
 Die heeft het soo herbouwt, soo prachtig op doen halen,
 Soo heerelijck verciert met Koninglijcke Zalen,
 En alle kost'lijckheyt, dat het nu hedensdaeg,
 Ver is het allerschoonst gebouw van onsen Haeg :
 Hier hebben ¹ Coningen, en Coninghlijcke vrouwen,
 Dewijl sy in den Haeg geweest syn haer onthouwen :
 Hier is Louysa, tot een Keurvorstin en vrouw
 Van ² Brandenburg gemaect, door een gewenschte trouw :
 Maer die Princes soo wel in deucht, als bloet verheven,
 Na dat sy aen die Vorst drie Princen in het leven
 Gelaten heeft, is naer een hooger Hof gegaen,
 Daer sy voor eeuwig aen Gods rechterhant sal staen.
 Godtvruchtige Princes, die in die groote weelde,
 En in dat hoog geluck, noyt met de ³ werelt speelde,
 Maer hier op aerden in soo hoog verheve lot
 Gestelt, maer hooger en veel grooter noch by God ;
 Noyt struyckelden op soo veel slijckerige wegen,
 Maer God tot u, en ghy weer tot u God genegen .
 Hebt Aerd', en Hemel door u leven soo voldaan :
 Dat ghy by God en mensch in liefden hebt gestaen.
 Noyt sal uw' groote naem, noyt uwe deuchden sterven.
 God wilsē zegenen, en kroonen in uw' erven,
 En maeck' die Princen van soo hoog verheven bloedt

1 De Koning van Bohemen, de Koninginnen van Vranckrijk en Engelandt.

2 Louysa d'oudtste dochter van Prins Fredrick Hendrick, is op dit Hof met de Keur-
van Brandenburg op den 7. December 1646. seer heerlijck getrouwt.

3 δικαιον υπερίστη μεμνησθ' Θεού.

Tot Princen van de deucht, en Heeren ¹ van't gemoet.
 Nu hout Amelia hier Hof, en laet de saken
 Der Wereldt varen, om in Godt haer te vermaken:
 Sy snijdt de sorgen van het aerdsche leven of,
 En vindt gerustheyt in het ongeruste Hof.
 Soo strekt dit Noorder-endt sich uyt tot aen de Hoogstraet,
 Meest recht,maer hier en daer by-na,gelijck een boog staet.
² Verscheyde straten soo van d'Oost, als Wester zy,
 Die komen hier op uyt, maer wy sijn die voorby.
 Hier paelt de Hoogstraet aen, die heeft haer naem gekre-
 Om dat sy in den Haegh het hoogsten is gelegen: (gen,
 Een stract van Koopmanschap, die na de ³ Warmoes-stract
 In nering, handel, en gewoel van menschen staet.
 Die stract eyndt op de mart: hier waren wy gebleven:
 Nu sullen wy ons naer het Buyten-hof begeven,
 En door een ⁴ stractje treen, daer grooten overvloed
 Van alles is, het geen de Juffers dienen moet
 Tot haer cieraedt, om door verscheyde soort van verwen
⁵ Het oog van Jongmans te verblinden, of bederven.
⁶ Elck meysje dat is van haer self het minste deel;
 Want lint, en lock, en krul dat maect een groot verscheel.

¹ ——— tunc omnia jure tenebis
 Cum poteris Rex esse tui. *Claud. de 4. cons. Honor.*

² Als de Mole-stract, de Heul-stract, en meer andere.

³ Een seer Nering-rijcke stract binnen Amsterdarn.

⁴ Het Hal-stractje meest van Franse-Kramers bewpont.

⁵ Auferimur cultu gemmis, auroque teguntur
 Omnia.

⁶ ——— pars minima est ipsa puella sui. *Ovid.*

Ick heb hier boven u de Linde-laen beschreven,
 En door't Voorhout geleydt, daer hondert Koetsen sweven,
 Met menich meysje, dat soo sierlijk is gekleet,
 1 Dat licht een Vry'r sich in die goude lijst vergeet:
 En't principael niet siet; want sach hy haer ontkleden,
 En sonder strick, of quick, of krul na bedt toe treden:
 Hy swoer ter goeder trouw, dat hy het Dier niet kon,
 En niets meer overich van al die schoonheyt von.

Hier hebt ghy nu haer mart, hier siet ghy groote hopen
 2 Van Juffers, uyt en in de Kramers Winckels lopen,
 En haer voorsien van al het geen dat dienen kan,
 Om hare Waer te doen behagen aen een man.
 Hier vindt men alle ding, hier staet men noyt verlegen,
 En selden soeckt mer yet, of 't werdt voorgelt gekregen:
 Want al wat Brussel maeckt, al wat Parijs verzint:
 'T is wonder, soo ghy 't hier na acht daegh niet en vint.
 Dit is geen mart alleen voor die van 'sGravenhage;
 Maer alle Juffers, die haer nae de mode dragen,
 Die komen hier uyt veel na by gelegen Steen
 Haer gelt, met groot vermaeck, in fortigheyt besteen:
 Want was 't niet in den Haegh gemaect, geboort, gesneden,
 Gestrickt en toegestelt, ghy kreegh 't niet aen haer leden,
 Al stont het qualijk, en al was 't niet wel gevoegt,
 Komt het maer uyt den Haegh, sy sijn terstont vernoegt.
 Het is vermaeck'lijk door dit stractjen te gaen wand'len,

1 Sæpe ubi sit, quod ames inter tam multa requiras,
 Decipit hac oculos Ægide dives amor. Ovid. lib. 2. de remed. amor.

2 ——— tanti est quærendi cura decoris. Juvenal. lib. 6.

Al heeft men van geen waer, of kramery te hand'len.
Want felden, dat men hier geen tijdt-verdrijfgeniet
In veelerhande foort van Juffers, die mer fiet.

Ick fagh 'er onlangs twee, hier in een Winckel treden;
D'een was volmaect, gelijk als een Godin, van leden,
En van een wack'ren geest, en van een groot gemoedt;
Maer d'andere, die was 't wanschapenste gebroedt,
En 't onvolmaeckste mensch van lichaem, en van leven,
Dat oyt van de Natuer, de Wereldt is gegeven.
Doen dacht ick by mijn self, en 't woordt dat quam'er uyt:
Of dese ¹ Tisphoon wel immermeer de Bruyt
Sou werden? Sou dat oogh, die lodderlijcke loncken
Welyemants boesem, door het minne-vuyr ontfoncken?
'T woordt was nauw uyt mijn mont, of daedlijk seyder een:
Ick wedd', sy werdt de Bruydt, en d'eerste van haer tween.
Ick sey: wie sou haer scheel en druypend oogh bewegen?
My: want elck dropjen hou ick voor een gouden regen.
Haer hayr dat is gelijk de allerschoonste Koe:
Die kleur die werd ick noyt in haer Ducaten moe.
Haer vel is geel en swart, haer aensicht is vol vlekken:
Een goude pleyster kan die sproeten licht bedecken.
Sy is gerimpelt, en schijnt vijftich jaren out:
Hoe ouder dat sy is, hoe liever haer getrouwt.
S'is onbevallich, en onaengenaem in 't spreken:
Het klincken van haer gelt verbetert die gebreken.
Haer hals is dor en schrael, en als mijn handt soo plat:

1 Een van de Helsehe Furien.

2 ~~————~~ vellem si magis effet anus. *Martial. lib. 10.*

Ick beeld my in, dat ick twee goude App'len vat.
 Haer rugge die is slim, en met een bult verheven :
 Dat is een silv'ren bergh, die veel vermaeck kan geven.
 Haer leden die sijn krom, en vallen schier in tweek :
 Maer goude ketenen die houden die by-een.
 Haer handen staen verkeert, sy kan niet doen, noch maken :
 Wat hoeft sy yet als gelt te tellen, en te raken.
 Sy helt, en valt, en gaet aen beyde zyden manck :
 Vier Paerden met een Koets die effenen haer ganck.
 Het is een Schat.kist vol elenden, en gebreken :
 Die moet men in een kist diep onder 't gelt versteken.
 Segh, wat vermaeck geeft u een kus van sulcken mondt ?
 Meer lieflijckheyt, als oyt een mensch ter Wereldt vondt.
 Ghy schijnt uytfinnich en van sotterny te rasen :
 Met yeder kus schijnt sy my Paerlen in te blasen.
 Ick laet die Paerlen u, en die vergulde vrcucht :
 Die wel bemint, bemint verstant, en ware deucht.
 Vervloecte gierigheyt ; kont gy ons soo verblinden ?
 Dat yemant meer vermaeck in gelt, als deucht kan vinden ?
 In rijckdom als verstant : ¹ Waer gaen de tijden heen ?
 De wijsheyt wort van 't gout verdrongen en vertreen :
² Voor desen waft een deucht de rijckdom te verachten,
 En klaer bewijs van seer hoogdravende gedachten :
³ Die nu niet meer begeert als de natuer gebiedt,
 Die is een boer, en verstaet de weerelt niet.

¹ Corrupti sunt, depravatique mores, admiratione divitiarum. *Cic. 2. Offic.*

² Divitias contemnere & pro nihilo ducere, magni animi & excelli est. *Cic. lib. 3.*

³ Iam rusticitatis & miseriae est velle, quantum satis est. *Senec. in Epist.*

- 1 Die raecht tot ampt noch eer, die vindt het Hof gesloten:
 'T gebieden is niet meer voor wijfen, maer voor grooten:
- 2 Men fiet na geen verftant, of hoe dat yemant leeft:
 Maer hoe veel Knegts hy voedt, maer hoe veel lants hy heeft.
 Heel anders was't gefteft, doen 't onverbastert Romen,
- 3 Haer Borgemeesteren van Lant en Ploeg dèe koomen.
 En doen een man, die eerst vergaderde fyn zaet,
 Vergaderde de kracht van de Romeynschen Staet.
- 4 En dat die selve handt, die voor soo weynig daegen
 De ploeg-toom had geftiert, van een Victory Wagen
 De toomen voerde, en door Romen henen joeg
 Verwonne Koningen, als Offen voor de ploeg.
- 5 Doen een Poplicola met algemeen behaegen,
 Tot viermael toe voor hem fack ⁶ roed' en bylen dragen:
 En doen die groote man, die deftige Romeyn,
 Soo rijk van lofen eer, van middelen soo kleyn.

1 Curia Pauperibus claufa est, dat census honores:
 Inde gravis Judex, inde severus Eques. *Ovid.*

2 ——— de moribus ultima fiet
 Quaestio: quot pascit servos, quot possidet agri
 Jugera &c: *Juven. Lib. 3.*

3 Ut Atilius, ut Quinctius Cincinnatus, quos pericula Reipublicae Imperatores
 afferebant, sed angustiae rei Familiaris (quid cessio proprium nomen veritati
 reddere) bubulcos fieri cogebant. *Val. Maxim. de paup. laud. num. 4.*

4 Sed illae rustico opere attritae manus, quaeque arantium boum jugum rexerant, trium-
 phaliscurrus habenas retinuerunt. *Val. Maxim. eod. num. 5.*

5 Consulatus initium Valerius Poplicola cum Junio Bruto auspiciatus est. Idemque
 post tres consulatus acceptissimos populo Rom. gessit. *Val. Maxim. eod. num. 1.*

6 12 Roeden en Bijlen wierden voor de Romeynsche Borgemeesteren ghedraghen
 tot een teecken van hare macht. En wort door de selve het Borgemeesterschap self
 beteykent.

1 En onvermogen was, dat hy self niet begraven
Kost werden uyt syn goet, en Landt, en Huys, en haeven;
Maer hy die levend' op 't gemeen maer hadt gedacht,
Uyt het gemeene weer ter aerde wierdt gebragt.

Die eeuwen syn voorby, die deuchden syn verdweenen,
Die houte hutten syn al lang in marmersteen
Verandert, en het Gout heeft als een Coningin,

2 De deucht verbannen, en de gantsche werelt in.
Maer het is sonder vrucht hier langer van te spreekken:

3 De werelt leyt te diep versmoort in die gebreecken,
Het is het dorre strandt geploegt: 't is de Moerjaen
Geschuert, daer noyt het swart met wasschen af sal gaen.

Die Zee, die gaet te hoogh, die vloet is niet te weeren:

'T is best dan, dat wy weer na 't woelend' straetjen keeren,

En soo al wand'lende door dese nacuwte gaen,

Nae 't ruyme Buyten-hof, en daer wat blyven staen.

Dit is een heerlyck pleyn aen weer zy met gebouwen

Verciert, daer Vorsten, en daer Steden haer onthouwen:

Dat prachtig hoeck huys 't geen dat staet ter flincker handt,

4 Is Lunenburg syn Hof, wanneer hy hier te Landt

1 Cum interim factorum illud columen Patrimonio ne ad exequiarum impensam
quidem sufficiente decessit: ideoque publica Pecunia ductæ sunt. *Val. Maxim. eod.*

2 Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit. *Juven.*
Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est. *Horat. Secund. ferm.*

3 Omne in præcipiti vitium stetit. *Juvenal. Satyr.*

4 Den Hartog van Lunenburg houdt sijn Hof op het buyten-Hof in het hoeck-
Huys staende aen de noort-zyde, dat hy eenighe jaren achter den anderen nu
in huer heeft gehad.

Sich komt verlustigen, en voor een tijdt besoecken
 Het Haeghe, dat het ver van all' Europaes hoecken
 Wint in vermaecklijckheyt, en tot aen't eynd' der aerd',
 By allé Volckeren bekent is, en vermaerd.

Ter rechter handt daer staet dat cierlijck huys, daer Leyden
 Te vinden is, wanneer 't ter dachvaert is bescheyden :

Een Stadt, die voor geen Stadt van Nederlant en swicht,
 En met haer naem soo vergaet als het Sonne licht.

Die oudt beroemde Stadt, daer ¹ Wilhem is geboren,
 Die om sijn deucht daer na tot Keyser wierdt verkoren.

Daer ² Floris, soo bequaem ten strijdt, ter Wereldt quam.
 Die Velsen goddeloos vermoord', en't leven nam.

Een Stadt, (gelijck als ick hier boven heb geschreven)
 Die voor de vryheyt meer gesorght heeft, als voor't leven :

Die van haer Vyandt, van oneenicheyt, en Pest,
 En honger aengetaft, haer Wallen, en haer Vest
 Uyt soo veel ongeval manhaftich heeft behouwen :

De teere Kinderen, de machteloose Vrouwen
 Gaen schreyen langs de straet van honger, maer de Man
 Toont dat hy Vyandt, en gebreck verdragen kan.
 Hoe kan den lof van sulck een ³ Borgermeester sterven,

¹ Wilhem Grave van Hollandt, de tweede van die naem, ende vijftiende Graef, is in het jaer 1222. geboren binnen Leyden, ende naderhandt in het jaer 1246. in de plaets van Frederick de tweede, verkoren tot Roomsch Keyser. *Boxb. in Theatr. Holl. fol. 209.*

² Floris sijn Soon, de vijfde van die naem, Grave van Hollandt, is oock tot Leyden geboren, die na dat hy veel Helde daden in den Oorlogh had uytgerecht, in het jaer 1296. van Gerrit van Velsen, door aenhittinge van Harman van Woerden, en Gijsbert van Amstel, is vermoordt. *Boxb. eod.*

³ Pieter Adriaensz vander Werven.

- 1 Die't ongeduldich volck, als 't om sijn huys quam swerven,
 En riep, wy moeten, of tot een verdrach verstaen
 Met onse vyandt, of door hongers nootd vergaen.
 Soo manlijck tegenvoer, en sprack met dese reden:
- 2 Komt, seyt hy, Borgers komt: ick heb getrouwigheden
 Gesworen aen mijn Stadt, die sal ick met mijn bloet
 Bezegelen. Ick³ weet dat ick eens sterven moet:
 En of ick dan verga, en sterf door 'svyants handen,
 Dan of ick werdt vernielt door mijne Borgers tanden,
 Dat is my even veel: Zyt ghy met my te vreen?
 Doorsteect dit hert, en deylt het lichaem onder een.
- 4 'K heb met mijn oude bloedt veel liever u te laven:
 Als onder 't jock van sulck een wreed' Tyran te slaven.
 Dat niemant klaeg', dat hy geen broodt of voedtsel weet,
 Uw Burgermeester staet hier tot u spijs gereet.
- 5 Het Volck verwondert, en verbaest door dese reden,
 Dat is vol schaemte van dien Heldt sijn huys getreden.
 O groote dapperheyt! O mannelijck gemoedt!

1 Erant autem Cives aliquot novis rebus studentes, qui fores istius consulis obsidebant, clamantes aut pacificendum cum hostibus, aut sibi fame esse moriendum. *Boxhorn. fol. 204.*

2 Ibi ille animi, & constantiae plenus, videte, inquit, commilitones, fidem juravi, eam, si Deus annuat, infractam servare decrevi, causae meae aequitate confido. Semel mihi moriendum est, vestris an hostium manibus cadam, insuper habeo, percutite me, si audetis, & ex sanguine hoc meum corpusculum inter vos dividite. *Boxhorn. fol. 204.*

3 Et Pace, & Bello cunctis stat terminus aevi. *Silius 3.*

4 Nonne mori satius, quam vitae ferre pudorem? *Claud. in bell. Gild.*

5 Atque hoc tam masculino responso adeo omnes perculli sunt, ut pedem inde statim referrent. *Boxhorn. fol. 204.*

- 1 Dat soo gereet was, om den laetsten droppel bloet
 Tot dienst, van Stadt, en Landt voor Borgers af te tappen,
 En 't lichaem aenbood, om tot Spijs te laten kappen:
- 2 Gewillig om syn lyf, onwillig om syn stad
 Te geven, die hy op zyn ³ trouw genomen hadt.
 Nu valt het lastig, en verdrietiger te geven
 Een kleyn gedeelte van ons goet, als doen het leven.
 Nu sou geen eene Stadt, maer 't heele Vaderlandt
 Staen in de vlammen van een heeten Oorloghs brandt,
 En God, en Godts-dienst, en de vryheyt adem toogen,
 Eer datter nauwlijcks een geraeckt door mededoogen,
 Een penning geven sou tot het gemeen behoudt,
 Daer is geen liefde meer tot Landt of Kerck, maer 't goudt.
 Mijn Bataviers, waer is die oude trouw gebleven,
 Die eer scheen in uw hert gesneden, als geschreven?
 Men klaegt, men mort, wanneer de Vaders van ons Landt,
 Soo gierigh op 't gemeen, tot noodich onderstandt
 Des Oorlogs, daer men haer onschuldich mēe komt quellen,
 Maer kleyne schattingen op de gemeente stellen.
 Komt hier, en siet wat dat die Borgermeester doet.
- 4 'T Landt te beschermen is de beste vrucht van 't goet.

1 Et hic quidem pro Republica non est extinctus: sed admirabili virtute ne Respublica extingueretur, providit. *Val. Maxim. lib. 5.*

2 Cupiebat enim patriæ, quam vitæ suæ longiores esse terminos. *Val. Max. lib. 5.*

3 Perdurat non quassâ fides, &c. *Claud. in consul. Honor.*

4 Sic Carthaginienses in usum novæ classis tecta domusque resciderunt: in armorum officinis aurum & argentum pro ære conflatum est: in tormentorum vincula matronæ crines suos contulerunt. *Flor. lib. 2. cap. 15.*

Sic Romæ viri, atque fœminæ, quicquid auri argentique habuerunt: item pueri insignia ingenuitatis ad sustentandam temporis difficultatem contulerunt. *Val. Maxim. lib. 5.*

Door die, en andren sal die Stadt voor eeuwich leven ;
 Maer Mars heeft haer alleen geen groote naem gegeven :
 De fuyv're Themis die hout hier haer heylich Hof,
 En nergens blinckt Apol met heerelijcker lof.
 Hier is het hooge school, het Nederlandts Athenen,
 Daer soo veel Volck'ren soo veel wijsheyt van ontleenen,
 Die vruchtb're queeckery van't heele Nederlandt,
 Niet van geboomte, maer van konsten, en verstandt.
 Een Stadt vol neering, en vol volck, die al de Steden
 Van Hollandt, niet alleen met lakenen kan kleden ;
 Maer heel Europa met die Waren meest versiet
 Tot hare welstandt, en tot Engelandts verdriet.
¹ Van binnen vol vermaeck, en heerelijcke wercken
 Van aerdsch getimmer, en van ² goddelijcke Kercken :
³ Van buyten en rondtom gelegen in een Landt
 Het geen in vruchtbaerheyt de Kroon van Hollandt spant.
⁴ Een Stadt, die onlangs noch haer Wallen sach vergrooten,
 Want hare Borgery die was te nauw beslooten.
 En sulck een aenwas, als die plaets gedurich hadt

1 Aër lætus est, & succidus, ad populi commoditatem non desunt variis locis scatentes aquæ Rheni, Rapenburgi, Marnæ & aliorum limpissimorum Fluviorum. *Boxb. fol. 218.*

2 Ædes sacras præcipuas tres habet. Quarum princeps est D. Petri, clarissimorum Virorum sepulchralibus monumentis insignis. Huic dignitati secundum est D. Pancratio Sæcerum Templum. Tertium S. Mariæ, in quo conditus ille eruditorum princeps Josephus Scaliger.

3 Ager circumjectus totius Hollandiæ uberrimus est, qui Rhenolandia nomine vocitari consuevit *Boxb. fol. 218.*

4 In het jaer 1658. is de Stadt Leyden wederom op nieuw uytgeleyt, niet tegenstaende de selve niet langh te vooren merckelick was vergroot, en uytgefet.

Van volck, vereyffchten weer d'uytlegging van de Stadt.
 Godt sy haer Godt, en de beschermheer van haer Wallen,
 Die laet haer nimmermeer verwoesten noch vervallen.
 Soo sal de Godts-dienst, en geleertheyt blyven staen,
 En hare welstandt voort van trap tot trappen gaen.

Hier is de Ruyter-wacht, en hier werdt alle dagen,
 By Somer tijdt, wanneer 't vijf uyren is geslagen,
 By Winter, als de klock drie uyren heeft geseyt,
 Een Bende Ruyteren seer heerlijck op geleyt.

Die blijft hier op het Hof om by de handt te wesen,
 En, sooder ongeval of onlust was geresen,

Die dadelijck ter neer te leggen, en den Haegh
 By nacht soo veyl en vry te maken, als by daegh.

Vier sijnder in getal, soo uytgelese Knechten,
 Soo wel te Paerdt, soo wel geoeffent in het vechten,

Dat moog'lijck onder al het volck van desen Staet,
 Sich niemant beter op de Wapenen verstaet.

Soo doet men haer in tijdt van vree ten strijdt bereyden,
 En dickmaels uyt den Haegh in vlacke velden leyden,

Om haerte oeff'nen, ¹ en te vechten onder een
 Met loos geweer, als of sy met haer vyandt strêen.

Hier heeft de Prins een Stal vol uytgelese Paerden,
² Die vol van vier en moet staen trapplen op de aerden.
 En maer verlangend om te raken op de been,
 Gelijck een ³ Cyllarus met dese Vorst gaen treen:

1 ——— pugnæque cient simulacra sub armis. *Virgil, lib. 5. Æneid.*

2 Stat sonipes, ac frcena ferox spumantia mandit. *Virgil, lib. 3. Æneid.*

3 Cyllarus nobilissimus equus, quo communiter usi sunt Castor & Pollux.

- Hy op zijn paert, gelijk een ¹ tweed' Afcaen gefeten,
 Blinckt boven and'ren uyt, niet door een goude keten,
 Of kostelijcke zael, of uytterlijk cieraet,
² Maer door een deftigheyt van wesen en gelaet,
³ Waer in zijn groot geslacht soo levend' is te lesen,
 Als of het weder in zijn oogen was verresen:
 Die loffelijcke Stam, dat Keyserlijcke bloedt,
 Wert in die laetste tack weer heerlijk aengevoet.
 Maer het is niet genoegh de paerden aen te queecken;
 Een schoone stal te sien, daer niet aen schijnt t'onbreecken;
 Daer is wat meer aen vast, het beest moet aengeleyt
 En onder wesen zijn met reden en bescheyt.
 't Moet luyft'ren na gebit en toom, 't moet schichtig keeren
 Gelijk den Ruyter wil, en alle draejen leeren.
 't Moet achterwaerts, en 't moet na beyde zyden gaen,
 En al de lessen van een goet pikeur verstaen.
⁵ Maer wert het aengequeeckt om krijgslien op te setten,
 Soo brengt het by 't geluyt van trom'len en trompetten.
 Laet het geduerigh aen een blinckend harnas sien.
 Op dat het niet verbaest daer nae door 't velt sou vlien.

¹ *Formaque ante omnes pulcher julus*

Sidonio est investus equo. Virgil. lib. 5. Æneid.

² *Tantum egregio decus enitet ore. Virgil. lib. 4. Æneid.*

³ *Talis erat facies, in qua materque paterque*

Cognosci possent. Ovid.

veterumque agnoscunt ora parentum. Virgil. lib. 5. Æneid.

⁴ *Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare*

Compositis, sinuetque alterna volumina crurum. Virgil. Georg. lib. 3.

⁵ *Sin ad bella magis studium, turmasque feroces,*

Primus equi labor est, animos, atque arma videre

Bellantum, lituosque pati. Virgil. lib. 3. Georg.

Daer toe is hier een plaets dicht by de Stal gelegen,
 Daer dagelijckx de Prins die oeffeningh doet plegen,
 En met zijn Edellien dat aensiet voor een tijt,
 1 Ia dickmaels self om zijn vermaeck een paerdt berijdt.
 Soo vint hy zijn playsier in paerden: maerin 't jagen
 En vliegen neemt hy oock by tijden zijn behagen.
 En niet ver van zijn stal, heeft hy zijn ² Iacht-huys staen,
 Daer alles is, dat dient om in het velt te gaen.
 Hier heeft hy meenichte van scherp geneufde bracken,
 Die 't Wilt vernestelen, en jagen uyt de tacken,
 En spooren op de lucht, waer ergens in het wout,
 Een schuwen haes sich in verhoole hoecken hout.
 Hier is een groot getal van snelle hawewinden,
 3 Die 't Wilt vervolgen, dat de bracken voor haer vinden,
 En vliegen achter een: ⁴ den eenen om den buyt,
 Den and'ren (dat meer klemt) om leven en om huylt.
 De Iager siet het aen, en volgt haer met zijn oogen
 Vol vrees en hoop, en siet by wyl zijn hondt bedroogen:
 Hier met een valsche sprong, daer met een lose raem:
 Tot dickwils haes en hondt vermoeyt, en t'enden aem
 Neerleggen in het sant, en met malkand'ren hygen:

1 Ipse tamen velox celerem super edere corpus
 Audet equum, validisque fedet moderator habenis.

2 Aen de Noordzyde van het Buyten hof staet het Iachthuys, ofte het Valckhuys van de Prins van Oranje.

3 Nunc dimissi nare sagaci
 Captent auras, lustraque presso
 Quærant rostro. Senec. in Hippol.

4 ——— & hic prædam pedibus petit, ille salutem. Ovid. lib. 1. Meta.

- ¹ d'Een reekt hem uyt, en foeckt zijn vyandt noch te krijgen;
 Den and'ren, die 't niet meer ontloopen kan, die kruypt,
 En fiet, dat hy den tandt van ² Juno noch ontsluypt.
 By wijlen wert hy in de volle loop gegrepen,
 Daer komen zy verheugt dan met den buydt aenslepen,
³ Daer klinckt het heele wout van vreugt, en yeder een
 Verheft ten hemel toe de snelligheyt van Veen.
 Dit is een ed'le jacht, maer 't stadige genieten
⁴ Van eenderley playstier sou met ter tijdt verdrieten:
 Terwijl de winthondt ruft, soo gelt het den Spiljoen,
 Dan naer het Westlandt toe, en uytgegaen op hoen
 Met vogel, of tieras, of roer, om and're vogels,
 't Zy wilde swaen, of gans, met hagel of met kogels
 Te halen uyt de lucht, en tot den avondt toe
 Gedraeft, ⁵ want niemant wert die soeten arbeydt moe.
 Hier heeft hy valcken, die geleert zijn om de Reyg'ren
 Tot in het hoogste van de wolcken na te steyg'ren:
 Tot dat hy in de lucht den vogel achterhaelt,
 En met den buyt weer tot zijn meester nederdaelt.

1 Alter in hæfuro similis jam jamque tenere

Sperat, & extenso stringit vestigia rostro:

Alter in ambiguo est, an sit comprehensus, & ipsis

Morfibus eripitur, tangentiæque ora relinquit. *Ovid. lib. 1. Met.*

2 Een hondt van de Prins van Oranje.

3 ——— propulsa fragorem

Sylva dat, exclamant juvenes, &c. *Ovid. lib. 8. Met.*

4 Plerumque gratæ divitibus vices. *Herat. lib. Od. 29.*

———— voluptates commendat rarior usus. *Juvenal.*

5 ——— studio fallente laborem. *Ovid. Met.*

Heeft yemant lust met bal , of met reket te spelen ,
 1 Dewijl 't geoorloft is zijn uuren te verdeelen
 In ernst , en spel , en dat de snaer wert overreckt
 Die yemant sonder bot geduerigh spant , en treckt.
 Soo vintmen hier een baen , nu onlangs afgesmeten ,
 Maer weer op nieuws herbout , soo na de konst gemeten ,
 Soo na den eysch van 't spel gemaect , en toegestelt ,
 Dat yeder hier met groot vermaeck verliest zijn gelt.
 Door siet het groot Parijs , en reyst door al de steden ,
 Soo ver als Vranckrijck streckt , ghy sult geen Baen betreden
 Die 't in gebouw , of in cieraet van dese wint.
 Hoe wel dat volck dit spel voor alle spel bemint.
 Die lust heeft , kom het sien , en neem een proef met kaetsen.

Wy hebben 't Buytenhofen de voornaemste plaetsen
 Gesien , soo laet ons dan naer 't Binnenhof toe treen :
 2 Maer eerst wat tijdt noch in de Prins zijn thuyn besteen.
 Dit is een schoonen Hof , vol ongemeene boomen ,
 Die hier in ons geweest uyt verre landen komen :
 Oranje , Myrth , Cypres , Cytroenen en Granaet ,
 En al wat in een Tuyn geeft vruchten , of cieraet.
 Hier staen Fonteynen die de drooge gront besproeyen ,
 Als door de hette kruyd noch boom , noch bloem kan groeyē ;
 Met dichte Linden in 't Zuydwesten soo beplant ,
 Dat niemant hette voelt , als al de werelt brant.

1 Otia corpus alunt , animus quoque pascitur illis,
 Immodicus contra carpit utrumque labor. *Ovid.*

2 Aen de Zuydzyde even buyten het Binnenhof , leyt een seer vermaeckelijcken tuyn
 van de Prins van Oranje.

In dese koelte, daer de son niet door kan blaeeken,
 Daer heeft de Prins een baen tot zijn plaifler doen maecken,
 En steeckt somtijts de ring, en fiet wie lans en paert
 Het beste stieren kan, en wie de prijs is waert.

Recht tegen 't Noorden aen staen kostelijke Grotten :

Al wie de konst verstaet, moet op dat werck versfotten :

¹ Soo aerdigh is 't gemaect, soo cierlijck ingeleyt

Met helder Parlemoer, en alle kost'lijckheyt

Die in de rijcke gront der golven wert geboren:

Geen baren of geen wint die ruyschen hier om d'ooren,

Maer 'taengenaemste soort van het gepluynde vee

Staet hier tot ons vermaeck met hondert keelen ree.

In dien dit Tethys sagh, met al haer Zeegodinnen,

Sy bleef verwondert staen met opgetrocke zinnen,

Dat zy hier Grotten vont van heerlijcker stof,

Als in haer diep Paleys, of in Neptunus Hof.

Nu wenscht gy mogelijk, dat ick'er uyt mocht scheyden.

Maer sou 'k u door den Haegh, en niet op 't Hof geleyden!

't Was even, of ick voor u open had geset

Het gantsche huys, maer niet en bracht in 't Cabinet.

Dit is een schoon Paleys, dat Wilhem heeft doen bouwen :

Wanneer men in den Haegh begon het hof te houwen.

Den Eygendom die is noch aen de Graeflijckheyt.

Die dit van tijt tot tijt heeft wyder uytgebreyt,

Vertimmert, en verciert, met soo veel schoone wercken,

¹ Materiam superabat opus. *Ovid.*

² Haga Comitatus in Hollandia a Guilielmo secundo Romanorum rege aula cohonestata est anno 1250.

Dat yder een die 't fiet verwondert op moet mercken,
 Wat tijt verschilt van tijt, en hoe dat desen Staet
 Noch onlangs kleyn, in top van eer en rijckdom staet.
 De Graven hielden hier in oude tijdt haer Hoven:
 Maer na dat Hollandt weer die heerschappy te boven
 Geraeckt was, is 't gebruyck de Princen toegestaen,
 Die dadelijk van Delft zijn nae den Haeg gegaen.

Den grooten Maurits, die heeft hier zijn Hofgehouden.
 1 Een Prins wiens naem dat noyt sal sterven, of verouden:
 By al de werelt voor een wonder groot Soldaet
 Geacht, maer minder noch in naem, als in de daet.
 Dien dapp'ren Maurits, die Mars selfs heeft onder wesen,
 Van wien geen ² Coning sich geschaemt en heeft te wesen
 Een leerlingh, en Soldaet, en fiet eens wat een braef,
 En moedigh oorlogs helt, dat naderhandt Gustaef
 Geworden is: heeft hy heel Duytslandt niet doen beven,
 En Coningen zijn wil, als wetten, voorgeschreven?
 Maer bey die Princen, hoe ontsaggelijck, hoe groot,
 Hoe onverwin'lijck, zijn verwonnen van de doot.

Zijn broeder Fredrick, uyt dat eygen bloedt gesprooten,
 4 (Gelijck een ed'le Stam noyt schiet oned'le looten)
 5 Die sich niet minder op den oorlog heeft verstaen.

1 Vivit adhuc, completque vagis sermonibus aures
 Gloria Mauriti. Claud. in cons. Prob. & Olib.

2 De Coningh van Sweden, die hier voor desen onder de Guarden heeft gelegen.

3 ————— mors sola fatetur,

Quantula sunt hominum corpuscula. Juven. Satyr. 10.

4 Generosa in ortus semina exurgunt suos. Senec. Trag.

5 Non illi quisquam bello se conferat. Heros.

Die 't machtig Spanjen sulck een afbreuck heeft gedaen,
 Die noyt, of selden voor een sterckten is gekomen,
 Ofstadt, die hy niet heeft vermeestert, en genomen:
 Hy die den dullen Mars kost fluyten in den bandt,
 En aen den oorlogh heeft geleyt de laetste handt:
 Hiel hier de meesten tijdt zijn Hof, en heeft zijn leven
 Hier weder, aen die 't hem gegeven hadt, gegeven.

¹ Soo is geen harnasch vry voor d'allerlaetste schoot:
 Als Godt, die pijlen schiet, staen alle borsten bloot.
 Daer is groot onderscheyt in Vorsten, of in Slaven,
 Soo lang zy leven, maer wanneer zy zijn begraven
 Zijn zy gelijk: gaet dan nae 't kerckhof eens, en segt:

² Dat 's het gebeente van een Prins, dit van een knecht.

De tweede Wilhem, die in 't bloeyenst van zijn dagen
 Van het gewelt der dootd ter neder is geslagen:

Gelijk een Son, die pas de werelt heeft bestraelt,
 In 't opgaen ondergaet, en in het rijzen daelt.

Die sich met ³ Karels kindt in huw'lijck had gegeven,

En door die hooge trouw zijn huys noch meer verheven,
 Had hier zijn Hof, gelijk alsoock de wreede doot,

⁴ Dien jongen Helt hier sloeg ter nêr, en d'oogen sloot.

¹ ——— pavidò fortique cadendum est. *Lucan. lib. 9.*

Victor cum victis pariter miscebitur umbris. *Prop. lib. 2.*

² Daer wert verhaelt van Diegenes, dat hy besich zijnde in eenighe Dootsbeenderen, gevraecht wiert, wat hy dede: Waer op hy antwoorden, dat hy socht de Beenderen van den Grooten Alexander, ende die van zijn knecht, maer dat hy deselve niet kon onderscheyden.

³ Met de Konincklijke Princes Maria Stuart, dochter van Carel den I. Koningh van Groot Brittanje.

⁴ Den 6. November is Prins Wilhem de tweede in den Haegh van de Kinderpockjes overleden, oudt zijnde 25.

Sijn Koninglijcke Vrouw, in 't opgaen van haer jaren,
 En weeuw, en hoog bevrucht, om alle daegh te baren,
 Die heeft de vaders doot weer met een soon geboet,
 De laetste van die Stam, en dat voortrefflijck bloet.
 Sy heeft ¹ thien jaren hier met treuren en met klagen
 Versleten, maer soo ras als 't weer begon te dagen,
 En dat haer broeder weer herstelt was op zijn troon,
 Wiert zy uyt dat geluck om hoog ² by God ontbôon:
 En eer zy vruchten van die Vreucht heeft mogen plucken,
 Komt een bedroefde doot haer uyt de werelt rucken:
 Maer segt: wert een Princes niet tegens recht beschreyt:
 Die voor een aerdich Paleys een Hemels is bereyt?
 Den derden Wilhem na zijns vaders doot in 't leven
 Gekomen, en alleen maer overigh gebleven
 Van die Doorluchte Stam, en van dat hooge bloet,
 Is hier gebooren, en van jongs af opgevoet.
 Hy hout hier noch zijn hof, en groeyt vast aen in jaren
 Soo hy in wijsheyt en verstant soo voort wil varen
³ Als hy begonnen heeft, waer eynd die groote geeft,
⁴ Die soo uytmuntend' is in haer begin geweest.

¹ Want in het jaer 1650 is Prins Wilhem de tweede overleden, en de Princes Royael is eerst in het jaer 1660, in welck jaer haer broeder Carel de II. op zijn Throon was herstelt, naer Engelant vertrocken.

² De Princes Royael is op den 3 Januarij 1661 binnen Londen van de kinder-pockjes overleden.

³ Jam nunc canities animi, jam dulce loquendi
 Pondus, & attonitas sermo qui duceret aures. *Claud. Mall. Consul.*

⁴ ————— mens ardua semper
 A Puero, tenerisque etiam fulgebat in annis. *Claud. Stil. lib.*
 Sic ætas animo cesfit. *Claud. 3 consul. Honor.*

Soo was dien Griecschen Prins, ¹ dien grooten Alexander
 Lang manlijk voor zijn tijt, en voor zijn jaren schrande:
 Soo was ² Æneas soon in 't opgaen van zijn jeucht
 Volwassen in verstant, in moedigheyt, en deucht.
 Doorluchte Vorst, aen soo veel Coningen en Kroonen
 Vermaegtschapt, laet niet na dat groote bloet te toonen.
 Gae voort, en staet noyt op den weg der deuchden stil,
³ Soo sal geluck en eer u volgen tegens wil,
 En soecken u, schoon dat ghy haer niet quamt te soecken:
 Ick weet geen beter weg, geen heerlijcker boecken
 U aen te wijzen: als de loffelijcke Daën
 Van uw Geslacht: blijft voor die schilderyen staen.
 Siet op het groot gemoet, en op de vroomigheden
 Van uwe ⁴ Groot Vaër, en volgt die selve schreden:
 Hy vreesde nimmermeer zijn vyandt, alijt Godt:
 Den Hemel, die gev' u zijn deucht, maer beter lot.
⁵ Let op het goet beleyt, en op de groote daden
 Van Maurits, en staet oock na sulcke Lauwre bladen.

¹ Alexander Magnus, factus annorum duodecim excelſæ indolis manifestissima indicia proferre cepit, cumque forte absente Philippo Legati a Perſarum Rege venissent, eos cum Hospitio, tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit, admirantes, quod nihil aut humile, aut puerile sciscitaretur. *Quint. Curt. lib. I.*

² Ascanius. Ante annos curamque gerens animumque virilem. *Virgil.*

³ Hanc tamen in vitam blande vestigat, & ultro
 Quærit honos. *Claud.*

⁴ Prins Wilhem den eersten, zijnde geweest de overgrootte vader van dese jegenwoor-
 dige Prins.

_____ similem quæ pertulit ætas.

Confilio, vel Marte virum? *Claud.*

⁵ Talem nulla refert antiquis pagina libris,
 Nec Latia cecinere tubæ, nec Græca vetustas. *Claud. in cons. Prob.*

Vergeet niet hoe dat sich uw Grootvaer in het Velt
 Heeft meenigmael voor 't Land in ¹ groot gevaer gestelt.
 En al wat datter meer is loffelijcx bedreven
 Van u Vooroud'ren, ² laet u dat een prickel geven,
 En tot een Voorbeeldt zijn: Dien grooten Scipio,
³ Dien Maximus, en meer Romeynen deden soo.
 Sy seyden, het gesicht van haer voorouders beelden
 Dat had die kracht, dat het in haren boesem teelden
 Een vier, een Ed'le vlam, die niet en kond' vergaen
 Voor dat haer lof gelijk met hare lof mocht staen.
 Volgt dese Helden na, of gaet haer noch te boven:
 Uw Deucht, u groot gemoet, u Ed'len aerdt beloven
 Alree wat ongemeens: Godt zy u rechterhant,
 En spaer u lang tot dienst van Kerck, en Vaderlant.
 't Is afgeslooten, of 't een Stadt was op zijn selven.
 In 't Noorden liet de Graef ⁴ een groote Vyver delven:
 Soo tot ververffing als vermaeck, en aen die kant
 Soo siet het op een Berg seer aengenaem beplant.

¹ ——— nec lucis fructus pretiosior unquam
 Laude fuit. *Claud. de Laud. Stil. lib. 1.*

² Hi tibi virtutum stimulos, hi semina laudum,
 Hique exempla dabunt. *Claud. 3. Consul. Honor. Pan. 1.*

³ Nam sæpe audiui Q. Maximum, P. Scipionem, preterea civitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere; cum Majorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum advirtutem accendi. Scilicet non ceram illam neque figuram tantam vim in sese habere; sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere, neque prius sedari, quam virtus eorum famam atque gloriam adæquaverit. *Salust. in Bell. Jugurth.*

⁴ Vivario latissimo, & viridanti ripa, tum ilicibus frondosis, nec non vicino nemore ad deambulandum venandumque opportuno. *Bosh. fol. 35.*

In't midden is een pleyn, hier gaen de Menschen wand'len
 Niet om in Coopmanschap of redery te hand'len :
 Maer om te hooren, hoe het met den Oorlogh gaet,
 Of, isser handelingh, hoe't met de Vrede staet.
 Hoe ver Louys is in de Spaensche Nederlanden,
 Wat Steden dat hy wint, waer hy sich komt te branden
 En brave Helden laet, die sneu'len door't Canon
 Van weersy, of door't Swaert, dat vreugt in't moorden von:
 Of isser ergens yet te doen in and're hoecken
 Der Wereldt, yder komt hier nieuwe tydingh soecken.
 Want die sich aen't gemeen, of't Landt gelegen laet,
 Hoort gaeren hoe't met ons en andre Rijcken gaet.

In't Zuyden staet een ry van wasselijke Linden
 Daer kanmen schaduw voor de middagh hette vinden.
 En in het Noorden is een schoone Galery,
 Daer ismen voor de windt, en voor den regen vry.
 Wat wenstmen meer, als sich voor nat en wint te decken ?
 Hier komtmen na de Noen de Guarden op sien trecken,
 De bloem, en't puyck van al het Krijgs-volck vanden Staet,
 Waer opeen Overste sich buyten forgh verlaet.
 Vier Benden sijnder, die noyt uyt den Haegh vertrecken,
 Ten sy by groote noodt, die tot een lijf-wacht strecken
 Van Hollandts hooghste macht, en wettig' Ov'richeyt :
 Die haer betaelt, en haer alleen de wetten seyt.
 Hier pleegh een Hof-Capel van Sint Mary te wesen,
 Maer nu het licht is uyt de duysternis geresen,
 En dat geen Godts-dienst meer aen heyligen geschiet;
 Maer Godt alleen voor hem de knien gebogen siet.

1 Soo is 't de Fransche Kerck, en die geen Hollants spreecken,
Die hooren in die tael den waren Godt hier preecken:

Want God, die is een Godt, die op de talen niet,
Noch tong', noch volkeren, maer op de herten fiet.

Dit is soo in het kort, hoe dat het Hof van buyten
Sich toont, maer laet ons nu het binnen eens ontslyten;
Daer is yet ongemeens, yet Coninglijcx te sien,
En daer een keurig oog niet haest van daen sal vlien.

2 Daer is die schoone Sael, daer d'Edle met de steden,
Die d'hoogste Heerschappy in Hollant hier bekleeden,
Vergaderen; en al haer sorgen tijt bestêen

Tot luyster van den Staet, en voordeel van 't gemeen:
Die voor de Vryheyt staen als onversaegde helden;
En 't haer beschermende, noyt Rijck of Landen quelden
Met onrecht of geweld, maer met het haer' te vree,
Niet plonderen op 't lant, niet rooven op de Zee.

Maer dwingt haer yemant om het harnasch aen te schieten,
Die lust heeft in het bloet van menschen te vergieten,
Die fiet, hoe dat zy voor haer Godt, en Steden staen;
En als verwinnaers uyt het velt, of schepen gaen.

Hier klinckt de Wijsheyt van ons Lant: Hier zijn de oogen,
Die toesien, dat het niet wert door verraet bedrogen,
Niet doorgewelt verdruckt; maer self in tijt van noot
Gelijck Soldaten gaen in 't Velt, of op de Vloot.

Hier werden d'Ampten, die in Hollant zijn, vergeven

1 De France Kerck pleeg voor desen te wesen een Capel van St. Mary, daer verscheyde Graven in begraven zijn.

2 Aende Noortzyde van het Binnenhof, is die Koninglijcke Sael nu onlangs gebouwt, daer haer Ed. Gro. Mog. in vergaderen.

Hier wert een yeder na zijn deucht, of geeft verheven:

¹ Zy komen viermael 's jaers op seeck'ren tijt by een:

Ten zy yets van gewicht haer meermaels uyt de Stêen
Deed'reyfen na den Haeg: Want ongemene saecken,
Van groot gevolg, en die de Ziel van Hollant raecken,
Die werden selden by haer ² Raden afgedaen.

Maer dese schryven dan aen al de Steden aen,

De reden, daer den Staet op dient by een te komen,
Dan wert uyt yeder Stadt een Lidt twee drie genomen,
En soo wert vast gestelt by 't lichaem van den Staet:

Het geen dat d'eer van 't Landt, en Borger voordeel raedt.

Gelukkig landt, noch eens gelukkig, daer de Heeren
Haer ondersaten als haer kinderen regeren:

Met sorg en liefde: daer die wijfen ³ Palinuyr

⁴ By dach en nacht sit met een waeckent oog aen 't Stuyr.

Die 't schip van 't Vaderlandt, alleen voor Ty en Winden
Niet stieren kan, maer die een uytkomst weet te vinden,

⁵ Wanneer een ander schip door storm en ongeval

Sou spaend'ren op een klip, sou bersten op een wal.

¹ De Staten van Hollandt hebben vier ordinarijs Vergaeringhen, wanneer de vacante Ampten werden vergeven, en de gemeene saecken afgedaen.

² Soo meenigmael als 'er swaerwichtige saecken voorvallen, en die geen uytstel lijden, soo schryven de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raeden aen al de Steden van Hollant, de reden waerom, en den dach wanneer een extraordinarijs vergaring geleyt sal werden. Ende wert als dan op de aengheschreve poincten by den Staet gedisponeert.

³ Een seer ervaren Stuerman, die Æneas vluchtende, uyt den brandt van Trojen door veel zeen, ende tempeesten heeft behouden, gelijk als Virgilius daer breeder van schrijft in zijn 4. en 5. Boeck.

⁴ ——— quis cernere curis,

Te vacuum potuit, quis tota mente remissum? *Claud. lib. 2. Sitt.*

⁵ ——— ingenium res

Adversæ nudare solent, celare secundæ. *Horat. lib. 2. Satyr. 8.*

Maer, Leser, eer ick hier mijn reden af sal breecken :
 Soo sal ick van die Sael noch eerst een weynigh spreecken,
 Want al dat Heerlijck werck, en Kostelijck cieraet
 Is waerdigh, datmen daer wat naeuwer acht op slaet.
 Het is een Coninghlijck vertreck, daer Schilderyen
 Van groote Meesters staen : dat met Tapisseryen
 Behangen is, soo naer het leven afgemaelt,
 Dat meenigh twijffelt of 't Pinceel is, of de Naeld.
 By na in 't midden is een vierkant afgeschooten,
 Daer sit den Staet gelijk als in het Gout besloten.
 In het Gewelf daer staen de Volck'ren uytgebeelt :
 Gelijk de Rijcken door de Werelt sijn verdeelt.
 Maer wyse Vadersen van 't Landt : wat sal ick seggen,
 Als ick dit by mijn self gae nader overleggen :
 Soo schijnt dit Tafereel al vry van hooger sin,
 En na my dunckt daer steeckt wat groots, en heerlijcx in.
 Is 't om dat Coningen, en ver-gelegen Landen
 Haer Wetten dickmaels hier ontfangen uyt uw' handen ?
 En datter naeu een Prins, of Volck ter werelt woont,
 Het geen sich self hier door gefanten niet verdoont ?
 En niet met desen Staet in vriendtschap soeckt te treden.
 De deucht, ² den aert van 't volck, haer oude trouwigheden
 Die syn van oudts bekent, en seer geroemt geweest
 Soo ver, als yemandt yet van Hollandts daden leeft.
 Of komt Europa met haer Landen en haer Rijcken,

¹ Van Hanneman, en Ian Lievenfz.

² In genium illis simplex, & ab insidijs, omnique fuce alienum; *Erasmi : ad adagium*
Annis Batava.

Nieuſgierigh naer den ſtant van Hollandts ſaecken kijcken:
 Verwondert, datter ſoo veel Volck, en ſoo veel macht,
 Uyt ſulck een kleynen Landt te voorchijn wert gebracht.
 Of is't geſchiet, om dat de Wereldt aen ſou ſchouwen?
 Hoe dat het recht hier wert in alles onderhouwen:
 En dat al'tgeen hier wert beſloten of gedaen,
 Wel open mach voor't oogh van alle Volck'ren ſtaen.
 Hier wert den dullen Mars, die Landt en Onderſaten
 Van goedt en bloedt berooft, noyt uyt den bandt gelaten.
 Hier ſit gerechticheyt, en vrede op haer Throon,
 Want deſe deughden die ſijn eygen aen de Goon:
 Gelijk ſy Goden ſijn: wie ſal my tegen-ſprecken?
 Godt ſelver heeft haer by die hoogheyt vergelecken
 En ſtelt de Coningen tot Goden hier op Aerd',
 Elck ſorgh, dat by die eer, en groote naem ſy waerd.

Laet ons nu hier van daen na de vergaringh treden,
 Niet van een Ridderſchap, en tweemaal nege Steden.
 Maer daer² de Staten van het gantſche Nederlandt,
 Nu meer als³ tachtigh Jaer gebonden met een bandt
 Van eenigheyt, en door die eendracht ſoo gewaſſen.
 Dat ſy nu thans ter tijdt op niemandt meer en paſſen
 Als Godt, vergaderen, en wijslijck overſlaen,
 Wat dat tot dienſt van Landt, en Volck moet ſijn gedaen.

1 Deos vocavi vos, dominos necis

Vitaque feci. & Pfalm 82.

Proxime Dis Conſul. Claud.

2 De Ed: Hoogh Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

3 Want de Unie is binnen Utrecht gemaect in her Jaer 1579.

4 Omnia, quæ a nobis geruntur, non ad noſtram utilitatem & commodum, ſed ad patriæ ſalutem conferre debemus. Cicer. in Vatin.

Hier fit de fiere Leeuw, en hout de Seven Pijlen
 In eenen Bondel vast, als onverwickb're stijlen
 Van't Lieve Vaderlant: soo lang als haet noch twist
 De herten niet verdeelt, de Pijlen niet en split.
 Al had ghy Koningen, en groote machten tegen,
 (Want heel Europa is doch nydigh van u zegen)
 Soo ghymet Eendracht zijt gewapent binnen 's Lants,
 Soo heeft van buyten geen vyandt op u kans.
 Het machtig Romen, 't geen de werelt hadt doen vresen,
 Soo lang geen Borger-krijg, noch tweedracht was geresen,
 Dat noch ¹ Porsenna, noch dien grooten Hannibal
 Noch Parth', noch Frans, noch Duyts, kost brengē tot zijn val:
 Dat niet te vresen had van buyten voor zijn wallen,
 Dat is ellendig ² door zijn eygen macht gevallen:
 Wanneer de Borgeren in haet op een gekant,
³ Haer swaerden trocken op haer eygen ingewant:
⁴ En sonder vyandt in een heeten oorlog branden.
 God keer' die plagen van de lieve Nederlanden:
 En die behoed' haer voor een oorlog, daer het bloet
 Van broederen, de loon van't vechten wesen moet.
 Symaecken vrede, of zy doen den trommel roeren,
 Wanneer de noot haer dringt om wapenen te voeren.

¹ Dux Etruscorum, qui minabatur se velle Romam demoliri, nisi Tarquinium ejectum in urbem reciperent.

² Suis & ipsa Roma viribus ruit. *Horat. Epod. 16.*

Quæ enim res alia furores civiles peperit quam nimia felicitas?

Quid profuit eò magnitudinis crescere, nisi ut viribus suis conficeretur. *Flor. lib. 3.*

³ ——— populumque potentem

In sua victrici conversum viscera dextra. *Lucan. lib. 1.*

⁴ ——— bellumque sine hoste est. *Lucan. lib. 1.*

- 1 Want Oorlogh, die wert licht begonnen en gemaect,
 Maer seer beswaerelijck geeyndigt, en gestaect:
 Geen giericheyt dwingt haer, haer buyren aen te randen,
 Sy zijn met eygen lant te vree, en eyge stranden,
 Maer weder, al wie dat de Leeuw en Pijlen tergt,
 Heeft werckx genoegh dat hy sich voor die klacuw en bergt.
 Heeft hy niet Spanjen, en 't Britannisch' Rijk gedwongen
 Tot vreden, en 't geweer als uyt de hant gewrongen?
 En met de Wapenen, en Lauren in de handt,
 2 De overwinningh, en de vree gebracht in 't landt?
 Soo vechtmen altijt met geluck, en grooter zegen.
 Wanneermen 't recht heeft aen zijn zijd', en 't onrecht tegen.
 Waer is een volck, of landt, dat voor de Leeuw niet beeft,
 Als hy zijn klacuw en op 't³ goet recht gellepen heeft?
 Sy hebben macht, om haer gesanten af te stuyren
 Na verre Koningen, of na gelegen buyren:
 En komt hier wederom een vreemden afgesant,
 Die moet zijn brieven⁴ van vertrouwen in haer hant
 Op lev'ren, en aen haer als hoogst', en opper-heeren
 Voorstellen zijn versoeck, en wat hy komt begeeren:
 En handelen met haer als Princen van het landt,
 Die 't opperste gebiedt gegeven is in handt.

1 Omne Bellum sumi facile, sed ægerrime desinere: non in ejusdem potestate initium ejus; & finem esse: in cipere cuius etiam ignavo licere; deponi, cum victores velint. *Salust. in Bell. Jugurthino.*

2 ————— victoria nulla
 Clarior, aut hominum voris optatior unquam
 Contigit. *Claud. lib. 2. de Laud. fil.*

3 Frangit, & attollit vires in milite causa.

4 Die andersints de Credentialen werden genoemt.

't Sijn Heeren in 't gemeen van de gewonne Steden,
 Die van het Spaensch gebiedt door waep'nen afgesneden
 Schier onverwinneliick, en boven maten sterck
 Den staet verstrecken tot een seecker bollewerck.

Sy maecten wetten, en sy doen die weder breecken
 En niemant heeft de macht, dat hy 't kan tegensprecken
 Al wat dat in 't gemeen op de regeering fiet
 Der Nederlanden, raect haer hoocheyt, en gebiedt.
 Hier is de kamer van de Raden van de Staten,
 Aen wie de toeficht op 's Lants in komst is gelaten:
 Sy dragen forgh dat al de midd'len, en het gelt
 Wel inkomt, en weer wert ten nutten uytgetelt:
 Het staet aen haer den staet van Oorlog op te maecten,
 En al het geen dat raect den aenhang van die saecken
 Sy nemen acht, dat al de sterckten van ons landt
 Bequaem zijn in de tijt van noot tot tegenstandt.
 Sy hebben het gefach om krijgsvolck en soldaten
 Te nemen uyt een stadt, of in een stadt te laten.
 Kort om: wat in 't gemeen den oorlogh raect, en 't gelt
 Is aen haer Wijsheyt, en haer goet beleyt gestelt.

Soo heeft oock Hollant in 't by sonder hier zijn ²Raden,
 Die op haer schouderen de selve forgen laden,
 Met dit verschil, dat zy die plaets, en eer bekleen
 Voor een Provincy, maer de and'ren voor 't gemeen.
 Wanneer de Staten niet vergaert zijn, soo bekleden
 Sy hare plaets, gelijk als hoogste Ovrigheden.

x Die haere Gecommitteerde Raden genoemt werden.

Tien zijn der in getal: ¹ een die den Adel sendt,
En negen uyt de Steên van Hollants zuyder endt.

Hier is het hooge Recht, hier werden alle saecken
Van tweedracht en geschil, die d'Onderfaeten raecken
Van Holland, Zeelant, door haer wijsheyt neergelegt
By minnelijck verdrag, of uytspreeck van het Recht.
Hier is den Hoogen Raedt, ² voor tachtig jaer geweken
Van Mechelen, om hier het laetste Recht te spreken.

³ 't Is onveranderlijck, dat hy haer is gedaen.

Ten zy men dwaling, of misleydinge wees aen.

Die meynt dat hy by 't Hof heeft ongelijck geleden,
Om dat hy daer zijn saeck niet wel heeft doen ontleden,
Of dat den Rechter die niet wel en heeft verstaen.

Die staet het vry om na den hoogen Raet te gaen:

Hier is het Hof, het geen dat over Edellieden
En al het hofgevolg heeft recht om te gebieden:
Het heeft een groot gesach, ⁴ al wat de hoogheyt raect
Van 't Lant, is eygen aen haer sorg en macht gemaect.
Heeft yemant voor een Stadt of Dorp zijn saeck verlooren,
Die kan hier op een nieuw zijn reden weer doen hooren.

1 Dese werdt niet voor een tijt gecommiteert, ghelijck alsuyt de Steden voor drie jaren, maer *ad vitam*.

2 Den Hoogen Raedt, die voor desen tot Mechelen is geweest, is in jaer 1582. hier in den Haeg opgerecht. *Meter. 20. Boeck fol. 198.*

3 Van de Sententien van den Hoogen Raedt kan aen geen hooger Rechter geappelleert, maer alleenlijck Revisie versocht, ende erreur geproponcirt werden, sonder dat het geoorloft is eenige nieuwe stucken of bewijfen te proponeren, ofte dat daer door de executie van de Sententie wert gefurcheert.

4 En meer andere saecken breder uytgedruckt in het 8. Artijckel van de Instructie van den selven Hove.

En dan wert by het Hof het Recht voor goet verklaert,
Of dat den Pleyter by het vonnis is befwaert.

Om kort te zijn: het zijn twee loffelijcke Raden:

Soo wel in 't Recht van 't Lant, als de Romeynsche bladen
Ervaren: ¹ daermen noyt noch haet, noch liefde pleegt,
Maer alles in een schael van Recht en Wetten weegt.

De Suyvre Themis die sit hier met open ooren,

Om sonder onderscheyt een yeder een te hooren,

Den vreemdeling krijgt hier soo goeden recht in 't lant,

Als yemant, die hier vast zijn wooning heeft geplant.

Geluckigh is het Lant, gefegent zijn de Steden,

Daer 't Heyligh Recht niet met de voet en wert getreden:

² Maer ongeluckigh volck, daer onrecht en geweld

Sich in de stoelen van de Rechters heeft gestelt.

Hier is de groote Sael, die 't eersten is gebouwen,

Van al 't geen dat wy op het Binnen-hof aenschouwen;

Een schoon Paleys, dat noch van Wilhem is gemaect:

Die door zijn deucht tot sulcken hoogheyt is geraect:

Dat ³ hy noch jong den Throon des Keyfers heeft betreden.

⁴ Hier is de kamer, die op Hollants heerlijkheden,

En goed'ren acht slaet, en de Rekeningen fiet,

Van d'inkomst, die der is, en d'uytgeef, die geschiet.

¹ Omnes homines, qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, atque misericordia vacuos esset decet, *Salust. in Belli Catilin.*

Semper iniquis est index, qui aut invidet, aut favet, debetque in judicio imbecillius esse invidia, *Cicer.*

² Gravius lacerantur pauperes a pravis iudicibus, quam a cruentissimis Hostibus. *Isid. de summo bon.*

³ Guilielmus hic Romanorum Imperator factus est anno ætatis suæ vigesimo, Christi autem 1248. *Boxborn. fol. 82.*

⁴ De Rekenkamer van de Domeynen van Hollandt.

't Is een gemeene plaets, daer yeder vry mach wand'len
Rondom ¹ met winckelen, die meest in Boecken hand'len:
Want dese waer wert hier tot goede prijs verkocht,
En daerom na den Haeg van alle kant gebrocht.

² Hier sietmen meenigte van 's vyandts Vendels hangen,
Die door ons leger wierd geslagen; of gevangen,
Tot een gedachtenis van d'oude vromigheyt,
Die d'eerste steenen van de Vryheyt heeft geleyt.

Manhafte Bataviers, volgt maer die selve spooren,
En toont, dat ghy zijt uyt dat ed'le bloedt gebooren.
Soo staet de Vryheyt vast, soo sal ons Nederlandt,
(Daer heel Europa nu door gierigheyt na brandt,)
Geen Koningen ontsien, geen groote machten vreesen.
Maer veyligh in sich selfs, door deucht en eendracht wesen.
Die stercke Steden wint, behaelt veel lofen eer,

³ Maer die 't gewonnen wel beschermen kan noch meer.

Soo heb ick hier in ⁴ kort den Leser voorgedragen
't Voornaemste deel van het beroemde 's Gravenhage,
En in het kort getoont den oorsprong, en 't begin
Van soo veel heerlijckheysts, als hedendaegs daer in
Te vinden is: in wat voor deel zy is gelegen

¹ De groote Sael staet rondom vol winckelen, maer meest van Boeckverkoopers,
alsoo hier alle de Autien, ofte publijcke verkooping van Boecken werden ghe-
houden.

² Boven de Sael hangen alle de Vlaggen en Vendels, die soo te Water alste Lande
geduerende den oorlogh van onse vyanden zijn genomen.

³ Non minor est virtus quam quaerere parte tueri

———— plus est servasse repertum,

Quam quaesisse novum. *Claud. lib. 2. de laud. stil.*

⁴ Hei mihi, quam multis sic quoque longus ero. *Mart. lib. 2.*

Van Hollant, en ontrent wat Steden : hoe veel wegen
 U leyden in die plaets, veel straten, en het Hof,
 En al wat dat een Stadt tot luyfter streckt, of lof.

's Is waer dat ick niet al de straten heb doorwandelt,
 Of alles, dat hier viel te seggen, afgehandelt;
 Dat werck dat was te groot, dat velt dat viel te wijt
 Voor een, die maer verdicht de snipp'ring van zijn tijdt.

Soo nochtans yemant, die dit boeckje komt te lesen,
 Gevonden wiert, die wat naeukeuriger mocht wesen;
 Die vint in het begin een nette Kaert gestelt,
 Die hem den Haeg vertoont, en al de straten telt.

Ick eyndig maer wat staet my nu van 't Werck te wachten?
 Ick denck, de grootsten hoop sal 't laecken en verachten;
 D'een segge, dat'er geeft aen het Gedicht ontbreekt,
 Een ander, dat in 't Rijm geen lieflijckheyt en keeckt.
 Een derde, datmen soo t'onnut den tijt laet varen,
 Een vierde, datmen ¹ het papier behoort te sparen.
 Een ander, dat het goet voor peperhuysjes is,
 Of, om in plaets van hout te stoocken onder vis.
 Een ander, heb ick hier mijn gelt voor uytgegeven,
 Daer soo veel boecken zijn vol kruym en pit geschreven?
 Maer wie heeft reden dat hy sich die koop beklaeg?
 Die voor soo kleynen prijs geraeckt is aen den Haeg?

¹ Stultus est clementia, cum tot ubique
 Vatibus occurras periture parcere charte. *Juvenal. Satyr. 1.*

² Ne toga cordylis, & pænula desit Olivis. *Martial. lib. 13.*

³ Æs dabo pro nugis.

Een kleyn getal misschien, sal 't werck voor prijslijck achten,
En dat het hier en daer noch ruyckt nae goe gedachten:
Want geen soo mag' ren hey, geen soo onvruchtbre geest,
Daer niemant hier of daer een aerdigh bloemtje leest.
Dit is het lot, van al die schryven, of die dichten,
Sy hebben lof van d'een, van d'ander scherpe schichten,
Elck te behagen, was by na een wonder stuck,
En niemant aen te staen te grooten ongeluck.

Gaet heen dan Haegje, en vertoont u aen de menschen,
Al wie u fiet, die sal naer u vermaecken wenschen.
Geen aengener Plaets, bedeckt het blaeuw gewelf:
Al is het Rijm dan slecht, den Haeg die prijst haer self.

x. Fuge, sed poterat tutior esse domi. *Marital. lib. x.*

